

**T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
İŞLETME PROGRAMI**

**TERÖRİZMLE MÜCADELEDE
İSTİHBARATIN YERİ VE ÖNEMİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
İbrahim SÖNMEZ**

**Danışmanı
Prof.Dr. Yaşar ONAY**

İstanbul – 2013

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İşletme Anabilim Dalı İşletme Programı Tezli Yüksek Lisans öğrencisi
İbrahim Sönmez tarafından hazırlanan “**Terörizmle Mücadelede İstihbaratın Yeri ve Önemi**” adlı bu çalışma jürimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Tarihi : 03.10.2013

(Jüri Üyesinin Ünvanı , Adı , Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

Jüri Üyesi: Prof.Dr.Yaşar Onay
Danışman-HAL.Üniv. İşletme Ana Bilim Dalı Öğr.Üyesi

Jüri Üyesi : Prof.Dr.Derman Küçükaltan
Trakya Üniv. İşletme Ana Bilim Dalı Öğr.Üyesi

Jüri Üyesi : Yrd.Doç.Dr.Erol Mütercimler
HAL.Üniv. İşletme Ana Bilim Dalı Öğr.Üyesi

ÖNSÖZ

“Terörizmle Mücadelede İstihbaratın Yeri ve Önemi” konulu araştırma Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı’nda tez olarak hazırlanmıştır.

Devletlerin dünya coğrafyasındaki hayatta kalma mücadelesi tarihin her döneminde devam etmiştir. Bu hayatta kalma mücadelesi esnasında, devleti oluşturan en önemli unsur olan beşeri unsurun güvenlik ihtiyacı önemli bir yer tutmaktadır. Devletlerin halkına rahat bir sosyal ve fiziksel imkânlar sunma gayretine rağmen, güvenlik ihtiyacının tam anlamı ile tesis edilememesi, halk içerisindeki korku ve endişeye sebebiyet vererek halkın mutlu olmasını engellemektedir. Devletler yaşamlarında savaş ve barışlar ile dolu bir geçmişe sahip olmalarına rağmen, halkın belleğinde her daim bir endişe vardır ki, bu endişe ne zaman geleceği ve nasıl bir yaptırım ile halkın karşısına çıkacağı belli olmayan terörizm faaliyetleridir.

Bu araştırmadaki amaç Türkiye’de ve dünya genelinde bir tehdit unsuru olarak insanlığın karşısına çıkan terörizm faaliyetlerinin istihbarat faaliyetleri ile ilişkisinin tespiti, istihbarat faaliyetlerinin terörizmin önlenmesindeki katkısının incelenmesine yöneliktir.

Araştırmanın her aşamasında tecrübesini ve desteğini bizlerden esirgemeyen Haliç Üniversitesi öğretim üyesi Hocam Prof.Dr. Yaşar ONAY’ a, benden anlayış ve desteğini esirgemeyen eşime ve aileme şükranlarımı sunarım.

İstanbul, 2013

İbrahim SÖNMEZ

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

KISALTMALAR LİSTESİ	V
TABLolar LİSTESİ	VI
ÖZET	VII
ABSTRACT	VIII

BİRİNCİ BÖLÜM (TERÖRİZM)

1. TERÖR VE TERÖRİZMİN TARİHÇESİ	1
1.1. Terörizmin Tarihsel Gelişimi	1
2. KAVRAMLAR VE TANIMLAR	3
2.1. Terörizmin Tanımlanması Sorunu.....	3
2.2. Terör Kavramı.....	4
2.3. Terörizm Kavramı	5
2.4. Gerilla Savaşı.....	10
3. TERÖRİZMİN NEDENLERİ	11
3.1. İdeolojik Nedenler.....	12
3.1.1. Dinsel Ayrımcı İdeolojiler	12
3.1.2. Sol İdeolojiler	12
3.1.3. Etnik Kökene Bağlı İdeolojiler	13
3.1.4. Anarşizm	13
3.1.5. Faşist (Aşırı Milliyetçi) İdeolojiler	14
3.1.6. Nihilizm.....	15
3.2. Toplumsal Nedenler	16
3.2.1. Siyasi Ortam	16
3.2.2. Sosyo-Ekonomik Dengesizlikler.....	16
3.2.3. Şiddet Kültürü.....	18
4. TERÖRİZMİN SALDIRI UNSURLARI	18
4.1. Siber Terörizm	19
4.2. Medya ile Terörizm	21
4.3. Finansal Terörizm	23
4.4. Militanlar ile Terörizm	23
4.4.1. Silahlı Saldırı ve Baskın	23
4.4.2. Adam Kaçırma ve Tehdit	24
4.4.3. Pusu Kurma	24

4.4.4. Sokak Eylemleri.....	25
5. TERÖRİZMLE MÜCADELE	25
5.1. Terörizmle Mücadele Kavramı	25
5.2. Terörizmle Mücadele Yöntemleri	26
5.2.1. Ekonomik Durumun İyileştirilmesine Yönelik Tedbirler	27
5.2.2. Reformcu Kanunlar Yapma	27
5.2.3. Ateşkes Anlaşması ve Teröristlerle Görüşme Girişimleri	28
5.2.4. Halkın Desteğinin Kazanılması	28
5.2.5. Terörizmle Mücadele Kanunları Yapma	29
5.2.6. Kollektif Cezalar Uygulama	29
5.2.7. Ordunun Kullanılması.....	30
5.2.8. Karşı Terör Uygulanması	31
5.2.9. Terörizme Destek Veren Devletlere Karşı Askeri Operasyonlar Düzenlemek..	31
5.2.10. Ekonomik Yaptırımlar.....	31
5.2.11. Diplomatik Yaptırım.....	32
5.2.12. Medyanın Etkin Kullanımı	32
5.2.13. Etkin Bir İstihbarat Hizmetleri.....	33

İKİNCİ BÖLÜM

(İSTİHBARATIN ÖNEMİ)

1. İSTİHBARAT KAVRAMI	34
1.1. İstihbarat	34
1.2. İstihbaratın Önemi.....	36
1.3. Tarihsel Süreç İçerisinde İstihbarat.....	37
1.3.1. İstihbaratın Birinci Dönemi	38
1.3.2. İstihbaratın İkinci Dönemi	38
1.3.3. İstihbaratın Üçüncü Dönemi.....	38
1.3.4. İstihbaratın Dördüncü Dönemi	39
1.3.5. İstihbaratın Beşinci Dönemi	40
2. İSTİHBARAT SÜRECİ.....	40
2.1. Temel İstihbarat Süreci.....	40
2.1.1. İhtiyaçların Belirlenmesi	41
2.1.2. Bilgi Toplanması.....	41
2.1.3. Bilginin işlenmesi ve Kıymetlendirilmesi	41
2.1.4. Analiz Edilmesi ve İstihbaratın Üretilmesi.....	41
2.1.5. Dağıtılması ve Yayılması.....	42
2.1.6. Tüketim	42
2.1.7. Geri Bildirim	42

2.2. İstihbarat Mesleği Açısından İstihbarat Çarkı.....	42
2.2.1. İstihbarat İhtiyaçlarının Tespiti ve Toplama Çalışmalarının Yönlendirilmesi	44
2.2.2. Haberlerin Toplanması	44
2.2.3. Haberlerin İşlenmesi	45
2.2.4. İstihbaratın Yayımlı ve Kullanılması	46
3. İSTİHBARAT TÜRLERİ	47
3.1. Amaç ve Hedeflerine Göre İstihbarat Türleri.....	47
3.1.1. İç İstihbarat.....	48
3.1.2. Dış İstihbarat	49
3.1.3. Kültürel İstihbarat.....	50
3.1.4. Askeri İstihbarat	50
3.1.5. Siyasal İstihbarat	50
3.1.6. Siber İstihbarat	51
3.1.7. Ekonomik İstihbarat.....	52
3.1.8. Bilimsel İstihbarat.....	52
3.1.9. Biyografik İstihbarat	53
3.2. Toplanma Şekillerine Göre İstihbarat Türleri.....	54
3.2.1. İnsan İstihbaratı	54
3.2.2. Görüntü İstihbaratı	54
3.2.3. Sinyal İstihbaratı	54
3.2.4. Açık Kaynak İstihbaratı.....	54
3.2.5. Elektronik İstihbarat	55
3.3. Ölçeklerine Göre İstihbarat Türleri	55
3.3.1. Stratejik İstihbarat.....	55
3.3.2. Taktik İstihbarat	56
3.3.3. Operasyonel İstihbarat.....	56
3.3.4. Entegre İstihbarat.....	56
4. İSTİHBARATA KARŞI KOYMA (İKK).....	56
5. SONUÇ.....	59
6. KAYNAKÇA.....	65
7. EKLER.....	72
8. ÖZ GEÇMİŞ.....	96

KISALTMALAR LİSTESİ

M.Ö.	: Milattan Önce
M.S.	: Milattan Sonra
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
İEM	: İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü
NATO	: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
MİT	: Milli İstihbarat Teşkilatı
LAKAM	: İsrail Bilimsel İstihbarat Ajansı
EMNİYET	: Emniyet Genel Müdürlüğü
TDK	: Türk Dil Kurumu
İDB	: İstihbarat Dairesi Başkanlığı
DİB	: Dışişleri Bakanlığı
Vb.	: Ve Benzeri
MGK	: Milli Güvenlik Kurulu
PKK	: Kürdistan İşçi Partisi
KDGM	: Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı
MİTGES	: Milli İstihbarat Teşkilatı Genelkurmay Elektronik Sistemleri
CIA	: ABD Merkezi İstihbarat Teşkilatı
FBI	: ABD Federal Soruşturma Bürosu
DIA	: Savunma İstihbarat Ajansı
BND	: Almanya Federal Haber Alma Servisi
BFV	: Almanya Federal Koruma Ofisi
MAD	: Almanya Askeri İstihbaratı
ASIS	: Avusturalya Gizli İstihbarat Servisi
ASIO	: Avustralya Güvenlik İstihbarat Örgütü
DIO	: Avustralya Savunma İstihbaratı Örgütü
KGB	: Rusya Federasyonu İstihbarat Servisi
FSB	: Rusya Federal Güvenlik Servisi
GRU	: Rusya Askeri İstihbaratı
CISEN	: Meksika Araştırma ve Ulusal Güvenlik Merkezi

TABLÖLAR LİSTESİ

	Sayfa No.
Şekil 1.1. : Terör ve Terörizm İlişkisi	6
Şekil 2.2. : İstihbarat Çarkı.....	41
Şekil 3.3. : İstihbaratçılık Mesleğine Göre İstihbarat Çarkı.....	43
Şekil 4.4. : Bazı Ülkelerin İstihbarat Yapılanması ve İstihbarat Örgütleri	48
Şekil 5.5. : İstihbarat Dairesi Başkanlığı Teşkilat Yapılanması	74
Şekil 6.6. : MİT Müsteşarlığı Teşkilat Yapılanması.....	84

GENEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı : İbrahim SÖNMEZ
Anabilim Dalı : İşletme
Programı : İşletme
Tez Danışmanı : Prof.Dr. Yaşar ONAY
Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans – Ekim 2013

TERÖRİZMLE MÜCADELEDE İSTİHBARATIN YERİ VE ÖNEMİ

ÖZET

Terörizm küreselleşen dünyamızda, uyguladığı asimetrik savaş sistemi ve etkin bir propaganda ağı ile insanları her zaman etkilemeyi başarmıştır. Terörizmin sürekli olarak yöntem ve faaliyetlerini değiştirmesi, güvenlik güçlerine kimi zaman zor anlar yaşatmıştır. Terörist örgütler devlete karşı askeri olarak cephede zafer kazanmasa da psikolojik olarak toplumda ki bireylerin düşüncelerinde oluşturduğu yıkıcı etki ile halkı etkilemeyi başarmıştır. Bunun sonucu olarak da halk tarafından siyasal sistemin aciz kaldığı düşüncesi, kimi zaman iktidarların bile değişimine sebep olmuştur.

Bu kadar etkin bir yapıya bürünebilen terörizm ile mücadele edebilmek ancak sistematik olarak uygulanabilecek anti terörizm faaliyetleri ile mümkün olabilir. Bu faaliyetlerin başında da istihbarat faaliyetleri gelmektedir. Düzenli ve gelişmiş bir istihbarat ağına ulaşmış devletler kimi zaman terörizm faaliyetlerinden zarar görseler dahi, uyguladıkları istihbarat operasyonları ile birçok terörizm faaliyetinin önüne geçmeyi başarmışlardır. Bu araştırma da istihbarat faaliyetlerinin terörizm üzerine etkilerini incelemek suretiyle, terörizmin etkili istihbarat faaliyetleri ile engellenebileceği veya minimum seviyeye düşürülebileceği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Terör, Terörizm ile Mücadele, İstihbarat, İstihbarat Türleri

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : İbrahim SÖNMEZ
Field : Business
Program : Business
Supervisor : Prof.Dr. Yaşar ONAY
Degree Awarded and Date : Master – October 2013

THE IMPORTANCE OF INTELLIGENCE IN COMBATING TERRORISM

ABSTRACT

Terrorism has always succeeded to impress people with its asymmetric war system and propaganda network in globalizing world, where they are effectively applied. Due to the fact that terrorism has continuously kept changing its systems and activities, it was sometimes able to give hard times to the security forces. Even if the terrorists haven't had any military victories, they have succeeded to impress the minds of the individuals at our societies psychologically. The thought, which the people have in their minds that the political system isn't capable of doing anything against it, also resulted the ruling government to be overthrown.

The only way to struggle with terrorism, which has such kind of effective structure, can be possible with the anti-terrorism activities, that has to be applied systematically. Intelligence gathering activities are the most important ones among these activities. The countries, which have regular and developed intelligence networks, have succeeded to prevent a great many terrorism activities with their intelligence operations, even if they have suffered some. In this study, it was tried to be explained that the terrorism can be prevented with effective intelligence activities or be dropped to minimum levels by reviewing the impact of intelligence activities on terrorism.

Key Words: Terror, Struggle with Terrorism, Intelligence, Types of Intelligence Gathering Activities

BİRİNCİ BÖLÜM

(TERÖRİZM)

1. TERÖR VE TERÖRİZMİN TARİHÇESİ

Siyasal hedeflere ulaşmak için şiddet kullanma anlamında ele alındığında terör insanlık tarihi kadar eskidir. Ne var ki terörizm hakkında bilgimiz o kadar geriye gitmemektedir. Burada, terör ve terörizm kavramlarının, tarihsel birçok gelişmeden sonra, artık günümüzde, ayrı anlamlarda kullanılmakta olduğunu belirtmek gerekir. Bununla beraber, terörizm olgusunu anlayabilmek için terörizmin tarihsel gelişimini, değişik yerlerde nasıl ortaya çıktığını bilmekte de fayda vardır (Gök, 2005: 1).

Terörizm konusu günümüzdeki anlamıyla kullanılmış olsa dahi insanlığın var olduğu ilk dönemlerden itibaren farklı şekillerde ortaya çıkmış ve kendini göstermiştir. Korkutmak, sindirmek, cebir şiddet ile cana ve mala kıymak sureti ile yönetime baskı yapmayı ve yönetimi şekillendirmeyi veya değiştirmeyi amaçlayan terörizm her zaman insanlığın korkulu rüyası olmuştur.

1.1. Terörizmin Tarihsel Gelişimi

Yayla'ya göre; *“Haklarında bilgi ve belge toplanabilen ilk terörist grup, M.Ö. 73-66 yıllarında yaşayan Sicarii’ler”* olarak ifade edilmiştir. Altuğ'a göre; *“Bu günkü İsrail topraklarında faaliyetlerine başlayan ve dini kimliği ön planda olan bu örgüt, düşmanlarına gündüz, özellikle de tatil günlerinde kalabalık ortamlarda alışılmadık taktikler kullanarak”* saldırılar düzenlemektedir. Tarihte ilk terörist grup bu şekilde ifade edilmiş olsa bile, terör kavramı daha da eskilere dayanmaktadır.

Onay'a göre de; *“İnsanlığın karşısına ilk olarak M.Ö. 430-349 yılları arasında çıkmıştır. Yunanlı bir filozof, tarihçi ve asker, aynı zamanda felsefe biliminin büyük ustası Sokrates’in de öğrencisi olan Ksenofon, uzun yıllar Pers ordularında bulunmuş ve Perslerin askeri eğitim ve öğretim düzenleriyle ilgili görüşler yazmıştır. Ksenofon göre terörizm; Perslerin, hedef ülke içinde belirli kişi ve kurumlara yönelik saldırılarla, kargaşa yaratmak ve kargaşanın ardından halkla, yönetici sınıflarını karşı karşıya getirmektir. Bu da devleti yıpratmak amacıyla uyguladıkları, çok etkili bir psikolojik savaş yöntemidir. Böylece hedef ülkenin ele*

geçirilmesi için etkin güç kullanıma gerek kalmamaktadır” şeklindedir.

Günümüz terörizm hareketlerini çağrıştıran bir diğer örgüt de Haşhaşinler adıyla XI. yüzyılda İran’da ortaya çıkmıştır. Haşhaşinler, kurulu siyasi ve sosyal düzeni yıkmak ve halkı kendi yanlarına çekmek için mücadele etmişlerdir. Bu siyasi hedeflerine ulaşmak için çok iyi örgütlenmişler, faaliyetlerini gizli, disiplinli bir şekilde sürdürmüşlerdir. Bu sayede kendileriyle çatışan, birçok siyaset ve din adamını ortadan kaldırmışlardır(Korkusuz, aktaran: Gök 2005: 1).

Sicarii ve Haşhaşinler’den sonraki dönemlerde de değişik bölgelerde terörist hareketler ortaya çıkmıştır ancak daha sonra gelişen Fransız İhtilali, terörizm literatüründe bir dönüm noktası olarak görülmektedir. Fransız İhtilali’nden bir süre 10 Mart 1793 - 28 Temmuz 1794 dönemine “Terör Rejimi” denilmektedir. Bu dönem tarihin en kanlı katliamlarının yapıldığı bir zaman dilimi olarak tarih sayfalarına geçmiştir. Bu dönemde birçok insan, kurulan ihtilal mahkemeleri tarafından yargılanıp idama gönderilmiştir. Terör döneminde korku ve panik artarak devam etmiş ve bu hava Robespierre’nin kendi sonunu da beraberinde getirmiş ve o döneme ait terör sona ermiştir(Yayla, aktaran: Gök, 2005: 3).

XIX. yüzyılda terörizm, anarşizmden aldığı ilhamla en kanlı devirlerinden birini yaşamıştır. XIX. yüzyılın ikinci yarısına gelindiğinde, ihtilal’ci anarşizmin sözcüleri Mikhail Bakunin ve Sergei Nechaev’in görüşleri, terör eylemlerinin yaygınlaşmasına ve sistematikleşmesine neden olmuştur(Altuğ, aktaran: Gök, 2005: 3).

Rusya’da XIX. yüzyılın ortalarından itibaren Rus Anarşistleri, hükümetleri ve sosyal müesseseleri yıkmak için kişisel ve kolektif şiddeti kullanmaya başlamışlardır. Rus Devrimci grubu “Narodnaya Volya” Çar otoritesine karşı mücadele etmiş, bu mücadelesinde çeşitli kamu görevlilerini ve polisleri kendisine hedef belirleyerek bunlara karşı suikastlar düzenlemiştir(Korkmaz, aktaran: Gök 2005: 3).

Rusya’da yaşanan bu gelişmeler, dünyada çok büyük bir etki meydana getirmiştir. Özellikler Fransız İhtilali sonrası yayılan milliyetçi, ayrılıkçı düşünceler sonucu terörizm hareketleri; Fransa, İrlanda, İspanya, İtalya, Almanya gibi Avrupa ülkelerinde de kendisini göstermiştir(Altuğ, aktaran: Gök 2005: 3).

XX. yüzyılın başlarına gelindiğinde Fransız Georges Sorel yeni bir anarşist sendikalizm felsefesi ortaya koymuştur. Buna göre, önemli olan devletin yıkılmasıdır. Yine, Sorel’e göre, kitleleri yönetmenin ve onları istenilen hedefe götürmenin yolu korkuyu yaygınlaştırmaktır(Altuğ, aktaran: Gök 2005: 3).

II. Dünya Savaşının sonlanması ile birlikte, Avrupa devletlerinin sömürgelerinde kurtuluş ve bağımsızlık hareketleri kendini göstermeye başlamıştır. Hindistan ve Pakistan bağımsızlıkları için mücadele etmişlerdir. Yahudiler, Ortadoğu'da bağımsız bir devlet kurmak için savaşırken, Afrika halkları da sömürge olmaktan kurtulmak için mücadeleye girişmişlerdir. Yapılan bu mücadelelerde araç olarak terörizm kullanılmıştır. 1970'li yıllara gelindiğinde teknik gelişmeler ve ulaşımın kolaylaşması sonucu, terörizm evrensel bir boyut kazanmıştır(Dönmezer, aktaran: Gök 2005: 4).

Son 20 yılda bütün dünyada birçok terörist örgütün varlığı ve bunların eylemlerde bulunması, terörizmin çok büyük boyut kazandığını bize göstermektedir. Ayrıca bu örgütler son derece teknik donanıma sahip silahlarla mücadele etmektedirler. Gelişen teknolojinin bu örgütlere sunduğu en önemli imkân, kitle iletişim araçlarıyla çok geniş bir alana hitap edebilmeleridir. Bunun sonucunda daha yaygın hale gelebilmekte ve ses getiren eylemlerde bulunmaktadırlar. Bu yüzden terörizmin gelecek yıllarda da şimdikinden daha fazla önemini koruyacağını söylemek yanlış olmayacaktır(Yayla, aktaran: Gök 2005: 4).

Terörizm, zaman içerisinde büyük değişiklikler göstermiş, sınırlarını aşmış ve uluslararası düzeyde faaliyetlerde bulunmaya başlamıştır. Terörizm, faaliyet alanlarını genişlettiği düzeyde silahlarını da geliştirmiş, hatta amaçları savaşmayan kişileri hedef almak olduğundan toplu katliama yönelmiş, kimyasal ve biyolojik silahlarla faaliyette bulunmaya başlamıştır. Günümüze gelindiğinde ise telefon ve bilgisayar ağının genişlemesiyle, interneti son derece yaygın kullanan yeni bir terörist akım ortaya çıkmış, virüsler aracılığıyla bilgisayar ağına girilerek, finansal kaynak sağlanmış, bilgiler değiştirilmiş, terörist örgütlerin çıkarlarına uygun olarak ayarlamalar yapılmış ve bu akım "siber terörizm" olarak adlandırılmıştır(Çankaya, aktaran: Şahinoğlu 2005: 21).

2. KAVRAMLAR VE TANIMLAR

2.1. Terörizmin Tanımlanması Sorunu

Terörizmin tanımlanması sorunu sadece teorideki bir boşluğu doldurma ihtiyacından değil, mücadelenin uygulama safhasında nasıl bir yol izleneceğini belirleme açısından da önemlidir. Uluslararası alanda yürütülecek bir mücadele için müşterek tanımda buluşmak demek, terörizm karşısında güçlü ve kararlı bir durusu

ortaya koymaktır. Bazı tanımlar terörizmin karakteristik özelliğinden ya da harekete geçiren unsurundan, bazı tanımlar ise eylem biçimlerinden ilham alarak tanımlamaya çalışmaktadır. Sınırları belirlenecek kesin bir tanımlama, terörizmle mücadele eden güvenlik güçlerinin etkinliğini artırılacak, ayrıca terör suçlarının adi şiddet ya da politik şiddet suçlarıyla karıştırılmasını önleyecektir. Zira siyasal hedef amaçlayan terörizmin adi suçlar kapsamında ele alınması ihtimali mevcut sistem karşısında terörist faaliyetleri avantajlı hale getirmektedir. Uluslararası bir tanımlama devletlerin kendi çıkarları doğrultusunda alternatif tanımlamalar yapmasına engel olarak mücadele etkinliğinin artmasına neden olacaktır. Sınırları keskin bir tanımlama terörizm amaçlı oluşumlara, yasal esaslara göre yapılmış örgütlenmelerin yardımını ve desteğini de ortadan kaldıracaktır(Ganor, aktaran: Balpınar, 2006: 9).

Her toplumun kendi menfaatleri, çıkar ve düşünceleri kültürleri yönetim ve yönetimdeki merkezîyetçi düşüncesi terörizm kavramını kendilerince yorumlamalarına, hukuki düzenlemelerinde cezai yaptırımlarını bunlara göre şekillendirmelerine sebep olmaktadır. Örneğin; bir devletin terörizm faaliyeti olarak değerlendirdiği bir faaliyeti, diğer bir devlet özgürlük savaşçısı veya aktivist olarak tanımlayabilir. Bu durum da özellikle terörizm sebebi ile mağduriyetini daha fazla yaşamış ülkeler cezai yaptırımlarının caydırıcılık boyutunu ve ceza sürelerini, kendilerinde oluşan terörizm algılarına göre şekillendirmelerine neden olmaktadır. Bu nedenle zaman içerisinde kültürel erozyon, geçmişin mağduriyet ve acılarının unutulması da terör kavramının hafızalardaki yerinin ve hukuktaki karşılığının değişmesine sebebiyet verebilmektedir.

2.2. Terör Kavramı

Terör sözcüğü Latince kökenli olup bu dilde "korkudan titreme" veya "titremeye sebep olma" anlamına gelir. Türkçeye, Fransızca "terreur" sözcüğünden geçmiştir. Fransızca Petit Robert sözlüğünde "Bir toplumda bir grubun halkın direnişini kırmak için yarattığı ortak korku" Oxford İngilizce Sözlükte ise; "Genellikle siyasal nedenlerle, halkın gözünü korkutmak ve halkı yıldırma için dehşet ögesini kullanmak" olarak tanımlanır. Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlükte karşılığı "yıldırı" olarak geçen terör, "yıldırma, cana kıyma ve malı yakıp yıkma, korkutma, tedhiş" anlamına gelmektedir. Arapça kökenli "tedhiş" sözcüğü ise yine, "korku salma, dehşet saçma" anlamlarına gelmektedir(Can, 2010: 2).

Hedefin rastgele seçilmesi, terörizm faaliyetlerinde çok büyük bir tehlike

unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu şekilde korku, halk arasında çok daha kolay yayılabilmekte ve kimse kendini güvende hissedememektedir(Sırım, aktaran: Şahinoğlu, 2005: 20).

Bu tespiti biraz açmak gerekirse; terörist militanların düzenli bir ordu gibi değil, asimetrik bir savaş yöntemini benimsemesi, devlet rejimi ve yönetimini tanımayarak saldırılarda bulunması, bunu da genelde kanlı eylemler ile ansızın yapması toplumda bir savaş döneminde oluşacak korku ve panikten daha fazla bir tahribata yol açmaktadır. Çünkü ansızın gerçekleşen bu eylemden sonra ikinci bir eylemin ne zaman geleceği ve oluşturacağı tahribatın büyüklüğü saptanamamaktadır.

2.3. Terörizm Kavramı

Türkiye Cumhuriyeti Devletinde yürürlükte olan, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun içerisinde terörizmin tanımı; “baskı, cebir ve şiddet korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle anayasada belirtilen cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzenini değiştirmek, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk devletinin ve cumhuriyetinin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak ve yıkmak veya ele geçirmek temel hak ve hürriyetleri yok etmek, devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü eylemlerdir” şeklinde tanımlanmıştır.

Terörizm bir başka ifade ile siyasal hedeflere ulaşmak için toplumun demokratik ikna ve eylem yoluyla barışçı davranışına karşı, hukukun üstünlüğü ve devlet otoritesini tanımayan, güçsüzlüklerini gizlemek için demokratik otoriteleri kitlelerden kopararak, halka karşı şiddet kullanmaya yöneltmeyi amaçlayan, kendi güç ve doktrinleri ile sağlayamadıkları halk desteğini ve ayaklanmasını sağlamak için, tarihsel görevlerinin olduğuna inandırılmış çeşitli unsurlardan oluşan ve uluslararası destek gören örgütlerin, tahripkâr silahlarla donanmış olarak gelişmiş taktikler kullanan, insanlığı hakir gören, ahlaki hiçbir temeli bulunmayan siyasi hedeflere ulaşmak için insan hayatını hiçe sayan, masum insanları hedef alan ve hiçbir savaş kuralı tanımayan, geleneksel politik suçlardan farklı, metodik, örgütlü, sistematik, öldürme, kaçırma, korkutma ve tahrip eylemleridir(Kılıç ve Çevik, 2002: 113).

Terör kavramı ve terörizm kavramları günlük yaşamda birbirleri ile tamamı

ile örtüşen kavramlarmış gibi değerlendirilmektedir. Terör; baskı, şiddet, toplumda yaygınlaştırılan korku ortamı ile cepheden önce zaferi beyinlerde kazanılmasını amaçlamaktadır. Terörizm kavramı ise, terör fiilinin gerçekleşmesi adına, organize olmuş kişilerin terörizm unsurları ile birlikte, sistematik metotlar ile siyasal sistemi hedef alarak sürekli olarak sürdürmesi olarak da ifade edilebilir.

Şekil 1.1. : Terör ve Terörizm İlişkisi

Yukarıdaki tabloda açıkça görüldüğü üzere terör kavramı, terörizm kavramının bir alt kümesi gibi yer almaktadır. Terörizmin oluşabilmesi için terör unsurlarının oluşmasının yanında; siyasal sistemi hedef alan, devleti yıkmak veya ele geçirme gayreti içinde olan sistemli organize bir yapının desteğiyle bu faaliyetlerin yürütülmesi gerekmektedir.

Laqueur; Siyasal terörizm literatürünü konu edinen bir yazarın 1936 ile 1981 yılları arasında terörizmle ilgili 109 ayrı tanım yaptığını, bu sayının ise günümüze kadar artmış olmasının muhtemel olduğunu vurgulamıştır. Bu durum terör algısının zaman içerisinde değişikliklere uğradığının bir göstergesi olarak kabul edilebilir(Laqueur, aktaran: Şahinoğlu, 2005: 19).

Terörizm asimetrik bir savaş yöntemidir. Bu savaş yöntemini Allen; “Asimetrik savaş sayı ve teçhizat bakımından daha zayıf güçlerin, kendilerinden çok daha güçlü hedeflere karşı beklenmedik zamanda, beklenmedik şiddette saldırı

düzenleyerek, mevcut durumda kendi lehlerine değişiklik sağlamaya çalışmalarıdır” şeklinde ifade etmektedir(Allen, aktaran: Onay, 2013: 8).

Beşe’ye göre, “terörizm” ulus devletleri ve uluslararası toplumu tehdit eden, sürekli olarak gelişen ve bugünün en tehlikeli problemlerinden biri olarak kabul edilen, oldukça karmaşık ve yaygın bir olgudur” olarak ifade edilmektedir. Yaşanan ekonomik zorluklar, ağır şartlar ve eşit olarak paylaşılamayan kaynaklar terörizmin ortaya çıkmasından en büyük etkidir(Beşe, aktaran: Şahinoğlu 2005: 17).

Tavas; terörizmin tanımını “siyasal, dini ve ideolojik hedeflere ulaşmak amacıyla korku salma, zorlama ve tehdit gibi yöntemlerle sivillere veya sivil hedeflere karşı şiddet seçeneklerinin planlı, bilinçli ve en çok etkiyi yaratacak şekilde kullanılmasıdır” şeklinde yapmıştır(Tavas, aktaran: Balpınar, 2006: 6).

Bu tanımlama 3 unsur üzerine kurulmaktadır;

1-) Şiddet kullanımı ya da şiddet kullanımı tehdidini içeren faaliyetlerin mevcudiyeti; bu ifade gereğince şiddet ya da şiddet tehdidi içermeyen gösteriler terörizm olarak tanımlanmaktadır.

2-) Amaç, rejimleri değiştirme, iktidarı değiştirme, sosyal ve ekonomik politikaları değiştirmeyi kapsamalıdır. Ayrıca ideolojik, dini ya da siyasi etmen daima bu faaliyetin bir unsuru olmalıdır.

3-) Terörizmin hedefi sivillerdir, denilerek terörizm böylece gerilla savaşı, sivil ayaklanmalardan v.b. siyasal şiddetten ayrılmaktadır(Ganor, aktaran: Balpınar, 2006: 7).

Dünyada yaşanan değişimin doğasını anlamak çoğumuz için ne kadar zorsa, bu değişimden nasibini yeteri ve gereğince alabilen terörizmin doğasındaki değişimi de yorumlamak, anlamak ve keşfetmek de o ölçüde zordur(Bal, 2003: 60).

Terörizm bir ideoloji, bir öğretisi ya da sistematik bir düşünce sistemi değildir. Terörizm bir taraftan taktik ve strateji diğer bir taraftan ise bir savaş biçimidir. Terörizm sistemli, kuralsız ve ani şiddet hareketidir. Terörizm içerdiği şiddet unsurundan dolayı savaşı andırıyor olsa da terörizmin kuralsız oluşu en ayırıcı belirgin bir özelliğidir. Zira, savaşın kuralları ulusal ve uluslararası hukukta belirlenmiş ve kurumsal bir yapıyı içermektedir. Savaşta düşman yok edilmek amacıyla insanlar öldürülür, terörizm olaylarında ise hedef ya da hedef kitle nihai amaçlara ulaşmak yolunda bir araç olması nedeniyle yok edilir. Bu acımasızlık amaçlanan nihai hedef doğrultusunda meşru kabul edilir. Terörizm bireyler arasında

değil, sarmalı içinde yer alan sosyal gruplar ve güçler arasında devam eden bir mücadeledir(Tavas, aktaran: Balpınar, 2006: 7).

Hazelip'e göre terörizm faaliyetlerinin nedensellik ve sonuç bakımından ortak özellikleri;

- ❖ Baskıyı yenmek için şiddet gereklidir,
- ❖ Mazur gösterilecek şiddetin bir sınırı yoktur,
- ❖ Hareketler amacını açıkça aktarmalıdır,
- ❖ Misilleme misillemeyi gerektirir,
- ❖ Teröristin başarısı için acımasızlık ve olağanüstü şiddet şarttır,
- ❖ Hükümetin başarısızlıkları halkın desteğini temin için kullanılabilir,
- ❖ Terörizm hükümetin baskıcı yönünü ortaya çıkarır,
- ❖ Terörizm dolaylı ve dolaysız olarak hükümetin işlerliğini yok etmeye çalışır,
- ❖ Terörizm eylemlerinde gizlilik önemlidir,
- ❖ Teröristlerin başarılı olabilmesi için sistematik planlama ve eylem gereklidir,
- ❖ Ufak çapta inatçı saldırılar en etkilisidir,
- ❖ Teröristler davaları uğruna yok ederler,

Şeklin de ele alınmıştır(Ferracuti, aktaran: Balpınar, 2006: 8).

Sembolik nitelikteki eylem üzerinden hedef kitlenin psikolojisi hedeflenir. Etkisi en fazla olacak eylem biçimleri ve hedef kişi ya da kitlelere göre belirlenir. En önde gelen amaç, eylem sonrası en geniş etkiyi elde etmek ve amaçlara yönelik uygun tepkiler yaratmaktır. Kurbanların masum olup olmaması önemli değildir. Teröristlerin eylemdeki başarısından ziyade, eylemle verilmek istenilen mesajın hedeflenen kitlelere istenilen şekliyle ulaşıp ulaşmadığıdır. Bu bağlamda terörizm; gerçek korku ki bu ölüm, fiziksel yaralanma ve diğer tür zararları içermektedir, gerçek dışı endişe yani tanımlanamayan bir tehdide karşı yaşam düzeninin olumsuz etkilenmesi olgularını bünyesinde barındırmaktadır(Balpınar, 2006: 8).

Devletlerin güvenliklerini sağlama ihtiyacının kaynağını kendilerine yönelmiş bir "tehdit" teşkil eder. Devletler için tehdit tanımı yapmak gerekirse tehdit; Bir kişi grup veya devlet tarafından bir ülkenin toprak bütünlüğüne anayasal sistemine, ulusuna, vatandaşına ve taşıdığı değerlere yönelik, ekonomik, siyasi, sosyal, kültürel, psikolojik ve askeri olarak; arzu edilen, planlanan veya uygulanan yok edici, yıkıcı,

kısmen veya tamamen bölücü, zorla veya hile yoluyla değiştirici her türlü davranış, düşünce ve eylemlerin bütünüdür(Demir, aktaran: Durmuş 2006: 25).

Terörizm faaliyetlerinde ilk yapılmak istenen eylemler ve tehditler ile panik ve bezginlik duygusu yoluyla bir korku ortamı yaratmaktır. Bu ortam bireylerin istediklerini yapmalarına engel olduğu gibi kitleler üzerinde etki yapmak isteyen terörizm faktörünün kitleleri yönlendirebilme özelliğini de ön plana çıkarır. Terörizm, suskun ve itaatkâr bir kitlenin yanı sıra, neyin doğru neyin yanlış olduğunu belirlemekte güçlük çeken, kararsız bir kitlenin ortaya çıkmasına da neden olur(Songar, aktaran: Balpınar, 2006: 8).

Beklenen ancak ne zaman ve nasıl olacağı kestirilemeyen bir eylem, kitleyi sürekli tedirgin ve gergin tutarak, kısır şiddet eylemleri döngüsü içinde paranoya oluşmasına neden olur. Teröristler, karşı gelinen otoriteyi baskıcı göstermek amacıyla kendisi üzerinde otoriteyi baskı uygulamaya zorlayarak, otoritenin arkasındaki desteği zayıflatmaya, kararlılık ve enerjisini tüketmeye, otoritenin zaafalarını ortaya çıkarmaya çalışır. Siyasal ve toplumsal kriz olmaya uygun her olayı, silahlı çatışmaya dönüştürmeye çalışmak maksadıyla güvenlik kuvvetlerini aşırı güç kullanarak, tepki vermeye iterek halk kitleleriyle karşı karşıya getirmeye çalışır(Tavas, aktaran: Balpınar, 2006: 9).

Tepki stratejisinin başarılı olması için bir kamuoyunun oluşturulmasına ihtiyaç vardır. Bu yüzden terörist eylem gösterişli, dramatik olmalı ve şehirleşmiş bir mevkide gerçekleştirilmelidir(Karacan, aktaran: Balpınar, 2006: 9).

Tepki stratejisinin bir sonraki aşaması, sokakta hâkimiyeti ele geçirmektir. Güvenlik kuvvetleri açıktan hedef alınır böylece daha da sert tedbirler almaya zorlanarak güvenlik kuvvetlerinin de moralinin ve kararlılığının bozulması, halkın arasında rahat dolaşamaması sağlanmaya çalışılır(Tavas, aktaran: Balpınar, 2006: 9).

Hükümetlerin varlıklarının devamlılığı vatandaşlarına adalet, huzur ve korkularından arınmış bir dünya vermelerine bağlıdır. Hükümetler bu fonksiyonlarını yerine getiremezlerse, halk desteğini kaybederler. Bu maksatla terörizm eylemleri devletin fonksiyonlarını yürüten, kamusal hizmetleri sağlayan birimlerine yönelik olarak da uygulanır. Bunun sonucunda devletin çaresiz kaldığı bir panik ve kararsızlık ortamı oluşturulmaya çalışılır. Ancak, bu kaos ortamını oluşturmaya yönelik düzenlenen eylemler, halkın şiddete adapte olmaması yani benimsenmiş bir savaş durumunun ortaya çıkmaması için, tedirginliği arttırmak maksadıyla uzun aralıklarla yapılır(Karacan, aktaran: Balpınar, 2006: 9).

Tarihin her döneminde hegomon devletler, gelişmesini geç tamamlamış ve kendilerine göre güçsüz diye tabir edilebilecek devletlere tehdit, baskı ve şantaj unsuru olarak terörist örgütleri kullanmışlardır. Ülkeleri ciddi boyutta tehdit eden ve önemsenmeyecek kadar taraftar kitlesine ulaşmış, büyük eylemlere imza atmış bu örgütlerin; lojistik, finansman, teçhizat desteği ve eylem emirleri de bazı yönlendirici devletler tarafından sağlanmaktadır. Uluslar arası politikada çıkarların ön planda olduğu düşünüldüğünde, bu yönlendirici devletler kendilerine hizmet eden bu örgütleri, kendi menfaatleri doğrultusunda kullanmaktan hiçbir zaman çekinmeyeceklerdir.

2.4. Gerilla Savaşı

Terörizm'in kesin bir tanımı yapılamadığı gibi gerilla savaşının da kesin bir tanımı yapılamamıştır. Bunun sebebi; bağımsızlık savaşı, özgürlük mücadelesi olarak da ifade edilen gerilla savaşı kavramının tanımı kişilere, kültürlere, toplumun sosyal yapısına göre farklılık gösterebilir. Çünkü birbirine geçmiş bu iki kavramda, bir kişiye göre terörizm faaliyeti olarak nitelendirilen durum, bu eylemleri gerçekleştiren kişiler tarafından gerilla savaşı, bağımsızlık ve özgürlük mücadelesi olarak nitelendirilebilir.

Bir ülkenin başka bir ülkeyi işgal girişimlerine karşı koyan halk direnişçileri ellerindeki kıt imkânlarla gerilla yöntemlerine başvurarak karşı tavır almaktadırlar, çoğu kez iyi yetiştirilmiş bir gerilla gurubu büyük bir askeri birliği felce uğratabilmekte, geri çekilmeye zorlamaktadır. Afganistan ve Lübnan deneyimi, halkın gerilla eylemleri ile düşmana karşı giriştiği savunma ve saldırı tekniklerinin çoğu kez düzenli ordulara baş eğdirmeyi başardığını göstermektedir. Afganistan' da ki durum buna açık bir örnektir. Sayısız imkânsızlıklar içinde Afgan mücahitleri, çok güçlü ve üstün donanımlara sahip Sovyet askerlerini geri çekilmeye zorlayabilmişlerdir(Dilipak, 1988: 48).

Tarihte İspanyol bağımsızlık savaşından çıkarılacak en önemli ders, gerilla harbinin başarılı olması için halkın gerillaya desteğinin şart olmasıdır. Gerilla coğrafi şartlardaki olumsuzlukları, düşman aleyhinde kullanabilmelidir. Gerilla savaşta nihai sonu almayı yani düşmanı yenmeyi hedeflemez, düşmana zarar vermeyi, savaşma azim ve iradesini kırmaya çalışır. Dış desteğin sağlanması da gerillanın başarılı olabilmesi için hayati önem taşır. Gerilla kısa sürede belirlenmiş bir cephede veya alanda muharebe etmez. Çok uzun bir dönemde ve geniş bir coğrafi alanda taarruz

zamanı ve istikameti kestirilemeyen ani baskınlar, pusular ve sabotajlar ile amacına ulaşmayı hedefler(Eslen, 2005).

Gerilla savaşı için ülkenin kırsal kesiminde küçük askeri unsurlarını güç, sayı ve donanım olarak takviye edebileceği kurtarılmış bir bölgeye ihtiyaç vardır. Bu kurtarılmış bölgede açık olarak siyasi ve askeri faaliyetlerini yürütebilecekleri kendi kuruluşlarını oluştururlar. Gerilla savaşı, büyük savaşlarla aynı kurallara tabi küçük savaşlardır. Teröristler böyle bir şeye ihtiyaç göstermezler. Gerilla unsurları küçük ve gruplar halinde ve klasik olmayan metotlar ile esir alma ve değiştirme, savaşçı olmayanlara zarar vermeme gibi savaş kurallarını gözeterek savaşabilirler. Teröristler bu gibi yasal ve etik kuralları tanımazlar(Balpınar, 2006: 11).

Laqueur “TheNew Terrorism” adlı eserinde, terörizmin şiddet olduğunu, ancak her türlü şiddetin de terörizm sayılamayacağını, terörizmin, gerilla savaşı ile bir tutulamayacağını ve hatta zorbalarmın teröristlerden çok daha fazla zarar verdiklerini belirtmiştir(Laqueur, aktaran: Şahinoğlu, 2005: 19).

Özgürlük savaşçıları ile teröristler arasında da fark vardır. Özgürlük savaşçıları, düzenli askerî kuvvetlere karşı savaştıkları ve sivillere zarar vermedikleri için gayri düzenli asker sayılabilir. Terörist örgütler ise, kasten ve özellikle sivillere hedef alırlar. Terörizmi tanımlayan da masuma karşı hesaplanmış olan saldırdır. Devlet başkanlarından sade vatandaşlara kadar, toplumun bütün unsurları tehlikededir. Özgürlük savaşçısı, savaş kurallarına tâbi olup, rehine almaz, sivillere tehlikeye atmaz ve silâhlarını açıkta taşır. Buna karşın terörist örgütler, silâhlı çatışmaya uygulanabilen devletler hukukunun bütün temel kurallarını ihlâl eder. Siviller her ne kadar savaşta tehlikede olabilirlerse de onlar şiddetin meşru mevzuları değildirler. Bu farkı tanımayan teröristin başlıca hedefi masumdur. Bu nedenle terörizm eylemleri hiçbir zaman kabul edilemez ve mazur görülemez(Taşkın, 2004: 124).

3. TERÖRİZMİN NEDENLERİ

Terörizmin nedenleri incelendiğinde karşılaşılan en önemli nedenlerin şunlar olduğu görülmektedir:

3.1. İdeolojik Nedenler

Terörist örgütler içerisinde örgüt ideolojisi en temel nedeni oluşturmaktadır. Örgütler içlerinde bulunan beşeri unsur diye tabir edebileceğimiz insan unsuruna, gündün güne eylemlerde ve toplantılarda örgüt ideolojisi işlenerek, örgüt içerisinde sempatan diye tabir edilen seviyeden, eylemsel görevler alabilen militan seviyesine çıkarılması amaçlanmaktadır. Bu geçiş sürecinde, örgüt ideolojisi önemli bir yer tutmaktadır. Terör örgütü ideolojisini benimsemiş, bir aidiyet duygusu ile bağlanmış şahıslar, artık birer örgüt militanı olarak, çatışmaya, eylemlere, mücadeleye katılmaktadır. Bu şekilde de örgüt içerisinde bir hedef ve amacına kilitlenmiş bir savaşçı olarak yerlerini almaktadırlar.

3.1.1. Dinsel Ayrımcı İdeolojiler

Darü'l harp teziyle ortaya çıkan dinsel ayrımcı, rejim karşıtı terör örgütleri, laik düzeni yıkarak yerine dini esaslara dayalı bir devlet kurmayı hedef edinmişlerdir(Gül, 2012: 125).

İslamiyet her türlü terör faaliyetlerine sıcak bakmamakta, hatta kendi hüküm ve kuralları ile de yasaklamaktadır. Öte yandan dini siyasallaştırarak bir inanç sistemi, siyasal bir ideoloji haline getiren bazı terörist örgütler dini hassasiyeti olan ve bunu yaşamak isteyen insanları kandırarak taban kazanmayı başarabilmektedirler.

3.1.2. Sol İdeolojiler

Aydınlanma çağı sonrasında Avrupa'da yaşanan toplumsal ve ekonomik gelişmeler, göç ve sosyal hareketlilik yaratarak yeni bir sınıfın doğuşunu da hazırlamıştır. Güçlü ulus devletler ve milliyetçilik yanında sosyalist olarak tanımlanan düşünce akımları da oluşmuştur. Toprağa veya bir soyluya bağlı olarak kırsal alanda yaşayan insanların önemli bir kısmı büyük şehirlere göç ederek fabrikalarda çalışmaya başlamıştır. Ancak sanayi üretiminin temelini teşkil eden emeğin sahibi olan ve işçi olarak fabrikalarda çalışan insanlar son derece zor koşullarda ve yoksulluk içerisinde yaşamaktadır. Makineleşme ve seri üretim sanayi devrimine ivme kazandırırken, huzursuz ve sisteme öfkeli insanlardan oluşan "işçi sınıfı" doğmuştur. Aynı zamanda tarımsal üretim ve el sanatlarındaki denge de bozulduğundan, sistemden şikâyetçi olanlar yalnızca işçiler değildir. Bir yandan gelir dağılımındaki adaletsizlik büyürken, diğer yandan gelişimlerini tamamlayarak ortaya çıkan ulus devletler, emperyalist kaygılar ile sömürgeleştirme faaliyetlerine hız

vermiş ve bu bağlamda daha büyük ve modern ordular kurmuşlardır. Bu modern askeri güç, bir yandan emperyalist paylaşım savaşlarında, diğer yandan da gerektiğinde otoriteye karşı yükselen toplumsal muhalefeti baskılamakta kullanılmıştır(Akalın 2009: 34).

Öte yandan sol ideolojiler sınıf mücadelesi temelinde görüş ve eylem ortaya koyarak, sosyal devrimin üretim araçlarının işçilerin eline geçmesiyle, gerçekleşeceğini ileri sürmüşlerdir. Sol ideolojilere göre sosyal ihtilal gerekli ve kaçınılmazdır. Bu amaca ulaşmak için radikal bir eylemciliğin gerekliliği, milli gelişme için eski emperyalist güçlerin ortadan kaldırılması, şehir gerillasına önem verilmesi ve geleneksel sosyal başkalaşım metotlarının dışına çıkılması gerektiği fikirlerinden yola çıkarak, eylem stratejilerini belirlemişlerdir(Karacan, aktaran: Balpınar, 2006: 19).

Marksist - Leninist ideolojiye sahip bu tür örgütler devlet rejimini yıkarak yerine Marksist - Leninist bir yapıyı kurmayı amaçlamışlar ve kendi içlerinde farklı iki parçaya bölünmüşlerdir. Bir grup, demokratik yollarla, seçimle iktidara gelerek Marksist - Leninist yaklaşımı devlet düzeni olarak kurmak isterken, diğer grup devrim hareketiyle ve silahlı çatışmalar aracılığıyla Marksist - Leninist bir politik sistemi tesis etmek istemektedir(Demirel, aktaran: Şahinoğlu, 2005: 23).

3.1.3. Etnik Kökene Bağlı İdeolojiler

Etnik kökene bağlı ideolojilerin en önemli özelliği ayrılıkçı olmalarıdır. Bu tür devlet içerisinde bağımsız ya da yarı bağımsız bir devlet kurma amacı gütmüşlerdir. Etnik kökenli örgütlerin yapılanması bölge sorumluları, il ya da ilçe sorumluları ve komitelerden oluşmaktadır(Çağlar, aktaran: Şahinoğlu, 2005: 23).

Etnik Kökene Bağlı olarak yürütülmeye çalışılan terörizm faaliyetlerine örnek vermek gerekirse; Türkiye cumhuriyeti devletinde bu faaliyetin liderliğini PKK yapmıştır. Bağımsız Birleşik Kürdistan adı altında özerk bir yönetim kurmayı amaçlayan bu örgüt, Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde, ayrıca Irak, İran, Suriye devletlerinin de bir topraklarının bir bölümünü kapsayan yeni bir devlet kurma arayışı içindedir.

3.1.4. Anarşizm

Terörizmin ideolojik nedenlerinden biri olarak sayılan anarşizm kavramı ilk defa İngiliz filozofu William GODWIN tarafından bilim literatürüne kazandırılmıştır. 1973

yılında Godvin tarafından yayınlanan politik adalet isimli eserde; bu ideolojinin temelinin devlet ve kurumlarını yok sayıp, ortadan kaldırılması gerektiğinin savunulması düşüncesinin olduğu dikkat çekicidir.

Anarşizm; kurulu düzeni, mülkiyet hakkını, dini, devleti, siyasi parti ve toplum tarafından öngörülen her türlü hiyerarşiyi ve otoriteyi reddeder. Anarşizm bireyi temel değer olarak alır. Birey için hiç bir zorunlu sorumluluk ve yaptırım kabul edilmez, dini, hukuki ve ahlaki hiçbir yasa tanınmaz. Anarşizm günümüzde bir amaç değil, devleti yıkmak için bir araç olarak kullanılmaktadır. Bir soğuk savaş silahı olarak kullanılmaya başlanmasıyla terörizm ve anarşizm kavramları birbirlerinin yanı sıra kullanılır olmalarının ötesinde, birbirlerinin yerinde kullanılmaya başlanmıştır. Bunun nedeni toplumda sürekli bir korkunun amaçlanması anarşizmin içeriğine ters düşmekle birlikte, terörün anarşistler arasında anarşist felsefenin gerçekleştirilmesinde bir vasıta olarak kabul görmesindedir(Zafer, aktaran: Balpınar, 2006: 19).

Kurallara karşı etkin bir direnç gösteren anarşizm kavramı; kanunlar ve uygulayıcılarına yönelik karşı duruşları sebebi ile otoriteleri ret etmekte, mahkemeler, cezaevleri, polis baskısını üzerlerinde hissetmek istememektedir. Anarşizmi savunan bireylerin bu tavrı hiçbir biçimde özgürlük kategorisine alınamayacağı bir gerçektir. Çünkü bir kişinin özgürlük sınırları, diğer bir kişinin özgürlük sınırlarını geçmemelidir. Aksi takdirde hak ihlalleri ve yetki gaspları söz konusu olmakta, bu aşama toplumda bir kaos ve kargaşaya sebebiyet vermektedir.

Terörizm kavramı anarşizm ile benzer biçimde siyasal sistemi hedef almak ve karşı duruş sergilemekle birlikte, mevcut siyasal sistemi yıktıktan sonra farklı yeniden bir sistem öngörmesi ile ayrılmaktadır. Anarşizm bu yeni sisteme de karşı çıkıp, terörizmden eylem unsurunu gerçekleştirdikten sonra, yol ayrımına düşmektedir. Mevcut olunan siyasal sistemi yıkmak için her yolun geçerli olduğunu savunan terörizm olgusu anarşizmi kendine bir araç olarak görmektedir.

3.1.5. Faşist (Aşırı Milliyetçi) İdeolojiler

Bu örgütler tek bir liderin varlığına inanarak kültür, ekonomi ve siyaset gibi alanlarda yeni bir düzenlemeyi amaçlayarak merkezi bir yapıyı savunmaktadırlar. Irklarına son derece bağlı olan bu tür örgütler, vatandaşlığı pek de göz önünde bulundurmaksızın, yalnızca ırk birliğine inanırlar(Çağlar, aktaran: Şahinoğlu, 2005: 23).

Faşist siyasal doktrinler, demokratik siyasal doktrinlere karşı olan bütün doktrinlerin ortak tanımıdır. Bu anlamda Mussolini'nin Faşizmi, Hitler'in Nasyonal Sosyalizmi, Franco'nun diktatörlüğü de faşist siyasal doktrinler arasında yer almaktadır(Soyvural, 1997: 231).

Her ne pahasına olursa olsun devletin menfaatleri ve çıkarını halkın üstünde tutan bu ideolojiye yapılabilecek en büyük eleştiri, devletin kutsiyet yapısının sınırlarına dikkat edilmesi gerektiğidir. Çünkü devlet halkın ve milletin menfaat ve huzurunu rahatını sağlamak, ihtiyaçlarını karşılamak için oluşturulmuş bir yapıdır.

3.1.6. Nihilizm

Nihilizmi ortaya ilk kez atan Neçayef olduğundan, zaman zaman nihilizme "Neçayevstina" denildiği görülmüştür. Nihilizm; anarşizmin şiddete, teröre, inkârcılığa yönelmiş ihtilâl'ci biçimidir. Nihilistler şiddet hareketleriyle, suikastlarla ve devlet adamlarını öldürmekle amaçlarına ulaşacaklarını ummuşlardır(Soyvural, 1997: 48).

Nihilizm, hiççilik olarak da bilinir. 19. yüzyılda Rusya'da Çarl II. Alexander'ın hükümdarlığının ilk yıllarında ortaya çıkan, şüpheli temellere dayalı felsefe anlayışıdır. Ortaçağ'da bazı Heretik'lere yakıştırılan bu terim, Rus Edebiyatı'nda ilk kez Nedejin'in bir makalesinde Puşkin için kullanıldı(Yıldırım, 2005).

Katkov ise Nihilizm (Hiççilik)'in ahlaki ilkelerin tümünü yadsıması nedeniyle, toplumu tehdit ettiğini ileri sürmüştür. Nihilist Bazarov, bu terimin yaygınlaşmasını sağlamıştır. Zamanla 1860'ların ve 1870'lerin nihilistleri, geleneklere ve toplumsal düzene başkaldıran, düzensiz, dağınık, bakımsız, inatçı kişiler olarak görülmeye başlandı. Bundan sonra da Alexander'ın öldürülmesi ve mutlakiyetçiliğe karşı, yeraltı örgütlerinin başvurduğu siyasi terörizm faaliyeti olarak anılır(Yıldırım,2005).

Nihilizm, temelde estetizmin bütün biçimlerini yadsıyor, yararcılığı ve bilimsel usçuluğu savunuyordu. Toplumsal bilimleri ve klasik felsefe sistemlerini bütünü ile reddediyordu. Yalın, olgucu ve maddeci bir tutumla, yerleşik toplumsal düzene başkaldırıcıyı temsil ediyor; devlet, kilise ya da aile otoritesine karşı çıkıyordu. Yalnızca bilimsel doğruları temel alıyor, ancak bilimin bütün toplumsal sorunların üstesinden gelebileceğini ve bütün kötülüklerin cehaletten kaynaklandığını kabul ediyordu(Yıldırım, 2005).

Anarşizmin bir devamı olarak da kabul edilen Nihilizmde ilk cinayet, 1865'te Rus Çarı II. Aleksandr'a ateş eden Rus terörist Karakazov'la başlamıştır. Zamanla cinayetlerini yoğunlaştıran Nihilistlerin, eylemleri birçok yüksek düzeydeki yöneticilerin, başbakan ve cumhurbaşkanlarının öldürülmesi şeklinde devam etmiştir. Nihilistler, böylece 1898'de dünya fedakârlığı ve yardımseverliği yerine, çılgın cinayetlerini başlatmışlardır(Soyvural, 1997: 49).

3.2. Toplumsal Nedenler

Terörizmin nedenleri incelendiğinde, toplumsal nedenler önemli bir yer tutmaktadır. Siyasi otorite boşluğu, toplumsal huzurun tam anlamı ile tesis edilememesi ve şiddet eğilimli bir ortamda bireylerin yaşayıp gelişmesi toplumu, terörizmin kucağına doğru itmektedir. Bu toplumsal nedenleri şöyle izah edebiliriz:

3.2.1. Siyasi Ortam

Siyasi ortamın istikrarsızlığı, terörizm'in oluşmasındaki etken unsurlardan biridir. Siyasetin ana teması, belirli sorunlar üzerinde farklı çözümler öneren grupların, bu çözüm yollarını hayata geçirebilmek için verdikleri iktidar mücadelesidir. Bu mücadelenin müşterek kabul edilebilir ölçütler içinde olması zorunludur. Bu ölçütler toplumsal huzur ve düzenin korunmasıdır. Siyasal mücadele sınırı bu toplumsal çıkarlarla çizilir. Mücadele sınırları ortadan kalktığında anarşi, kaos ve iç savaşla karşılaşılma riski önemli ölçüde artar. Bu anlamda siyasi ve ekonomik düzenin değiştirilmesi çabası, toplumsal kalkınmaya neden olabileceği gibi önü alınamaz bir kaos ortamına da neden olabilir. Kamu yönetimi kademesindeki partizanlaşma eğilimi, ideolojik kökenli terörizm hareketlerinin ortaya çıkmasına zemin oluşturur. Yönetimin partizanlaşması tarafsızlık ve dürüstlük ilkelerini ihlal ederek toplumsal çözümlere yol açar(Zafer, aktaran: Balpınar, 2006: 20).

3.2.2. Sosyo-Ekonomik Dengesizlikler

Toplumların din, ırk, ekonomi ve sosyal durumlarına bağlı olarak kaynağını sağlamış olan terörizm, toplumları bu şekilde daha da fazla parçalama yoluna gitmiştir. Toplumlar da önceden sosyal ve ekonomik olarak kendi içlerinde fikir ayrılıklarına çok fazla düştüklerinden, terörizm de kendine uygun ortamı keşfetmiş, sosyal ve ekonomik ayrılıkların yaşandığı noktalardan yola çıkarak faaliyetlerde

bulunmuştur. Terörizm faaliyetlerinin ortaya çıkması, hatta desteklenmesinin nedeni, bir ülke ya da topluluğu zayıflatmak ve sona erdirmektir. Bir grubun hoşnut olunmayan bir ortama karşı, başka bir grubu kışkırtması ile karmaşa oluşmakta, bu karmaşa ortamı terörist örgütlerin işini kolaylaştırdığı gibi, örgütler kışkırtan tarafta yer alarak kendi amaçlarına ulaşmaktadırlar(Şahinoğlu, 2005: 37).

Ekonomik dengesizlik ile gelir dağılımındaki eşitsizlik kavramları aynı şey değildir. Birisi yapısal bir kavram, diğeri ise yüzeyseldir. Yapısal bir kavram olan ekonomik dengesizlik, istenildiği zaman yatırıma gerek kalmadan düzeltilebilir. Yüzeysel olan ise, gelir dağılımındaki eşitsizliktir(Soyvural, 1997: 112).

Devletlerin gelir dağılımındaki bozukluklar, artan işsizlik, çeteleşme ve yolsuzluk gibi faktörler ülke ekonomisine zarar vermekte, ülke bunun sonucunda ekonomik krizler ile dar boğaza girmektedir. Ortaya çıkan ekonomik krizlerin etkisini toplumda en fazla dar gelirliler hissetmekte, bu durum karşısında devlete olan sadakat ve kutsiyet bağları sebebi ile sessiz kalan bireyler tepkilerini çoğaltmakta, bir baş kaldırış eğilimi göstermektedir. Bu başkaldırış insanları terör örgütlerinin kucağına itmektedir.

Bugün Türkiye'de bölgeler arasındaki dengesizlik açıkça görülmektedir. Geçmiş yıllarda terörizmin doruk noktaya ulaştığı dönemlerde bu dengesizlik zaman zaman istismar edilmiş ve çok da etkili olabilmiştir. Güneydoğu Anadolu Bölgesinin geri kalmışlığı sayesinde bölgede terörizm güçlenmiştir. Yolu kapalı olduğu için doktora yetiştirilemeyen çocukların ölmesi, okulu olmadığından cehalet kurbanı olmuş halk kitleleri, geçim sıkıntısı içinde olduklarından gurbette kendi kendine yabancılaşan gençlerden teröristlerin tuzağına düşenlerin sayısı az değildir. Bir türlü yok edilemeyen 'ağalık' ve 'şeyhlik' kurumlarının oradaki yerli halk üzerindeki olumsuz etki ve baskısının ne kadar istismara açık olduğu meydandadır(Soyvural, 1997: 112).

Kişilerin aile ortamları doğrudan terör suçunu oluşmasına neden olabilmekte; bu da terörist oluşumlar tarafından kullanılmaktadır. Fertlerdeki ilgi ve sevgi yoksunluğu, müsamahasız ve katı bir çevre ile hatalı eğitim-öğretim sistemi birleştiğinde ortaya suç işlemeye eğilimli, kötümser ve nefretle dolu bir insan tipi çıkmaktadır. Bundan sonrası terörist örgütler için nispeten daha kolaydır; çünkü bu aşamada kişiler için gerekli olan örgütlü bir faaliyet içinde yer almaktır(Arıbaş, 2007: 10).

Ekonomik sebeplerin terörizm konusunda öne çıkan tek etken olduğunu söylemek güçtür; çünkü İspanya'nın gelişmiş bölgesi Bask'ta ETA terörünün varlığı bilinmektedir(Torun, aktaran: Arıbaş, 2007: 9).

3.2.3. Şiddet Kültürü

Teröre neden olan unsurlar arasında sayılan psikolojik sebepler, içinde pek çok öğeyi barındırmaktadır. Bunların başında mantıksızlık ve ruhsal bozukluk gelmektedir. Kompleks ve baskı öğesinde, aile içi ve toplumsal yapı çocuk gelişiminde etkili olmakta, gelecekte terörist hareketlere katılma nedeni olabilmektedir(Arıbaş, 2007: 11).

Psikolojik yönden terörist kimliği incelendiğinde, kendisine saygısı az, kendisine ve diğer insanlara güvenmeyen, hoşgörü limiti sınırlı ve normal insani hedeflere (aile sahibi olmak, topluma yararlı olmak vb.) uzak olan kimse görüntüsü ile karşılaşılmaktadır(Demirutku, aktaran: Arıbaş, 2007: 11).

Düşünce niteliğindeki eyleme dönüşmemiş ideolojik fikirler, şiddet kültürüne başvurulup eylemsellik niteliği kazanması ile terörizm faaliyetine yaklaşmaktadır. Şiddet niteliğindeki davranış ve eylemler terörizm faaliyetinin ana unsurunu oluşturmaktadır. Her daim eylem ve faaliyetleri ile toplumda meydana getirdikleri kargaşa ve panik ortamından nemalanan terörist yapılar, amaç ve düşüncelerinde zafere ulaşincaya kadar mensuplarına şiddeti tavsiye etmektedir. Hukuka aykırı eylem ve şiddet faaliyetlerin, terörizm faaliyetlerinden çıkarılması ile terör örgütlerinin içleri boşalmakta, adeta aynı düşünce birliği ile bir araya gelmiş insan topluluğu halini almaktadırlar. Meseleye bu yönü ile de bakılması ile şiddet kültürünün terörizm faaliyetleri için önemi açığa çıkmaktadır.

4. TERÖRİZMİN SALDIRI UNSURLARI

Dünya literatüründe terörizm tanımları incelendiğinde, şiddet kavramı her tanımın içerisinde yer almaktadır. Değişen dünya düzeninde terörist örgütler şiddet içeren saldırı unsurlarını sürekli olarak değiştirerek gelişim ve değişime ayak uydurmaya, hedeflerindeki devletlere karşı üstünlük kurmaya çalışmışlardır. Terörizm faaliyetlerinin saldırı unsurlarını şöyle ifade edebiliriz:

4.1. Siber Terörizm

Dünyadaki ilk teknoloji bağlantılı suç, 1960'lı yıllarda korsanların telefon santrallerinden ücretsiz arama yapmaları şeklinde Amerika'da işlenmiştir. Elektronik ortama izinsiz giriş anlamındaki 'hack' kavramı, 1980'li yılların başında sorun olarak algılanmıştır. 1986 yılında banka hesaplarında ise, 75 sentlik bir hatanın nedeni araştırıldığında, bundan hackerlerin sorumlu olduğu ortaya çıkmıştır. Bunu banka dolandırıcılığını bilgisayar sistemlerine girişler ve yazılımların çalınması takip etmiştir(Doğan, 2010: 2).

Siber saldırılar, işlemci temelli sistemlere karşı yürütülen saldırı türüdür. Bu saldırı türü, şahıslar, şirketler ve devlete karşı yapılabilir. Harp sistemlerine karşı uygulananı komuta kontrol harbi kapsamında yer almaktadır. Düşmana karşı, fiziki bir kuvvet müdahalesi yapmaksızın, bilgisayar virüsleri gibi daha çok yazılım tabanlı araçlar kullanılmaktadır. Bu türden gayri nizami bilgisayar harbi olarak değerlendirilebilir(Mütercimler, 2009: 551).

Siber terör saldırısına uğrayan ilk ülke Estonya'dır. Estonya hükümeti 26 Nisan 2007 tarihinde, baskıcı Sovyet dönemini simgeleyen Bronz Asker Heykeli'ni yerinden kaldırdıktan bir gün sonra, siber saldırılara maruz kalmıştır. Üç hafta süren saldırılarda önce devlete ait web siteleri ele geçirilmiş, sonra birçok spam e-posta ile elektronik posta adresleri bombardımana tutulmuştur. İkinci aşamada ulusal bilgi sistemleri, internet hizmet sağlayıcıları ve bankalara yönelik daha geniş kapsamlı saldırılar gerçekleştirilmiştir. NATO üyesi Estonya'nın, internet sistemi çökme noktasına gelmiştir. Sanal ortamdaki bu saldırıların çoğu, Rusya kaynaklıdır. Bu saldırıdan bir yıl sonra Gürcistan da benzer bir siber saldırıya maruz kalmıştır(Doğan, 2010: 2).

Bir başka siber terörizm olayı da İran'da yaşanmıştır. Nükleer güce kavuşup dünyayı tehdit etmekle suçlanan İran'ın, bu çalışmalarını engellemek için 'stuxnet' adlı bir yazılım gönderildiği öne sürülmüştür. Dünyanın önemli anti virüs yazılım şirketlerinden Kaspersky'nin başkanı Eugene Kaspersky, yazılımın basit bir korsanlık işi olmadığını söylemiştir. Kaspersky, yazılımı incelediklerini ve dünyanın en karmaşık ve zararlı yazılımı olarak gördüklerini ileri sürmüştür. İddiaya göre; bu yazılımı sıradan korsanların yapma ihtimali yoktu, dolayısıyla İran'a bu virüsün yayılması konusunda, ülkedeki nükleer güce karşı çıkan ABD sorumlu görülmüştü(Doğan, 2010: 2).

Yaklaşık 35 milyon olarak tahmin edilen internet kullanıcısı yeterli güvenlik tedbiri almadığı için, her an bu türlü saldırılara açık bir biçimde internet ağında faaliyetlerine devam etmektedir. Kimlik, özel hayat ve önemli bilgiler içeren belgelerin çalınması ile başlayan bu faaliyet, ilerleyen süreçte resmi internet sitelerinin çökertilmesi ve banka hesaplarının boşaltılması biçiminde birbirini takip etmektedir. Resmi kamu kurumlarının internet bağlantısının olması o kurumların veri güvenliğini tehdit etmektedir. Türkiye de bu risk faktörünü gören Emniyet Genel Müdürlüğü, Genel Kurmay Başkanlığı ve Milli İstihbarat Teşkilatı oluşturdukları kapalı devre ağ ile kendi güvenliklerini garanti altına almış durumdadırlar. Açık internet ağında milyonlarca internet kullanıcısının bilgisayarının birbirine bağlı olduğunu düşünürsek, kapalı ağ' da ise sadece izin ve yetki verilen kurumun kendi bünyesindeki bilgisayarlar birbirleri ile paylaşım içindedir. Örneğin; Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesindeki kullanılan Pol-Net ağı yıllardır son derece güvenli bir kurumsal ağ olarak kendisini ispatlamaktadır.

Özcan, klasik anlamda terörizm faaliyeti ile siber terörizm faaliyeti arasında bazı farklılıklar olduğunu öne sürmüş, bunları şu şekilde açıklamıştır. Bu tespitler;

1-) *“Öncelikle terörist örgütler klasik anlamda eylem yaparken bir ölçüde hayatlarını da gerektiğinde ortaya koymak zorundadırlar. Eline silah veya bomba alan bir teröristin güvenlik güçleri tarafından tesirsiz hale getirilmesi mümkündür. Ancak dünyanın herhangi bir yerinde internete bağlanan bir siber terörist, rahat bir ortamda istediği ülkenin toplumsal yaşamına ciddi zararlar verecek eylemlerini kendi yaşamını hiç tehlikeye atmadan gerçekleştirebilir.*

2-) *Siber terörizm kavramı, terörizmin asıl amacından yola çıkarak ulaşılan farklılıktır. Terörizm'in asıl amacı, yapmış olduğu eylemler ile hedef aldığı siyasal rejim ve topluma bir mesaj vermektir. Terörizm de şiddet ve zarar verme araçtır. Ancak siber terörizm de, sanal şiddet bir araç olmaktan çıkıp bir amaç haline gelebilmektedir.*

3-) *Bilgisayar teknolojileri sayesinde bir terörist büyük bankaların, finans kurumlarının, borsaların bilgilerini ve iletişimini alt üst edebilir. Bu durumda o ülkenin ekonomik yaşamının ne olacağını düşünmek bile, gerçekten akıllara durgunluk verecek niteliktedir. Benzer şekilde büyük bir ilaç firmasının bilgisayarlarına giren teröristler, çok kullanılan birkaç ilacın içeriğini küçük değişiklikler yaparak, insan yaşamına son verecek veya ciddi rahatsızlıklar oluşturacak şekilde değiştirebilirler.*

4-) *Geleneksel terörizm eylemi yoluyla yapılmak istenen propaganda, geniş kitlelere ulaşabilse de, eylemin bizihi kendisi lokal'dir. Bir devlet kurumunun binası hedef alınmışsa, o bina çökebilir ve içindeki şahıslar yaşamlarını yitirebilir. Ancak, siber terörizmde eylemin direk fiziki etki alanı, bilgisayarı yönlendiren fare'nin bir hareketiyle inanılmaz şekilde genişletilebilir. Bir tıklama ile devlete ait binlerce internet sitesi aynı anda çökertilebilir.*

5-) *Siber terörizmin psikolojik etkisi, bilgisayar ve bilgi teknolojisine uzananlarla sınırlı kalacağından veya hedefler bizihi sembolik değil, gerçek olduğundan, klasik ve modern çağ terörizmi kadar yaygın bir dalga içermeyebilecektir. Ayrıca siber terörizm de insanların ölmesi ya da yaralanması (şimdilik) söz konusu olmadığından, kamuoyundan duygusal bir tepki doğması daha az olacaktır.*

6-) *Terörist örgütlerin fiziki güç kullanımı söz konusu olduğundan elemanlarını en azından belirli bir yaşın üzerindeki kişilerden seçer. Ancak siber terörizm de çocuk denecek yaşta insanlar bile siber terörizm'in aracı haline gelebilirler. Macera arayan, ortaokul ve lise gençliği özellikle ABD'de Pentagon'un veya diğer devlet birimlerinin web sitelerine saldırmaktadırlar.*

7-) *Siber teröristler klasik teröristler gibi eylemlerini gerçekleştirmek için bomba veya silahlara değil, sadece bir bilgisayar ve modeme gereksinim duyarlar.'' şeklindedir.*

4.2. Medya ile Terörizm

Günümüzde en çok kullanılan deyimlerin başında 'medya' kavramı önemli bir yer tutmaktadır. Başlı başına büyük bir güç olan medya, günümüz iletişim çağının 'motor gücü'nü oluşturmaktadır. Bireysel iletişim her hangi bir teknolojik alt yapı gerektirmezken, kitle iletişimi son derece gelişmiş görsel-işitsel elektronik aygıtlarla sağlanmaktadır(Özsoy, 2010: 197).

Medya kavramını bir terör aracı olarak kullanmak isteyen terörist örgütler dikkat çekmek, kamuoyunca tanınmak, yetkililer tarafından bir güç olarak kabul edilmek, onlarla diyaloga girmek, saygınlık ve yasallık sağlamak isterler. Bunun yanında kendilerinden kamuoyunun haberdar olmasını sağlamak, korku yaratmak, gündemde kalmak ve yasallaşma zemini yaratmak arayışı içindedirler. Medya ise, haber verme ve kamuoyunu doğru ve çabuk şekilde bilgilendirme çabasıdır. Bu

anlamda özellikle günümüzde teröristler medyaya, medya da teröristlere karşılıklı bağımlı hâle gelmişlerdir(Onay, 2009: 126).

Terörizm gelişen ve değişen dünya koşulları ile birlikte, değişiklik göstermekte, gelişen teknolojiye bağlı olarak elde ettiği yeni imkân ve kabiliyetleri ile etkisini ve gücünü her geçen gün arttırmaktadır. Demokratikleşme alanında atılan adımlar terörizm’i nicelik olarak azaltmakla birlikte, demokratik ortamlarda terörizm eylemlerinin etkinliği özellikle kitle iletişim araçlarının etkisiyle daha da artmaktadır(Cora, 2008: 48).

Gazete, dergi, radyo, telefon, internet, sinema gibi medya unsurlarının kısa sürede milyonlarca insana ulaşması bu bağlamda da ulaştığı insanları kendi cazibesi ve niteliğine göre etkilemesi, kendisine geniş taraftar kitlesi oluşturabilmesi ihtimali ile terörist örgütlerin dikkatini çekmektedir. Özellikle sorgulama ve araştırma yapmadan önüne gelen hazır bilgiyi kabullenen geniş halk kitleleri, bu gelen bilgilerin etkisinde kalmakta bu bağlamda da terörist örgütlerin söylediklerine ve propagandalarına inanmaktadırlar.

Teknolojik gelişmelere paralel olarak gelişen medya yolu ile yapılan propaganda teknikleri, insana nasıl düşünmesi gerektiğini değil, ne düşünmesi gerektiğini kabul ettirmeye çalışmaktadır. Bu yönü ile insanları cezbeden bu çatışmanın genellikle galibini terör odakları oluşturmaktadır(YÖK, 1985: 41).

Terör-medya ilişkisi konusunda uzmanlar birbirinden farklı iki ayrı görüşe sahiptirler. İlk görüşe göre, medyanın topluma, devlete, uluslararası sisteme ve meslek ilkelerine karşı sorumluluğu vardır. Bu çerçevede; “neden olduğu toplumsal sonuçlar göz önüne alınarak terörizm haberlerine yer vermemesi gerekir” görüşü vardır. Bir diğer görüş ise; “medya aynı sorumluluklar nedeniyle kamuoyunu olup bitenlerden haberdar etmek çerçevesinde terörizm haberlerine de yer vermelidir” tezini savunur(Onay, 2009: 126).

Her iki görüş de kendi içinde tutarlıdır ancak ilki her ne kadar basın hürriyetiyle çelişkili gibi gözüke de, pratikte yaşananlara bakılarak medyanın terörizmi kullanmasından çok, terörizmin medyayı kullandığı söylemek hatalı bir tespit olmayacaktır. Hiç şüphesiz medyanın en önemli işlev ve sorumluluğu, kamu çıkarlarına hizmettir. Ancak kamuya karşı sorumluluklarının bilincinde olmalıdır(Onay, 2009: 126).

4.3. Finansal Terörizm

Finansal terörizm diğer terörizm çeşitleri gibi etkinliği küçümsenmeyecek kadar büyük boyutta olan bir kavramdır. Finans kaynaklı terörde ana unsur “para”dır. Çünkü parayı elinde bulunduran güçler, ekonomisi gelişmekte veya az gelişmiş devletlerin borsalarına yüklü para giriş ve çıkışları ile tehdit etmekte ve bu durumda da ülke menfaatlerine uygun olmayan kararların alınmasını, bu tehdit unsuru ile sağlamaktadır.

Bir devlette finansal gelişmişliğin sembolü, üretim ve istihdamdır. Fakat gelişmesini geç tamamlamış veya gelişmekte olan ülkelerde yabancı sermaye ve yatırımcı fabrika kurup, istihdam ve üretimi amaçlamanın tam tersine, parasını borsada değerlendirmenin daha mantıklı olduğunu düşünmekte, ülke içerisinde çıkan ilk krizde de parasını alıp çıkmaktadır. Bu durumda da borsada hisse senedi ve piyasalar allak bullak olup, ülke ekonomisinin aldığı yara daha da artmaktadır.

4.4. Militanlar ile Terörizm

Bu terörizm çeşidi terörist örgütlerin beşeri unsurlarının bizzat aktif olarak fiziki eylemlere girişmesi ile gerçekleştirilen terörizm yöntemidir. Bu terörizm türünde diğerlerinde olduğu gibi araçlar ve yardımcı unsurlar kullanılmakla birlikte, asıl olarak örgüt militanlarının inandıkları örgüt ideolojisi noktasında kişisel ve grup olarak gayretleri ön plana çıkmaktadır.

4.4.1. Silahlı Saldırı ve Baskın

Terörist örgütlerin eylem yöntemlerinden biride silahlı saldırı yöntemidir. Terörist unsurların en etkili ve ses getirici faaliyeti olan silahlı saldırı eylemleri, kimi zaman bomba kullanmak sureti ile kimi zaman da ateşli silahlarla gerçekleştirilmektedir. Kendilerine propaganda malzemesi olması yönü ile silahlı saldırıların önemi çok büyüktür. Kırsal alanda, şehir merkezinde, devleti ve siyasi otoriteyi temsil eden güvenlik güçleri ile kamu görevlilerini hedef alan etkili bir eylem türüdür. Bu tür saldırı eylemleri kimi zaman şahıslara yönelik olduğu gibi zaman zaman kamu binaları ve tesislere de yapılmaktadır.

Silahlı saldırı olarak ifade ettiğimiz bu eylem türü ansızın gerçekleşmesi ve fiziki olarak kişi ve kamu kurumlarına verdiği zarardan ötürü, toplum içerisinde daha geniş bir yankı bulmaktadır. Örgüt mensupları bu tür eylemler ile terörist örgütler içerisindeki hiyerarşide pozisyonunu yükseltme gayreti içerisinde, bu durum da

örgüte yeni karışmış ve eylem gerçekleştirmekten korkan kişilerin, motive olarak bir eylemde grev alma istek ve düşüncesini pekiştirmektedir.

Baskın, terörist unsurların genellikle silahlı unsurları ile ansızın kamu binalarının ve önemli kuruluşların terörist örgütler tarafından ele geçirilme faaliyeti olarak ifade edilmektedir. Bu eylem türü kimi zaman karakol, okul gibi resmi kamu binalarını bazen dernek, otel, sivil toplum örgütleri büroları, konaklama mekânlarını bazen de, deniz otobüsü ve tren gibi ulaşım araçlarını kapsamaktadır.

4.4.2. Adam Kaçırma ve Tehdit

Adam kaçırma ve tehdit, terörist örgütlerin çok kullandığı bir eylem olarak karşımıza çıkmaktadır. Terörist örgütler bazen cezaevinde yatmakta olan örgüt mensuplarının ve sempatizanlarının dışarı çıkarılması, bazen de asılsız dahi olsa, işkencelerin son bulması için devlet ile pazarlık aracı olarak bu yöntemi kullanmaktadır.

Terörist örgütler propaganda da bulunmak ve halkı devlete karşı kışkırtmak için tanınmış iş adamları, siyasi şahsiyetler, kamu kurumu mensupları ve geniş hayran kitlesi olan ünlü kişileri kaçırmak, bir dizi eylemlerde bulunmakta, bu eylemi örgüt mensupları fiziksel gayretini ön plan da tutarak gerçekleştirmektedir. Terörist örgütlerin en önemli unsuru olan beşeri unsur, faaliyet ve eylemlerin içerisinde bizzat yer almadıkça, silah ve mühimmat eylemde istenilen etkiyi gösterememekte, bu sebep ile beşeri unsurunun önemini farkında olan terör örgütleri, daima taban kazanma gayreti içerisinde girişmektedir.

4.4.3. Pusu Kurma

Pusu eylemi özellikle devletin güvenlik güçlerine gerçekleştirilen bir eylem türüdür. Güvenlik güçlerine olduğu gibi sivil halka yönelik de gerçekleştirilen bu eylem türü, özellikle kamu çalışanlarını hedef almaktadır. Bunun sebebi devletin o bölgede etkinliğini kırıp, halkı; fiziksel ihtiyaçlar, güvenlik, eğitim ve sağlık gibi sosyal devletin sunması gereken hizmetlerden mahrum bırakmayı, bunu da bir propaganda malzemesi olarak kullanmayı amaçlamaktadır. Bu durumda terörist örgütler devletin kendilerine ikinci sınıf bir muamele sergilediği, eşit davranmadığı, hak arama mücadelesinin de kendilerine verilen destek ile zafere ulaşacağını halka aşılacaktır.

Kurulan pusu eylemleri ile can güvenliğinden emin olamayan kamu

görevlileri, devletin çoğu zaman zorunluluk politikasına rağmen, güvenliği tam olarak sağlanamamış bu bölgele gitmeyi kabul etmemektedir.

Pusu kurma şekli ile yapılan eylem türü, terörist örgütler tarafından doktor öğretmen gibi kamu görevlilerini hedef almakla birlikte, genellikle yöre halkı ve örgüt sempatzanı olan taraftar kitleden tepki gelebileceği düşüncesi ile daha ziyade güvenlik güçlerine yönelmektedir. Asker ve polislerin tayin dönemleri ve operasyona giden güvenlik güçleri burada asıl hedef kitleyi oluşturmaktadır.

4.4.4. Sokak Eylemleri

Terörist örgütlerin eylem yöntemleri içerisinde siyasal sistemi zaafa uğratmak, halk ile devleti karşı karşıya getirmek ve ülke içerisinde kaos ve kargaşa olduğu görüntüsü vermek için, örgütün yasal ve yasal olmayan unsurları ile, güçlü bir propagandanın yapıldığı eylem türüdür.

Sivil halk ile güvenlik güçlerini karşı karşıya getirmeyi amaçlayan bu eylem türünde, insan unsurunun diğer eylemlerden biraz daha göz önünde olması sebebi ile devletin müdahalelerde daha dikkatli olması gerekmektedir. Devletin demokratik hak talebinde bulunan vatandaşları ile yasadışı terör örgütlerin provokasyonlarını kimi zaman aynı kategoride tutması ve buna yönelik eylemlere bazen orantısız bir güç kullanması, devlet ile vatandaşlarının arasını açmakta halk içerisinde devlete ve siyasi sisteme olan eleştirilerin artmasına sebebiyet vermektedir.

Bu eylemlerde barikat kurmak sureti ile yolları trafiğe kapatmakta olan terörist örgütler, güvenlik güçlerine taşlı, sopalı olarak saldırılarda bulunmaları, örgüt mensuplarının dışında kendilerine sempati duyan kişileri de yanlarında görmeleri örgüt mensuplarına ciddi bir motivasyon aracı olarak karşımıza çıkmaktadır.

5. TERÖRİZMLE MÜCADELE

5.1. Terörizmle Mücadele Kavramı

Terörizmle mücadele, devletin teröristlerin taleplerine, terörün yayılma riskine ve teröristler tarafından geliştirilen veya geliştirilmeye çalışılan şiddet yöntemlerine karşı, kendini savunma çabasıdır. Terörizmle mücadele, girişilen şiddet eylemlerinin dozuna ve bu eylemlerin toplumsal yankılarına göre çok geniş bir yelpazede uygulama alanı bulabilmektedir. Demokratik yönetimlerde sorunun çözümünde sosyo-ekonomik ve klasik asayiş tedbirleri öncelikli, askeri tedbirler

sonraki çözüm olarak benimsenir. Mücadele askeri güç kullanımı ile paralel yürütülebileceği gibi tamamen askeri tedbirlerle de sorun çözülmek istenebilir. Anti demokratik yönetimler sorunun çözümünde, doğrudan silahlı kuvvetleri devreye sokmayı tercih edebilirler(Zafer, aktaran: Balpınar, 2006: 12).

Devletin savunma refleksinden kaynaklanan terörizmle mücadele, toplumsal temelde gerçekleştirilmesinin zamanı gelmiş, demokratik düzenlemelerin terörizm yoluyla kabul ettirilmesi çabası yüzünden, devleti daha güçlü bir savunma ihtiyacı içine itebilir. Bunun sonucunda hukuki ve demokratik değişimler sekteye uğrayacaktır. Demokratik toplumlarda terörizmle mücadele edilirken karşılaşılan en büyük engel, iki yönlü mücadelenin bir arada yürütülmesi zorunluluğudur. Terörizmle mücadele yöntemleri, girişilen terörist eylemler karşısında eşdeğer olarak sertleştiğiçe, mücadele eden taraflar arasındaki nefret, düşmanlık ve güvensizlik de derinleşmektedir(Balpınar, 2006: 13).

Terörist örgütlerin toplumsal hak ve özgürlüklerin kazanılması için mücadele eden oluşumlar olmayıp, demokratik değerleri kendi çıkar hesapları için kullanan iyi organize olmuş suç örgütleri olduğunun her fırsatta kamuoyuna anlatılması, terörizmle mücadele çabalarında önemli bir aşamadır. Teröristlere verilen tavizleri fazla bulan yönetimler olabileceği gibi, aldıkları tavizleri yetersiz bulan terörist örgütlerde olacağı için, terörizm ile birlikte terörle mücadele kavram ve yöntemleri de her zaman varlığını sürdürecektir(Balpınar, 2006: 13).

5.2. Terörizmle Mücadele Yöntemleri

Terörizm, klasik anlamda bir asayiş yoksunluğu sorunu değil, kökleri toplumsal yapıda, ulusal tarihte, toplumun siyasi oluşumlarında, idari güvenlik inisiyatiflerinde, inanç sisteminde ve ekonomik şartlarda aranması gereken kapsamlı sosyal bir sorundur. Bu bakımdan terörizm ile mücadele, çok yönlü iyileştirme ve değişimleri kapsamakla birlikte, sonuç alınabilmesi ve kayıpların en az seviyede tutulabilmesi yönüyle de zamanla yarışır bir durum ortaya koyar(Balpınar, 2006: 14).

Terörizm'e alt yapı oluşturan durumların ortadan kaldırılarak, yeni terörist grupların oluşumunu engellemek, iyi bir analiz ve planlamanın yanı sıra zamana da ihtiyaç gösterir. Teröristlerin insan, terörist örgütlerin de bir çeşit sosyal oluşumlar olduğuna göre, bu oluşumların da yasayan her organik mekanizma gibi meydana gelme, gelişme, bölünme ve dağılma süreçleri olacaktır. Mücadele yöntemlerinin örgütün bulunduğu safhaya göre farklılık göstereceği aşikârdır. Etkin bir mücadele

iyi bir analiz kabiliyetini, iyi bir analiz kabiliyeti de sürekli ve doğru bilgilendirmeyi gerektirmektedir(Balpınar, 2006: 14).

5.2.1. Ekonomik Durumun İyileştirilmesine Yönelik Tedbirler

Etnik farklılığın bulunduğu kırsal kesimlerde tarımsal ve sınaî alanda diğer bölgelerle kıyaslandığında, makul bir aşama kaydedilememişse, bu geri kalmışlık devlet karşıtı gruplar tarafından propaganda vesilesine kolaylıkla dönüştürülebilir. Bu tür eksiklikler, oluşan ya da oluşturulmaya çalışılan sorunlar sarmalının ya katalizörü rolünde ya da terörist örgütlerin politik suiistimalleri için temin ettiği etkili bir malzeme olarak karşımıza çıkmaktadır. Ekonomik kalkınma sosyal ve kültürel gelişimi de beraberinde getireceği için terörist örgütler tarafından suiistimal edilecek unsurlar azalacak, artan toplum bilinciyle örgüt faaliyetleri ve propagandaları boşa çıkarılabilecektir(Balpınar, 2006: 15).

İşsizlik sıkıntısı ve ekonomik açıdan güçsüzlük yaşayan toplumlarda devlete karşı tam anlamı ile bir sadakat oluşmamışsa mevcut durumun sorumlusunu devlet olarak görmektedirler. Bu toplumlar terörist örgütlere verdikleri destekle devlete karşı terörist örgütlerin yanında kendilerine bir hak arama mücadelesine girişmekte. Bu sebeple devlet sosyal devlet olgusundan uzaklaşmadan imkanlar ölçüsünde vatandaşlarına ve bölgelere kalkınma amaçlı desteklerde bulunmalı eğitim, sağlık, sosyal gereksinimler ve işsizlik gibi alanlarda vatandaşın mağduriyetini gidermelidir. Böylece terörist örgütlere halkın desteği kesilmesi yönünde önemli bir adım atılmış olur.

5.2.2. Reformcu Kanunlar Yapma

Terörist örgütlerin taleplerini karşılayacak ya da terörist örgütlerin hak talebine yol açacak uygun boşlukların doldurulmasına yönelik yasal düzenlemelerin yapılması, azınlık fikirlerinin çoğunluğa kabul ettirilmesi amacına dayanan örgüt öğretisinin çıkarlarına ne denli uygun olacağı da tartışmalıdır(Balpınar, 2006: 15).

Terörizmle mücadele konusunda birçok uluslararası antlaşmalarda ortak hareket etme ve mücadele etme konusunda, kâğıt üzerinde kararlara varılmış olsa da uygulamada ortak hareket edilmediği açıkça görülmektedir. Bu kararlardan bir tanesi de terörle mücadele kapsamında güvenli barınakların ortadan kaldırılması kararıdır. Güvenli barınakların ortadan kaldırılması hem Amerikan terörle mücadele politikasının temel amaçlarından birisi olarak kabul edilmekte, hem de 2001 yılında

kabul edilen 1373 sayılı Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararının temelini oluşturmaktadır. Bu karar, terör örgütlerinin başka ülkelere geçmelerini ve orada güvenli barınaklar bulmalarını engellemeyi amaçlamıştır(Hacıtahiroğlu, 2012: 72).

5.2.3. Ateşkes Anlaşması ve Teröristlerle Görüşme Girişimleri

Anlaşma ya da görüşme girişimleri, örgütün karşısındaki kimliği belirginleştireceği için kazanım örgüt hanesine olacaktır. Tavizlerin başka tavizleri doğurması, örgüt taleplerinin haklılığının kabulü ihtimali görüşme ve anlaşma çabalarının önündeki en büyük engeldir. Terörist örgütler ile görüşme yapacak hükümet, bu durumu kamuoyuna iyi anlatmak durumundadır. Zira hükümetler çoğunluğun görüşleri doğrultusunda iktidarda bulunmaktadır, azınlığı temsil eder durumda olan terörist örgütlerin taleplerini, çoğunluk olan halk kabule rıza göstermeyebilir. Yine de fayda-maliyet ekseninde muhataplık seviyesini dengeleyerek görüşmeler yapılabilir ancak terör örgütünü muhatap kabul etmek demokrasinin yenilmesi anlamını da taşımaktadır(Balpınar, 2006: 15).

Terörist örgütlerle görüşme girişimleri bir denklik bir eşitlik yaklaşımı içerisinde olması, toplumlarda devlete karşı güven zedelenmesine sebebiyet verilebileceği ihtimali ile bu yöntem uygulanırken çok dikkatli davranılmalıdır. Asıl olan da diğer yöntemleri uygularken aşama aşama terörist örgütleri uzlaşmaya ikna etmektir. Bunun içinde terörist örgütler devlet tarafından ekonomik, siyasi ve askeri operasyonlar ile köşeye sıkıştırılıp devletin kural ve emirlerini tanıma safhasına gelinceye kadar baskı altında tutulmaya devam edilmelidir.

5.2.4. Halkın Desteğinin Kazanılması

Bu çaba her iki taraf için de hayati bir önem arz eder. Her iki taraf için mücadelenin derinliği ve süresi elde edilen halk desteğine bağlıdır. Bu maksatla örgüt, devleti her zaman işlemez göstermeye, devlette halkına güven telkin etmeye çalışır. Politik terörizmin aksine ayrılıkçı terörizm, haksızlığa uğradığını ileri süren kitlelerin desteğini kendi taraflarına çekmede daha başarılı görülmektedir. Ayrılıkçı terörün halka vaat ettiklerinden makul olanların demokratik kurallar çerçevesinde doğal seyir içinde gerçekleştirilmesi, halk kitlelerini terörün ağna düşmekten kurtaracak ve devlete olan güveni pekiştirecektir. Halkın desteğinin devletten yana alınmasından sonraki aşama, terörizme karşı bir halk bilinç cephesi oluşturmaktır. Halkta ihbar mekanizmasının oluşturulması, terörist örgütlerin hareketlerini önemli

ölçüde kısıtlayacağı gibi taraftar bulabilme konusundaki moral değerlerini de olumsuz etkileyecektir(Balpınar, 2006: 15).

5.2.5. Terörizmle Mücadele Kanunları Yapma

Terörizm için ittifakla benimsenmiş bir tanım yapılamaması nedeniyle, her ülke kendi şartlarına uygun tanımlar üzerinden yasal düzenlemelere gitmek durumunda kalmıştır. Terörizmle mücadele, yasaları demokratikleşme sürecinde olan ülkelerde yumuşama eğilimi gösterirken, terörizmle sonradan tanışan ülkelere sertleşme eğilimi görülmesine sebep olmaktadır. Yasal düzenlemeler ve polisiye önlemler sorunu çözmekten ziyade, bastırıcı ve kamufle edici bir özelliğe sahipse, sonuçları aldatıcı olabilir. Teröristleri yakalanması, eylemlerin önlenmesi, terörizm tehdidini ve yeni teröristlerin yetiştirilmesi ihtimalini ortadan kaldırmaz. Yakalanan terörist kendisini bir suçlu değil, savaştığı gücün elindeki esir olarak görmesi nedeniyle, terörle mücadele kanunlarında yapılacak düzenlemelerin ceza kanunlarıyla olan ilişkilerin de iyi irdelenmesini gerektirmektedir. Yapılacak yasal düzenlemeler terör eylemlerinden vazgeçmeyi özendirici nitelikte olmalıdır(Balpınar, 2006: 15).

5.2.6. Kolektif Cezalar Uygulama

Özellikle bölgesel etnik temelli terörizm hareketlerini bastırmak ve kontrol altına almak amacıyla devlet otoritesi tarafından uygulanan sindirici, yıldırıcı, otoritenin gücünü ve varlığını hissettirici uygulamalardır. Etki bölgesinde suçlu ve suçsuz ayrımı yapılmaksızın genele yönelik bir cezalandırma yapılmaktadır. İsrail örneğinde görülebileceği üzere, bir Filistin misillemesinin ardında İsrail tarafından Gazze ve Batı Seria bölgelerinde elektrik ve suyun kesilmesi, bölgenin geçişe kapatılarak işçilerin geçişinin engellenmesi, keyfi sokağa çıkma yasağı uygulanması, iş yerlerinin belirli saatlerde kapatılması zorunluluğu, bazı evlerin kullanılmaz hale getirilmesi veya tahliyesi v.b. şekillerde tezahür edebilir. Bu tür tedbirlerin başarıya ulaşabilmesi için, güçlü bir terör örgütünün aktif olması ve halk tarafından büyük ölçüde destekleniyor olması gereklidir(Balpınar, 2006: 16).

Kolektif cezaların günümüzde daha katı tedbirler ile uygulanması, toplum içerisindeki terörist örgütüne destek vermeyen masum insanların da mağduriyetine sebebiyet verebilmektedir. Bu yönü ile burada hukuk kuralları çerçevesinde hareket edilmelidir. Yani; yardım ve yataklık faaliyetinde bulunanların bu davranışları

delillendirilerek ispat edilmelidir. Böylelikle bağımsız mahkemelerde yargılanan kişilere terörizme desteği oranında mahkûmiyet kararı verilmelidir.

5.2.7. Ordunun Kullanılması

Ordu kuruluş amacı itibarıyla dış düşmanlara karşı ülke sınırlarını, cephe savaşı tekniğiyle savunan, saldırgan ve belirli olan düşman kuvvetlerinin toptan imhasını amaçlayan, ağır silah sevk ve kullanma kabiliyetine sahip bir oluşumdur. Orduya terörizmle mücadele görevi vermek, yapılanmasında önemli değişikliğe gitmeyi gerektirir. Ordunun bu özel mücadeleye dâhil edilmesi, terörizmle mücadele ile görevli asıl unsurların yetersiz ya da etkisiz kalması, terörist hareketlerin halk isyanı aşamasına gelmiş olması veya devletin otoritesini tekrar tesis için gövde gösterisine ihtiyaç duyması gibi sebeplere bağlanabilir. Aşırı güç kullanımının terörizmi arttırma riski de söz konusudur(Balpınar, 2006: 16).

Terörizm ile mücadelede büyük düzenli orduların kullanılması her daim can kayıplarının artmasına sebebiyet vermiştir. Bunun sebebi, hem ağır zırhlı birliklerin hantal ve ağır hareket etmelerinden, hem de kırsalda gerilla savaşına ayak uyduramamalarından kaynaklanmaktadır. Bu sebep ile alanında uzmanlaşmış, gerilla savaşı eğitimi almış küçük birlikler nokta operasyonlar ile daha etkili sonuçlar elde edeceklerdir.

Terörizmle mücadelede ordunun aktif kullanılması önemli bir etken olmakla birlikte, tek başına sonuç alınması çok zordur ve tek başına yeterli bir yöntem değildir. Savunma kaygısının dışında saldırı maksatlı gerçekleştirilen eylemler hem iki taraflı olarak can kaybına ve maddi kayıplara sebebiyet vermekte, hem de kamuoyunun tepkisini çekmektedir. Böyle bir durum karşısında uluslar arası toplumlardan da gelebilecek eleştiri, eylem ve karşı koymalar göz ardı edilmemelidir.

Devlet tarafından düzenlenen askeri operasyonun meşruluğunun izahının topluma ve uluslar arası kamuoyuna sıklıkla yapılması gerekmektedir. Aksi takdirde bu müdahalenin gerekliliği ve eksikliğindeki sonuçları iyi açıklanamazsa toplumda operasyona yönelik eleştiriler meydana gelebilir. Devlet operasyonlarda meşru müdafaa hakkının sınırlarını zorlar ve yetki aşımı yaparak orantısız bir güç ile bir adım ileriye giderek işkence ve soykırım faaliyetine girişirse, terörist örgütlere uzaktan sempati duyanların örgüte olan duyguları perçinlenir ve belki de oç alma çabasına girişerek örgüt militanı olma yönünde bir adım atmalarına sebebiyet

verebilir. Bu sebeple devletin ordusunun terör örgütü gibi kuralsız, disiplinsiz ve hukuka aykırı davranmaması gerekmektedir.

5.2.8. Karşı Terör Uygulanması

Bu yöntem devlet terörü şeklinde ortaya çıkabileceği gibi devlet tarafından organize edilen ya da göz yumulan iç dinamiklerden doğan fikir gruplarını karşı karşıya getirmektedir. Aralarında bir çatışmaya zorlayarak devlet kuvvetleri ve halk üzerindeki şiddet baskısının kaldırılmasını amaçlamaktadır. Örgüt lider kadrolarına karşı suikast düzenleme, sıklıkla görülen uygulamadır. Hukuk devleti ilkesiyle çelişip çelişmediği ya da meşru müdafaa olarak kabul edilip edilmeyeceği uygulayan ülkenin uluslararası platformdaki etkinliği ile doğrudan ilişkilidir(Balpınar, 2006: 16).

5.2.9. Terörizme Destek Veren Devletlere Karşı Askeri Operasyonlar Düzenlemek

El-Kaide terör örgütünün 11 Eylül 2001 yılında Amerika'daki ikiz kulelere saldırılarından önce, bu yöntem terörizm odaklarına aktif destek verdiği delillendirilmiş ülkelere ve bu ülkelerdeki terörizm faaliyeti yürüten kamplarına karşı düzenlenirken, günümüzde anlayış değiştirerek terörizm'e destek verme ihtimali olan ülkeler şekline bürünerek, önleyici saldırı adıyla terminolojide yerini almıştır(Balpınar, 2006: 16).

Terörizme destek veren devletlere askeri operasyonlar düzenlenmesi bir meşru müdafaa hakkı olarak görülebileceği gibi, bu düşüncenin meşruiyetinin diğer devletler tarafından kabulü, terörizmden zarar gören devletin, uluslararası platformlarda yapacağı savunmalar ve devletin diğer devletler karşısındaki ekonomik, askeri ve siyasi ilişkilerinin büyüklüğü ile doğru orantılıdır.

5.2.10. Ekonomik Yaptırımlar

Kalkınma yardımının kesilmesi, ithalat ve ihracat kısıtlamaları, ambargo uygulanması, terörizm destekçisi ülkelerin ticari uçaklarına iniş izni vermemek gibi uluslararası platformda bağlayıcı olan cezalar verilebilmektedir(Zafer, aktaran: Balpınar, 2006: 17).

Hiçbir terör örgütünün ekonomik ve lojistik desteksiz yaşaması mümkün değildir. Bunun sebebiyle, terör örgütleri terörizme destek veren ülkelerin desteğini

arkalarına almak zorundadır. Bu ülkelere uygulanacak ekonomik baskı uygulamaları, ülkelerin açıktan desteğinin kesilmesine, gizliden yapılacak yardımların da kısıtlanmasına sebebiyet verecektir.

5.2.11. Diplomatik Yaptırım

Bu uygulama alanı uluslararası kınamadan diplomatik ilişkilerin kesilmesine kadar olan yelpazeyi kapsar. Bu tedbir ancak kınama, kınanan ülkenin itibarını zedeliyor ise etkili olabilir. Terörizm faaliyetlerine katıldığı ya da yataklık ettiği ortaya çıkmış diplomatik personel istenmeyen adam ilan edilebilir. O ülkedeki diplomatik temsilci geri çekilebilir. Bu tedbirler aktif tedbir olmaktan ziyade diğer ülkelerin dikkatini konuya çekmeyi amaçlayan pasif tedbirlerdir(Balpınar, 2006: 17).

5.2.12. Medyanın Etkin Kullanımı

Terörizmin hedeflediği kitle, eylem için hedef seçilen kişi ya da kişilerin ötesinde televizyonları başındaki ve sabah gazetelerini açıp gündemle karşılaşan toplum bireyleridir. Terörizm eyleminin sonuçlarının ne kadar etkili olacağı, medyadaki yansımaları ve ele alınma şekliyle belirlenecektir. Bu bakımdan terörizmle mücadelede medyaya düşen görev, en az güvenlik kuvvetleri kadar önemli ve hayatidir. Doğru yönlendirilmediğinde, basın terörizmin amaçlarına en iyi hizmet edecek unsurdur. Haber alma özgürlüğü ilkesi bu anlamda sorumsuz bir yayıncılık anlayışı etkisiyle, terör örgütünün açık ve etkin bir propagandasına dönüşme tehlikesine sahiptir. Olayların aktarılması ve yorumlanması sırasında medya tarafsız olamaz, masumların olduğu tarafta olmak durumundadır(Balpınar, 2006: 17).

Terörizmle ilgili haberler ve yorumlar yayınlanmadan önce, televizyon karşısındaki izleyiciyi yani terörizmin asıl hedefini karamsarlığa sürükleyici, normal yaşam şeklinde değişiklik yapma ihtiyacını hissedeceği çekincelerden arındırılmış olmalıdır. Hukuk devletlerinde sansür etik bir davranış olmayacağı için, medyanın bu toplumsal bilince sahip olması en önemli mücadele silahı olacaktır. Medyanın terörizm olaylarına göstereceği aşırı ilgi, teröristlerin mekanizmasının iyi işlediğinin ispatı olacağından, daha fazla etki için daha fazla eylem planını uygulamaya konulabilir(Balpınar, 2006: 17).

5.2.13. Etkin Bir İstihbarat Hizmetleri

Terörizm faaliyetleri ve eylemleri hedef aldıkları insanların ve siyasal sistemlerin karşısına ansızın çıktıkları için, devletler ve vatandaşlar bu saldırılara hazırlıksız yakalanmaktadır. Her türlü terörizm faaliyetlerinin önüne geçebilme ve etkin bir güvenlik tedbirleri alabilme ancak eylem ve faaliyetlerden alınabilecek istihbarat bilgisi ile olabilmektedir. Terörizm'e etkisi tartışılmayacak kadar büyük bir gerçek olan istihbarat faaliyetlerinin asıl amacı, patlamış olan bir bombanın veya gerçekleşmiş olan silahlı bir eylemin faillerinin yakalanmasından ziyade, fiilin işlenmesinin önüne geçmeyi amaçlamaktadır. Bu durumda terörist eylemlerin amaçladığı can kayıplarının ve halk üzerindeki oluşacak karamsar havanın meydana gelmesi engellenmiş olmaktadır.

Terörle mücadelenin iki ana kolu vardır ve istihbaratın her ikisinde de rolü bulunmaktadır. Birincisi anti-terörizm diğeri ise counter-terörizm olarak ifade edilmektedir. Anti-terörizm ortada henüz tehdit yokken de işlemesi gereken bir süreçtir ve terörizm tehlikesinin minimuma indirilebilmesi için alınabilecek pasif taktikleri içerir. Counter-terörizm terörizm faaliyetlerini ortadan kaldırmak için ortaya konulan saldırgan tedbirler olarak tarif edilebilir(Köseli, 2009: 60).

Anti-terörizm faaliyetleri counter-terörizm faaliyetlerine göre, günümüz koşullarında çok daha büyük bir önem arz etmektedir. Çünkü ortaya çıkmış bir sorun ile mücadele etmek ve onu sonlandırıcı tedbirler almaktansa, sorun daha küçükken ortaya çıkmasını engellemek daha az maliyetli ve risk faktörü içermeyen bir durumdur.

Counter terörizm alanında ki istihbarat diğeri alanlardaki istihbarata göre ve askeri mücadele yöntemleri ile politik mücadele yöntemlerine göre farklıdır ve çok daha zor bir görevdir. İstihbarat teşkilatlarında bu tarz tehditlerle uğraşan insanların hayatları daima tehlike altındadır. Ancak diğeri taraftan etik ve ahlaki kurallar da göz önünde bulundurulması gereken hususlar olarak karşımıza çıkmaktadır(Karmon, aktaran: Köseli, 2009: 72).

İKİNCİ BÖLÜM (İSTİHBARATIN ÖNEMİ)

1. İSTİHBARAT KAVRAMI

1.1. İstihbarat

İstihbarat Arapça kökenli bir kelime olup, haber üretme, bilgi toplama, haber alma; yeni öğrenilen bilgiler, haberler, haber elde etme anlamına gelmektedir(TDK, 2013).

Ancak teknik olarak kullandığımız İstihbarat kelimesinin, kapsamı biraz daha değişiktir. "İstihbarat, haberlerin (ham bilgilerin) işlenmesi (tasnif, kıymetlendirme, yorum) sonucu üretilen bir ürün veya bilgidir." Bu sebeple istihbarat (intelligence); plânlama, araştırma, deliller toplama, çeşitli aklî ve tecrübî ilmî metotlar ile onları değerlendirip bir sonuç istihsal edip, kullanma faaliyetlerini içine alan bir manaya sahip bulunmaktadır. Bu cümleden yola çıkarak Türkiye Cumhuriyeti devletinde çok önemli bir yere sahip olan Milli İstihbarat Teşkilatı istihbarat kavramını; "Devlet İstihbaratı, devletin bütünlüğünü, rejimin emniyetini sağlamak için, millî politika ile tespit edilen millî hedefleri elde etmek üzere, devlet organlarının yaptığı istihbaratın tümüdür. Başka bir ifadeyle, Millî Güvenlik Politikaları'nın oluşturulması için gerekli bilgileri, sağlayan ve ilgili bütün devlet istihbarat kuruluşlarının işbirliği ve koordinasyonu ile üretilen istihbarattır" şeklinde tarif etmektedir(MİT, 2013).

İnsanlık tarihinin başlangıcından bu yana var olan istihbarat faaliyeti, geçmişte olduğu gibi günümüzde de devletlerin geleceğinde rol oynayan önemli ve öncelikli faktörlerden biridir. Çünkü bu faaliyet, hedef ve hedef olması muhtemel kişi, grup, örgüt veya devletlerin imkân ve kabiliyetlerini ortaya çıkarmak, muhtemel hareket tarzlarını önceden tespit etmek için yürütülür(MİT, 2013).

Tarihin her döneminde gücünün ve etkisinin küçümsenemeyeceğinin defalarca farkına varılan istihbarat faaliyetleri, modern çağ ve küreselleşen dünyada daha da bir önem arz etmektedir. Bilgi ve iletişim çağı olarak tanımlayabilecek bu çağda, bilgiye ulaşmak çok kolay ve zahmetsizdir. Bu sebep ile istihbarat faaliyetleri devletlerin devamlılığı, ülke menfaatlerinin korunmasında hayati önem arz etmektedir.

Önceleri, daha çok askeri alanlarda kullanılan istihbarat etkinlikleri, günümüzde küreselleşmenin de etkisiyle, başta siyasal ve ekonomik alanı da içine alacak biçimde, yaşamın her alanında kullanılmaya başlanmıştır. İstihbarat, gerek güvenlik, gerekse ticari, ekonomik, siyasi vb. alanlarda saygınlığını yitirmeden, hatta cazibesini çağın teknolojik imkânlarıyla artırarak vazgeçilmez bir alan olma özelliğini kazanmıştır(Sevinç, 2009: 29).

Geleceği görebilmek, muhtemel sorunlar hakkında önceden bilgi sahibi olabilmek, olayların gerçek nedenlerine ulaşabilmek, ancak sağlıklı istihbarat üretimi ile mümkün olabilir. Haber, ham bilgiyi ifade eder. İstihbaratın üretilebilmesi için ise, sadece haberin, bilginin ve belgenin toplanması yeterli değildir. Elde edilen haberin, bilginin ve belgenin belli bir sistematik içerisinde işlenmesi gerekir. Önemli bir haber, doğru bir şekilde değerlendirilemediği takdirde, yanıltıcı sonuçlara yol açabilir(Seçkin, 2010: 4).

Tarihte çok eski devirlerden beri, neredeyse ilk insan ilişkilerinden itibaren, bir insanın veya grubun ihtiyacı olan, yiyecek imkânları ile su kaynakları durumu üzerinde bilgi edinme, keşifte bulunma eylemleri gittikçe genişleyerek artmıştır. Daha sonraları, bu küçük insan topluluklarının büyümesi kabileler ve devletçikler halinde organize olmaları, savaşmaları, çeşitli alanlardaki ön bilgilenme, karşı tarafı izleyerek bilinçlenme ve önlemler arama, politika ve tutum belirleme zorunluluğu, teşkilatlanma ve uzmanlaşmayı da beraberinde getirmiştir(Girgin, aktaran: Durmuş, 2006: 23).

İstihbaratçılık, dünyanın en eski mesleklerinden biri olarak bilinmektedir. Yazılı metinlere göre, istihbaratçılığın kökeni 5000 yıl önceye dayanmaktadır. Milattan 5000 yıl önce Mısır Kralı III.Tutmosis'in, kuşatma altındaki Yafa'ya ajanlarını gizlice gönderdiği yazılı metinlerde yer almaktadır. Bu tablet metinlere göre, Tutmosis'in ajanları Yafa'ya un çuvalaları içinde girmişler ve şehir ile ilgili gerekli bütün bilgileri krallarına iletmişlerdir. Gelen bu İstihbarat raporundan sonra III.Tutmosis, savaş stratejisini belirleyip şehri daha az bir maliyetle ele geçirmiştir(Şimşek, 2012: 16).

Birçok kaynakta dünyanın, ilk profesyonel İstihbarat örgütünün İngiltere Kraliçesi I.Elizabeth tarafından 1530'lu yıllarda kurulduğu söylenmektedir. Buna karşın Doğu'ya baktığımızda, ilk teşkilatlanmış İstihbarat örgütünün bu tarihten yaklaşık 1000 yıl önce kurulduğunu görürüz. İlk İstihbarat Örgütü, Çinliler tarafından Göktürk'lere karşı 570'li yıllarda kurulmuş ve bir de sorumlu bakan

atanmıştır. Göktürk'lerin hızla yükselmesi, bölgede güç olması ve Çin'in Batı ile Hindistan gelirlerine el koyması üzerine, imparatorluk tarafından derhal bir haber alma örgütü kurulmuştur(Şimşek, 2012: 17).

İlk askeri istihbarat değerlendirme birimini kuran Rusya olmuştur. 1856 yılındaki Kırım savaşı sonrasında, Rus Çarı'nın kendisini savaş Bakanı olarak atadığı Albay Dimitri Miliutin tarafından, ordunun modernleştirilmesi fikri ortaya atılmıştır. Miliutin bu kapsamda kendisine bağlı altı birimden birisininide, yabancı ordular hakkında istihbarat toplamakla görevlendirmiştir(Kahn, aktaran: Arıbaş 2007: 32).

1.2. İstihbaratın Önemi

Devletler düşmanları hakkında bilgi sahibi olmak zorundadırlar. İyi teşkilatlanmış bir istihbarat sistemi olmadığı takdirde, devletler yaşayamaz(Tezsever, 1999: 89).

İnsanlık tarihinin başlangıcından bu yana var olan istihbarat faaliyetleri, geçmişte olduğu gibi günümüzde de devletlerin geleceğinde rol oynayan önemli ve öncelikli faktörlerden biridir. Çünkü bu faaliyet, hedef ve hedef olması muhtemel kişi, grup, örgüt veya devletlerin imkân ve kabiliyetlerini ortaya çıkarmak, muhtemel hareket tarzlarını önceden tespit etmek için yürütülür(MİT, 2013).

Geçmiş dönemlerde istihbarat faaliyetlerinin alanı haber alma iken, zamanımızda bu servislerin asıl faaliyet alanları, toplum mühendisliği olarak adlandırılan toplumları yönlendirmek haline dönüşmüştür. Haber alma gizli bir faaliyet olmaktan çıkmış, ortalıkta bulunan açık bilgilerin değerlendirilmesi bu işin ana gövdesini teşkil etmeye başlamıştır. Sorun, haberlerin yeterliliği olmaktan çıkarak, bunun doğru olarak değerlendirmesi boyutunu almıştır(Kaynak, 2006: 9).

İstihbarat; toplumumuzda yanlış bilinen, korkulan, olumsuz anlamlarda kullanılan bir faaliyet biçimi olarak görülmektedir. İstihbarat ve istihbaratçı kelimelerinin korkulur olarak algılanmasının ardında yatan gerçek; her hangi bir istihbarat çalışmasının etkisini kırmak için yapılan olumsuz propagandadır(Avcı, aktaran: Kaya, 2012: 17).

Herhangi bir ulusal devlet içinde birçok potansiyel hedefler vardır. Bunların başında ilk olarak silahlı kuvvetler ve onların moralleri ile ilgili sorunlar gelmektedir. Daha sonra, politik muhalifler, uyumsuz sosyal gruplar, imkânları kısıtlı olan insanlar, bencil azınlıklar, işçi temsilcileri, anneler, pasifistler, kızgın ev hanımları, ortaya

çıkan mesihler, kolay kandırılabilen veya rüşvetçi devlet memurları, halkın arasında yer alan yüzlerce yanlış bilgilendirilmiş, mutsuz, rahatsız, tatminsiz ve öfkeli nüfus. Ekonomik açıdan, ele alınması gereken uluslar arası ticari ilişkiler, yapılması gereken uluslar arası ekonomik ayarlamalar ve ülke içinde askeri olmayan metotlarla ulaşılabilecek birçok zayıf nokta bulunmaktadır(Kent, 2003: 16).

Bu yönü ile istihbarat kavramı; çoğu zaman kan dökmeden, stratejik atak ve planlarla kişi ve kurumları, rakiplerine ve düşmanlarına karşı güçlü kılarak başarı elde etmesini sağlamaktadır.

Spartalıların askeri mesajlarını kodladıkları günden, yakın tarihimizdeki II.Dünya Savaşında yine mesajların şifrelenmesine kadar, istihbarat savaşta ve savaşın önlenmesinde birincil rol oynamıştır. Yaşadığımız bilgisayar çağında ise, terörizm ve istihbarat çok daha önemli bir hale gelmiştir(Koshland, aktaran: Arıbaş, 2007: 44).

Terörizmle mücadelede akademik çalışmaların diğer devlet faaliyetlerinde olduğu gibi daha iyi bir performans için istihbarat teşkilatlarına sağlayabileceği avantajların farkına varılması önemli görülmektedir. Örnek olarak; teröristlerin ideolojileri, doktrinleri ve stratejileri hakkında çalışmalar yapılması, bu çalışmalar neticesinde de istihbarat teşkilatlarının faaliyetlerine yol gösterici sonuçlar ortaya koyacak, mücadelenin yönünün ve atılacak adımların neler olacağını belirlenmesi hususunda, önemli katkılar sağlayabilecektir(Köseli, 2009: 64).

1.3. Tarihsel Süreç İçerisinde İstihbarat

İstihbaratın tarihsel gelişimi, insanlık tarihi ile eş zamanlı olarak süregelmektedir. Hatta pek çok yazara göre istihbarat, özellikle “gizlinin bilinmesi işi” yani casusluk olarak, insanlık tarihindeki en eski mesleklerden biri olarak değerlendirilmektedir(Aydın, aktaran: Beren, 2010: 31).

İnsanlık tarihindeki toplumsal gelişmeye, devlet yurttaş ilişkilerine, profesyonelleşmeye ve tehditlerin değişimine paralel olarak istihbarat da bir dizi değişim süreci yaşamıştır. Bu yönü itibarı ile istihbarat kavramı da bir yaşayan organizma olarak değerlendirilebilmektedir. İstihbaratın tarihsel gelişimi beş ana dönem içinde incelenebilir. İstihbaratın tarihi;

- 1-) İstihbaratın amatör ve hayatta kalma adına yürütüldüğü ilk / ilkel dönem,
- 2-) Devletlerin kurulmasıyla beraber yaşanan dönem,
- 3-) Sanayi devrimi ile birlikte askeri istihbaratın öne çıktığı dönem,

4-) Soğuk savaş dönemi

5-)Bilgi çağı olarak da ifade edilen küreselleşme dönemlerinden oluşmaktadır(Beren, 2010: 39).

1.3.1. İstihbaratın Birinci Dönemi

Her ne kadar istihbarat, bilişim teknolojilerinin günümüzdeki hızlı gelişimi sayesinde önemini her zamankinden daha fazla arttırmış olsa da, insanlık tarihinin hiçbir çağında önemini yitirmemiştir. Sosyal yaşamın göçebe yaşam tarzı üzerine kurgulandığı, hayvancılık ve tarımın egemen olduğu insanlığın ilk çağlarında bile istihbarat, yaşamsal bir öneme sahipti. Hayatta kalma mücadelesinde önemli bir role sahip olan istihbarat, o dönemin en temel besin ve enerji kaynaklarına ulaşabilme amaçlı olarak yapılmaktaydı. Ayrıca iklim koşullarına göre uyumlu coğrafi alanları keşfetmek ya da özellikle tarım toplumunun gelişmesiyle de “verimli topraklara” ulaşma, istihbaratın konusu haline gelmiştir(Tılısbık, Özdağ, ve Akbal, aktaran: Beren, 2010: 39).

1.3.2. İstihbaratın İkinci Dönemi

Devletlerin kurulması ve devlet-toplum ilişkilerinin yeni bir boyut kazanmasıyla istihbarat da yeni bir döneme girmiştir. Devletlerin düşman tehditleri karşısında hayatta kalabilmeleri için kullandıkları en önemli enstrümanların başında istihbarat gelmektedir. Asya kıtasında istihbaratın çok eski çağlardan beri kullanıldığı bilinmektedir. Tarihsel süreç içerisinde eski Türk devletleri incelendiğinde, özellikle Çinliler ile aralarında önemli bir istihbarat savaşının yaşandığı görülmektedir(Aydın, aktaran: Beren, 2010: 39).

1.3.3. İstihbaratın Üçüncü Dönemi

Avrupa’da ise, istihbaratın gelişimi Asya’ya nazaran daha geç başlamıştır. Burada da temel belirleyici olarak Sanayi Devrimi göze çarpmaktadır. Sanayi Devrimi sonrası modern orduların kurulmasıyla birlikte, istihbarat yeni bir döneme geçiş yapmıştır(Aydın ve Özdağ, aktaran: Beren, 2010: 39)

Fransız İhtilali ve Sanayi Devrimi sonrası yaşanan sosyo-kültürel gelişmeler istihbarat üzerinde önemli etkiler bırakmıştır. Böylece yeni dönemde istihbarat, özellikle askeri alanda önemli gelişmeler kat etmiştir. Sanayi devrimi ile beraber modern orduların kurulması, savaşlarda istihbaratın rolünü eskiye nazaran daha da

arttırmıştır. Bu anlamda savaşlarda, istihbarat amaçlı olarak, düşman ordusunun yapısı ile silah ve mühimmat kaynaklarının yanı sıra telsiz ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi de modern istihbaratın doğuşu olarak da nitelendirilmektedir(Köni, aktaran: Beren, 2010: 39).

Ayrıca bu yeni dönemde, daha önceleri savaşlarda hiç hesaba katılmayan unsurlar da birden önemli hâle gelmiştir. Örneğin, düşmanın ne kadar kömür ya da demir üretebileceği, artık modern bir devlet için yaşamsal bir öneme sahip olmuştur. Dolayısıyla Sanayi Devrimi sonrası istihbaratta yaşanan değişim ve dönüşümle beraber yükselen değer, artık askeri istihbarat olarak öne çıkmaktadır(Beren, 2010: 39).

1.3.4. İstihbaratın Dördüncü Dönemi

Özellikle dünya savaşlarında önemli ölçüde kullanılan askeri istihbarattaki bu gelişmeleri takiben soğuk savaş döneminde de istihbarat hız kesmeden gelişimini sürdürmüştür. Değişen yönetim modelleri (siyaset) ve değişen tehditlerin etkisiyle, istihbaratta bir şekil değişikliği yaşanmış ve yaşanan bu değişim ulusal istihbaratın doğmasına neden olmuştur. Soğuk savaş dönemi iki kutuplu dünyada istihbarat, özellikle karşı-istihbarat üzerine kurgulanmıştır(Çınar, aktaran: Beren, 2010: 40).

ABD ve SSCB arasında cereyan eden bu mücadelede, istihbarat örgütleri baş aktör olarak rol almıştır. Bu dönemde istihbarat faaliyetleri askeri istihbarattan ulusal istihbarata doğru kaymıştır. Ulusal istihbarat, askeri istihbarata nazaran çok daha geniş bir perspektif ve çalışma alanına sahiptir. Bu yönü itibarı ile istihbaratın konusu, toplumsal ya da bireysel olarak yaşanan her olgu ve konuyu içermektedir. Düşman ülkenin ya da toplumun içinde bulunmuş olduğu ekonomik seviyeden, kültürler arası farklılığa ya da devlet toplum ilişkilerine kadar, her alan yeni istihbaratın ilgi alanındadır(Beren, 2010: 40).

Soğuk savaş döneminden hemen sonra ortaya çıkan özellikle ekonomik tabanlı suç türleri (organize suç, mafya vb.) ile terörist örgütler, toplumdaki risk ve tehdit algısının değişmesine neden olmuşlardır. Bu bağlamda da iç güvenlik istihbaratı, yeni dönem istihbarat çeşitleri arasında değerlendirilmektedir. Örneğin, ABD'deki ceza adalet sisteminin tarihçesi incelendiğinde, özellikle 1960 ve 1970'li yıllarda ülke içersinde organize suçlar ve terör tehlikesinin artışı ile birlikte, ulusal ve bölgesel iç güvenlik istihbaratının geliştirilmesi üzerine yeni önerilerin getirildiği görülmektedir. ABD Başkanının iç güvenlik ve adalet yönetimi üzerine 1967 yılında

oluşturmuş olduğu komisyon tarafından, büyük şehirlerdeki polis teşkilatlarının mafya ve organize suçla mücadele hususunda bilgi toplayacak ve gelen bilgileri işleyebilecek istihbarat birimlerinin oluşturulması önerilmiştir(Carter, aktaran: Beren, 2010: 41).

1.3.5. İstihbaratın Beşinci Dönemi

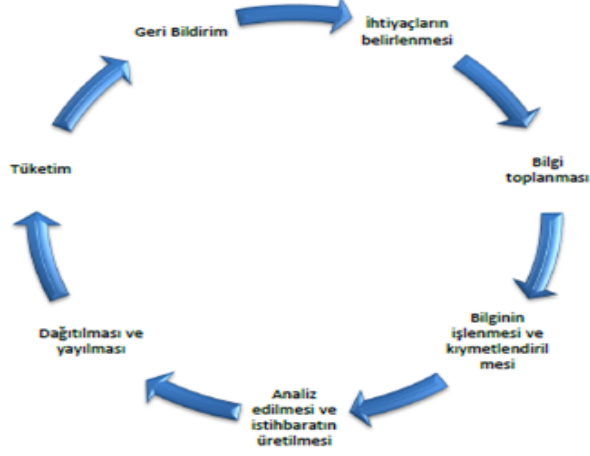
Enformasyon çağı ya da bilgi toplumu olarak da adlandırılan çağımızın, en önemli özelliklerinin başında, bilginin çoğalması, çeşitlenmesi ve küreselleşme olgusu gelmektedir. Küreselleşme ile beraber yükselen değerler, devlet toplum ilişkilerinde yaşanan değişimler, farklılaşan risk ve tehdit algılamaları ve ayrıca istihbaratın temel elementi olan “bilgi”nin çeşitlenerek çoğalması ve adeta bir güç haline gelmesi, istihbarat faaliyetlerini çeşitlendirerek istihbarat tarihi açısından yeni bir dönemin kapısını aralamıştır(Nolte, Tılısbık ve Akbal, aktaran: Beren, 2010: 40).

Çağımızın önemli özellikleri arasında bilginin çoğalması ve çeşitlenmesinin geldiği daha önceden ifade edilmişti. İstihbarat kavramının en temel iki elementinden (bilgi ve analiz) birisinin bilgi olduğu dikkate alındığında, bilgideki bu farklılaşmanın (çoğalmanın ve çeşitlenmenin) istihbaratı da etkileyeceği ön görülebilir bir durumdur. Bilginin çoğalmasının ve çeşitlenmesi ile birlikte, istihbarat farklı türlere ayrılmış ve önceki dönemlerde sadece istihbaratın konusu olan ekonomik, teknolojik, sosyal ve kültürel ya da bilimsel istihbarat gibi alanlar artık kendi başına birer uzmanlık alanı olarak yaşam bulmuşlardır. İfade edilen her bir istihbarat türünün, çalışma konusu, çalışma alanı (coğrafyası), risk ve tehdit değerlendirmesi diğerine göre farklılık arz edeceğinden dolayı kendine has metod, taktik ve değerler sistemi bulunmaktadır(Treverton, aktaran: Beren, 2010: 41).

2. İSTİHBARAT SÜRECİ

2.1. Temel İstihbarat Süreci

İstihbaratın daha kolay anlaşılabilmesi açısından basitleştirme yaklaşımını tercih eden Lowenthal istihbaratı, “soru sormak, bilgi toplamak ve soruyu yanıtlamak” olarak tanımlamaktadır. Lowenthal ayrıca bu yalın anlatım ile beraber, esas önemli hususların detaylarda gizli olduğunun da ayrıca altını çizmekte ve 7 aşamadan oluşan istihbarat çarkı içerisinde istihbaratı detaylandırmaktadır(Lowenthal, aktaran: Beren, 2010: 34).

Şekil 2.2. : İstihbarat Çarkı (Lowenthal, 2003)

Lowenthal tarafından yukarıda şematize edilen istihbarat çarkının safhalarını şöyle izah edebiliriz:

2.1.1. İhtiyaçların Belirlenmesi

İstihbarat faaliyetlerinde ihtiyaçların belirlenmesi, enformasyonun temini safhasında araştırma alanlarının ve bu alanların sınırlarının belirlenmesi açısından büyük önem arz etmektedir. Bilginin toplanacağı alana doğru yapılacak etkili yönlendirmeler, daha kısa süre içerisinde sağlıklı sonuçlar alınmasına sebebiyet verecektir.

2.1.2. Bilgi Toplanması

Bu safha gerekli haber ihtiyacının tespitinden sonra enformasyonun, kurallar dâhilinde sistematik olarak elde edilmesini ve tasnifini amaçlamaktadır.

2.1.3. Bilginin İşlenmesi ve Kıymetlendirilmesi

Toplanmış olan bilgilerin, belgelerin ve duyuların, istihbarat konusunda uzman kişilerin inisiyatifinde, belirli bir süzgeç ve kriterlerden geçirilmesini sağlayarak, elemeye tabi tutulmasıdır. Bu safha karşılaşılabilecek bir bilgi kirliliğinin önüne geçilmesini amaçlamaktadır.

2.1.4. Analiz Edilmesi ve İstihbaratın Üretilmesi

Bu aşama yukarıdaki bütün safhalara rağmen, hala haber niteliğinde bulunan bilginin, istihbarat niteliği kazanmak üzere geldiği son noktadır. Elde edilen bilgiler

bu safha da, istihbarat temini yapan diğ er bilgi kaynaklarından gelen bilgiler ile örtüştürülerek desteklenmektedir. Edinilmiş bilgilerdeki ç elişk iler, bir değ erlendirmeye tabi tutulmaktadır. Son olarak da; gerç ek ve olması muhtemel nitelik kazanmış olan bilgi artık ‘‘istihbarat bilgisi’’ yada diğ er bir adı ile ‘‘istihbari bilgi’’ niteliğ i kazanmaktadır.

2.1.5. Dağı tılması ve Yayılması

Kıymetlendirilmiş bir haber olan istihbari bilgi, ilgili alanlara gizlilik derecesine riayet edilerek, belirlenmiş olan usul ve esaslar dâhilinde ulaştırılmaktadır. Dağı tım safhasında istihbari bilginin, gerç eklik olasılığ ının ihtimallere bağı lı olduğ unun, dikkatlerden kaçmaması için değ erlendirme olarak yazıya dökülmektedir.

2.1.6. Tüketim

İstihbarat bilgisi gerç ek veya tüzel kişiler tarafından, gereken alanlarda kullanılarak daha cesur adımlar atılmasına sağı klı kararların alınmasına sebebiyet vermektedir. Bu şekilde karşı laş ılması muhtemel bir olumsuzluğ un önüne geçilmiş olmaktadır.

2.1.7. Geri Bildirim

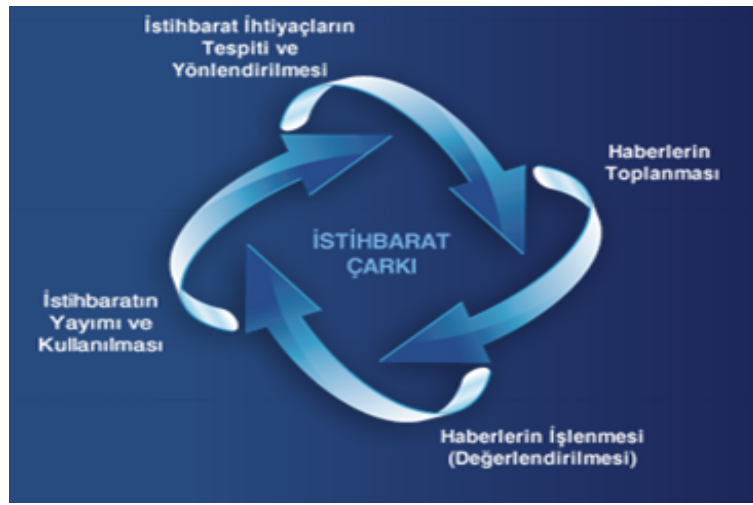
Ulaştırılan ve işleme konularak tüketime tabi tutulan istihbari bilginin gerç ekleş ip gerç ekleş mediğ i, hatalı olup olmadığ ı, bilginin toplandığ ı safhada kaynakların güvenilirliğ i, gözden geçirilmektedir. Bu safha istihbari bilginin yanlış çıkması durumunda, istihbarat çarkının işleyişindeki aksaklıkların gözden geçirilmesi adına, istihbarat üretim merkezine yapılan geri bildirim kapsamaktadır. Bu safha istihbari bilginin yukarıda açıklandığı üzere, doğru veya yanlış çıkmasında her iki durumda da yapılarak, istihbarat çarkı tamamlanmış olur.

2.2. İstihbarat Mesleğ i Açısından İstihbarat Çarkı

İstihbarat çarkı, verimli istihbarat akışının sağı lanması için elde edilen istihbari bilgilerin, stratejik aşamalardan geçerken her aşamasında değ erlendirmelere tabi tutularak uygun bir sonucun ortaya çıkması ile sonuçlanmaktadır. Lowenthal'in 7 aşamadan oluş an en geniş manadaki istihbarat çarkı İstihbarat teşkilatları

tarafından, kamu ve devlet güvenliği boyutu ile daraltılarak istihbaratçılık mesleği ile örtüşen 4 aşamaya indirgenmiştir. Etkin bir terörle mücadele faaliyetinde bu çark esas alınmaktadır.

İstihbarat bilgisi güncel olarak her alanda şahıs, kurum ve kuruluşların strateji geliştirmesi adına büyük önem arz etmektedir. Bununla birlikte, terörizm ile mücadele eden sistematik yapılar, zaman ile yarışmaları ve işleyişte bir yavaşlığa sebebiyet vermemek için konjoktüre uygun olarak istihbarat çarkının işleyişini 4 aşamada tamamlamalarına sebebiyet vermektedir.

Şekil 3.3. : İstihbaratçılık Mesleğine Göre İstihbarat Çarkı (MIT, 2013)

İstihbarat faaliyeti kesintisiz süren bir çalışmadır. Bu faaliyet, bütün istihbarat kuruluşları tarafından bir çarka benzetilir. Çarkın birinci safhasında; devletin Millî Güvenlik Politikaları doğrultusunda istihbarat ihtiyaçları tespit edilir ve operasyon birimlerine iletilir. İkinci safhada; operasyon birimleri, belirli plânlar doğrultusunda açık ve kapalı kaynaklardan haberleri toplar ve değerlendirme ünitesine aktarır. Üçüncü safhada; operasyon birimlerinden ve servis dışı kurumlardan gelen haber, bilgi ve belgeler değerlendirme ünitesinde analize tâbi tutularak işlenir ve istihbarat niteliği kazanan raporlar yayınlanır. Yani, kullanılmak üzere, zamanında ve süratle ilgili kuruma ulaştırılır. Dördüncü safhada ise; ilgili kurumlar yalnız bu istihbaratı kullanmakla kalmazlar, sürekli olarak gözden geçirilen ve değerlendirilen öncelikler çerçevesinde yeni istihbarat ihtiyaçlarını tespit ederler. İşte, birbirini takip eden dört

safhadan oluşan ve dördüncü safhasından sonra yeniden ilk safhaya dönülen bu faaliyete İstihbarat Çarkı adı verilmektedir(MİT, 2013).

2.2.1. İstihbarat İhtiyaçlarının Tespiti ve Toplama Çalışmalarının Yönlendirilmesi

Çarkın birinci evresi, devletin milli güvenlik siyaseti ile ilgili planların hazırlanması ve yürütülmesi amacıyla; Cumhurbaşkanı, Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Milli Güvenlik Kurulu (MGK) Genel Sekreteri ile ilgili bakanlıkların istihbarat istek ve ihtiyaçlarına cevap oluşturabilecek uygun haber toplama ortamlarının tespit edilmesi ve haber toplama çalışmalarının yönlendirilmesi aşamalarını kapsar(MİT, 2013).

Bu evrede yöneticiler tarafından istenilen istihbari bilginin, hızlı başarılı sonuçlarının kısa sürede alınması için, temin edileceği alanın net olarak belirlenerek, gerekli istihbari birimlerin yönlendirilmesi kısa sürede sonuç alınmasında çok etkilidir. Bunun ile birlikte, süreci hızlı olarak başlatmak sonuç ve stratejinin belirlenmesine kadar olan dönemde, daha da fazla verinin toplanmasına, bu da değerlendirme alanının daha geniş bir yelpazeye yayılmasına sebebiyet verir.

2.2.2. Haberlerin Toplanması

İstihbarat oluşumu sürecinin temel taşı olan haberlerin toplanmasında faydalanılan kaynaklar, açık ve kapalı olmak üzere ikiye ayrılır. Gazete, dergi, kitap, radyo ve televizyon yayınları ile internet siteleri açık kaynakları oluşturur. Kapalı kaynaklar ise, çeşitli haber toplama metotlarıyla birlikte teknolojinin kullanımı ile belirli bir istihbarat ihtiyacı konusunda haber derleme kabiliyetine sahip kişilerden oluşur(MİT, 2013).

İstihbari bilgi toplamakla görevli personeli istenilen istihbari bilgiyi elde edecek teçhizat ve donanım ile donatılması gereklidir. Erişilmesi planlanan bilgi doğrultusunda harcanan emek farklı tespitlere kişileri ulaştırırsa bile, asıl istenen bilgi dışındaki elde edilen bilgi, gereksiz bir bilgi kirliliğine sebebiyet vereceği için hükümsüzdür ama yine de bir gün işe yarar diye raporlanıp kayıt altına alınmaktadır. Çünkü bir dönem çok da önemli olmayan bir bilgi daha sonraki dönemde ciddi bir önem atfederek istihbarat değeri kazanabilir. Bu nedenle istihbari bir bilgi edinen personelin, elde ettiği bilgiler sistemli bir biçimde depolanarak arşivlenmelidir. Bu

düzenli büyümenin sağlanması için depolanmış bilgilere istenildiği zaman sistematik olarak ulaşılabilecek bir yapı tesis edilmelidir.

İstihbarat faaliyetinin sonucunda elde edilen bilgilerin en değerli, tarafsız ve asıl nitelikli kısmı istihbarat ajanlarının; takip, tarassut (gözlem) ve teknik olarak elde ettiği bilgilerdir. Medya ve basın sektörünün önemli bir bölümünün belli başlı birkaç yayın grubu ve iş adamının elinde olması toplum mühendisliği anlamında insanların istenildiği gibi yönlendirilmelerine sebebiyet vermekte, bu tutum ve davranışlar sonucu yazılı ve görsel medyadan elde edilen açık kaynak istihbaratı bilgilerinin, çok daha dikkatli süzülerek değerlendirmelere tabi tutulması gerekmektedir.

Kapalı kaynaklar yolu ile elde edilen bilgiler, açık kaynaklarda yazılan yazılar ve haberlerden asparagas ve tarafsızlık boyutu ile ayrılması, daha gerçeğe yakın bir bilgi olma ihtimalini kuvvetlendirmektedir.

İstihbarat verileri belirttiğimiz gibi karar ve değerlendirme mekanizmalarına zamanında ulaştırılmalıdır. Yapılan istihbarat çalışmaları sonucunda elde edilen istihbari bir bilgi operasyonel birimlere zamanında ulaştırılmalıdır. Eldeki bilgiler değerlendirilip operasyonda dönüştürülemezse meydana gelecek olan eylemler engellenememiş olacaktır. Bu nedenle istihbarat görevlilerinin zamanı en verimli ve etkili şekilde kullanmaları gerekmektedir.

2.2.3. Haberlerin İşlenmesi

Bu evre milli istihbarat teşkilatı kaynaklarında; “Haber toplama ünitelerinin çalışmaları sayesinde derlenen ve çeşitli kuruluşlardan gelen haber, bilgi ve belgeler tasnif, kıymetlendirme ve yorum aşamalarından geçilerek değerlendirilir, bir diğer ifade ile işlenir. Tasnif, ilk aşamadır. Bu aşamada benzer bilgiler bir araya getirilir. İkinci aşama kıymetlendirme, yani haberin istihbarat değerinin haberin alındığı kaynağın güvenilirliğinin ve haber doğruluk derecesinin saptanmasıdır. Bu aşamadan sonra bir yorum yapılır. Yorum; mevcut bilgilere dayanılarak olayların, gelişmelerin ve benzeri durumların anlamını ve önemini ortaya koyma işlemidir.” şeklinde ifade edilmektedir(MİT, 2013).

Eskiden bilgiye ulaşmak çok zor olsa bile, günümüzde adeta bir bilgi kirliliği söz konusudur. Devletlerin modern çağa ayak uydurması ile artık sanal ortam diye tabir edilen alanda artık bilgi değil; yalan, iftira ve yanlış olarak yazılmış, koca bir bilgi yığını karşımıza çıkmakta, bu bilgiler arasından özenle gerçeklik payı olanlar

ayıklanarak, gerçek dışı olduğu değerlendirmeler ile elenmektedir. En basit olarak tarif ettiğimiz açık kaynak istihbaratı sayesinde elde edilen haberler, imkânlar ölçüsünde kapalı kaynak istihbaratı ile de örtüştürülerek, istihbarat bilgisi vasfı kazandırılmaktadır.

İstihbarat toplayıcısı hükmündeki istihbarat ajanları elde ettikleri her bilgiyi, değerlendirme makamına sunmadan önce devamlı olarak gözden geçirmeli, geri bildirimlerde bulunarak, elde edilmiş ham bilginin sahih olduğunun teyidini, farklı yerlerden almanın gayreti içinde olmalıdır. Bu şekilde yapılan bir çalışma asparagas ve yalanlar içeren bilgilerin ayıklanıp gerçeğe daha yakın öz bir bilginin elde edilmesini sağlayacaktır.

İstihbarat faaliyeti yapan birimlerin en üst makamından, en alt da bilgiye ilk ulaşan istihbarat ajanlarına kadar tüm istihbaratçılar kendisine ulaşan bilgiye tarafsızlık boyutu ile yaklaşıp, duygusallık ile farklı değerlendirmelerde bulunmamalıdır. Gizlilik ve hassasiyet beklenen bu türlü işlerde profesyonellik de bunu gerektirir. Aksi takdirde değerlendirme makamı sağlıklı bir değerlendirme yapamaz, böylece kendisi ve çevresindeki karar mekanizmaları yanılıp yanlış kararlar alabilmektedir.

2.2.4. İstihbaratın Yayımı ve Kullanılması

Değerlendirmeye tabi tutularak işlenen ve istihbarat niteliği kazanan raporlar zamanında kullanılmak üzere, süratle ilgili kuruma ulaştırılır. İlgili kurumlar, sadece bu istihbaratı kullanmakla kalmazlar, sürekli olarak gözden geçirilen ve değerlendirilen öncelikler çerçevesinde yeni istihbarat ihtiyaçlarını belirlerler. Böylece, birbirini izleyen dört evreden oluşan ve dördüncü evresinden sonra yeniden ilk evreye dönen “İstihbarat Çarkı” tamamlanmış olur(MİT, 2013).

İstihbarat ürününün istihbarat sağlayıcıları tarafından kullanıcılara dağıtıldığı safha büyük önem arz etmektedir. Kullanıcı ile irtibata geçmek ve istihbarat ürününü kullanıcının ihtiyacına en uygun formda ve zamanda dağıtmak, istihbarat sağlayıcısının sorumluluğudur. Dağıtımın şekli ve içeriği, bilgi havuzuna evrensel erişimde istihbarat prensibine ve belirli bir durum için hazırlanan istihbaratın aynı zamanda diğer durumlara da hizmet edebilecek potansiyelde olması prensibine göre belirlenmelidir. Erişim kodları kullanılmalı ve bu kodlar istihbarat kullanıcılarının bilgiye duydukları ihtiyaç seviyesine göre sağlanmalıdır. Erişim kodlarının

kullanılması, bilgi ve istihbaratın diğerkurum, acente ve organizasyonlara sağlandığı durumlarda zorunlu ve gereklidir(Kaya, 2012: 46).

Bilgi havuzu, bilgi ve istihbarat akışının tüm kullanıcılara en geniş ve en hızlı şekilde sağlanacağı ve istenmeyen çift girişlerin veya işlemlerin asgari düzeye indirileceği bir şekilde yönetilmelidir. Tüm istihbarat sağlayıcıları ortak standartlar ve prosedürler uygulamalıdır. Bu şekilde kontrolün (komuta) tek merkezde olarak işleyiş sağlanır. Kontrolün merkezde olmasına duyulan ihtiyaç şu nedenler:

- Bilgi toplama hususunda istenmeyen çift girişleri önlemek
- Çeşitli istihbarat sağlayıcıları arasında karşılıklı yardımlaşmayı kolaylaştırmak
- Tüm istihbarat kaynaklarının optimum tahsisini sağlamak
- Tüm istihbarat birimlerine etkili bir yönlendirme sağlamak

Şeklinde sıralanabilir.(Kaya, 2012: 43)

Komuta'nın bir merkezde en tepede toplanması farklı istihbarat örgütlerinden gelen bilgilerin de teyidini sağlamaktadır. Bu durum da tarafsızlık prensibi dışına çıkılmasını engelleyip, istihbarat örgütleri arasında bir otokontrol sistemi sağlamaktadır.

3. İSTİHBARAT TÜRLERİ

Zaman içerisinde çağımızın şartlarına, teknolojik gelişmelere ve değişen şiddet kültürüne göre terörizmin saldırı unsurlarının değiştiği gibi, istihbarat da bu değişime ayak uydurmak ve profesyonelleşmek adına çeşitli türlere ayrılmıştır. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

3.1. Amaç ve Hedeflerine Göre İstihbarat Türleri

İstihbarat türleri zaman içerisinde amaç ve hedeflerine bağlı olarak değişimlere ayak uydurmak sureti ile bir dizi türlere ayrılmaktadır. Bunlar;

- ❖ İç İstihbarat
- ❖ Dış İstihbarat
- ❖ Kültürel İstihbarat
- ❖ Askeri İstihbarat
- ❖ Siyasal İstihbarat
- ❖ Siber İstihbarat

- ❖ Ekonomik İstihbarat
- ❖ Bilimsel İstihbarat
- ❖ Biyografik İstihbarat

olarak dokuz kategoriye ayrılabilir.

3.1.1. İç İstihbarat

İç istihbarat faaliyetleri yurt içerisinde, toplumun huzur ve güvenini bozacak zararlı eylem ve davranışların önüne geçmeyi planlamaktadır. Bunun için istihbarat örgütleri, kendisine tanımlanmış olan yasal sınırlar içerisinde, istihbarat faaliyetlerini yürütür. İstihbarat faaliyetlerinde gizlilik prensibine dikkat ederek, denetlenmeye müsait bir istihbarat alanı istihbarat örgütlerine bırakılmalıdır. Aksi takdirde devletin tanıdığı yetki ve inisiyatifler suiistimal edilerek, özel hayatın gizliliği prensibi ihlal edilmiş olur.

Birçok ülkenin kendi güvenliğini sağlamak için istihbarat örgütlerine ciddi bir önem verdiği, özellikle de bu konuda merkezi yapı içerisinde en azından ihtiyaçlarına yönelik genel, yerel ve askeri olmak üzere birkaç çeşit istihbarat yapılanması içine girdiği görülmektedir.

Ülke	Genel İstihbarat	Yerel İstihbarat	Askeri İstihbarat
TÜRKİYE	MİT	KDGM	SİB (MİTGES)
ABD	CIA	FBI	DIA
ALMANYA	BND	BFV	MAD
AVUSTURALYA	ASIS	ASIO	DIO
RUSYA	KGB	FSB	GRU
MEKSİKA	CISEN	---	CISEN

Şekil 4.4. : Bazı Ülkelerin İstihbarat Yapılanması ve İstihbarat Örgütleri

Yukarıda belirtilen bu yapılanma modellerinin birçoğunun devletlerin siyasi yapılarına göre şekillendiği veya siyasal modeller ile yakından ilişkili olduğu rahatlıkla söylenebilir. Federal yapılar veya üniter devlet modellerinde, istihbarat farklı noktalarda devlet başkanına ulaşmaktadır. Farklı devlet yönetimi modelleri kendi yapılarına en müsait bir biçimde istihbarat birimlerini oluşturur. Bu devletler

kültürlerine, gereksinimlerine federal ve üniter yapılarına göre bunları şekillendirmektedir.

İç istihbarat faaliyeti için yurt içerisinde bir veya birden fazla istihbarat örgütü bulunabilir. İç istihbarat faaliyetinde görevli istihbarat örgütlerinin sayısı o ülkenin istihbarat faaliyetlerine verdiği önemi, dolayısıyla da güvenlik hizmetlerindeki gelişmişlik düzeyini gösterir. Çünkü birden fazla istihbarat örgütünün bulunması, gerçekleşmesi muhtemel bir eylem veya gösteri bilgisinin, birçok kaynaktan teyitli olarak gelmesini sağlar. Son değerlendirme makamı da güvenlik tedbirlerini, gerçeğe daha yakın olan bu istihbari bilgiye göre daha doğru şekillendirir.

3.1.2. Dış İstihbarat

Dış istihbarat faaliyetleri yurt dışında yapılan istihbarat faaliyetini kapsamaktadır. Dış istihbarat faaliyetleri İç istihbarat faaliyetlerinden yüz ölçümü olarak, daha geniş bir alanda istihbari bilgilere ulaşmayı amaçlamaktadır.

Dış istihbarat faaliyetlerinde görevli istihbarat teşkilatları, ait olduğu ülkenin uluslararası arenada milli menfaatlerini korumak, devletinin aleyhindeki olumsuz plan, eylemlerin önüne geçmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca terör örgütlerinin yurt dışı uzantıları hakkında bilgi toplayıp, bu bilgileri gecikmesine müsaade etmeden, bağlı olduğu devletin bilgisine sunmaktadır. Bu işleyişin dışında, dış istihbarat ile görevli teşkilatlar, yasal olarak çeşitli dernekler bünyesinde de ait olduğu ülkenin yurttaşlarını bir arada tutarak, hem etkin bir lobi faaliyetini, hem de sistematik bir istihbarat faaliyetini yerine getirmektedir.

Dış istihbarat faaliyetleri yurt dışında; ülke menfaatleri ve devlet politikalarına yön verecek bir biçimde; konsolosluklar, büyük elçilikler ve ataşeler aracılığı ile yürütür. Ataşeler uzman oldukları alanda bilgi toplama görevini yerine getirirken, bir yandan da bu topladığı istihbari nitelikteki bilgileri, bağlı bulunduğu elçiliklere vererek bu konularda elçilik ve temsil ettiği devleti bilgilendirmektedir. Yurt dışında devleti temsil yetkisi olan bu görevliler, o ülkedeki soydaşlarının haklarını ve ait olduğu ülkenin menfaatlerini korumak için böyle bir sorumluluğu üstlenmektedir. Ama her daim bu türlü diplomatik görevlerde çalışanlara diğer devletler casus veya ajan yakıştırmalarını yapmakta, bu görevlilere temkinli olarak yaklaşmaktadırlar.

3.1.3. Kültürel İstihbarat

Dünya üzerinde günümüzde ortaya çıkan savaş ve çatışmalar, bir önceki yüzyıla oranla daha karmaşık ve daha değişken bir hal almıştır. Devletler birbirlerine karşı bağımlı hale gelmiş, karşılıklı ilişkilerde savaş ve barış hali ayırt edilemez olmuştur. Geçmişte ulusal ve uluslararası güvenlik algıları devletlerin ilişkileri üzerine yoğunlaşırken, günümüzde geleneksel olmayan devlet dışı aktörlerin ortaya çıkmasıyla karmaşık ilişkiler yumağına dönüşmüş, asimetrik tehditlerin varlığı yükselen bir trend haline gelmiştir. Asimetrik tehditlerin ortaya çıkması ile birlikte, simetrik tehditlere karşı gerçekleştirilen mücadele yöntemleri de yetersiz kalmaya başlamıştır(Özer, 2013: 20).

Asimetrik tehditlere karşı mücadele için değişimin şart olduğu alanlardan birisi ve belkide en önemlisi “istihbarat”tır denilebilir. Yüzyıllardır süregelen klasik istihbarat yöntemleri, geleneksel savaşların başarısında önemli bir yer tutmakta iken, “toplum merkezli” çatışmaların yoğunlaşması ile “kültür” kavramı da ön plana çıkmaya başlamıştır. Devlet yönetiminde veya askeri harekâtlarda karar vericiler, özellikle askeri İstihbaratın varlığına önem verirken, kültürü çoğunlukla göz ardı etmişlerdir. Hâlbuki simetrik veya asimetrik tehditlere karşı verilen her mücadelenin başarısı, harekât alanında bulunan tarafsız halkın desteğinin kazanılmasına dayanmaktadır. Afganistan ve Irak harekâtları göstermiştir ki, yerel halkın “*kalpleri ve zihinleri*” kazanılmadan, salt askeri İstihbarat teknikleri ile sağlanan tedbirler, özellikle terörizm ile mücadelenin başarısını kısa ömürlü kılacaktır(Özer, 2013: 20).

3.1.4. Askeri İstihbarat

Çok stratejik bir istihbarat çalışması olan askeri istihbarat kavramı Perinçek’e göre; “*İlgili ülkenin mevcut siyasal ve askeri durumunun yanında potansiyel gücü de tespit edilmeye çalışılmaktadır. Savaş durumunda ülkenin bu güçlerle ne yapabileceği ve savaşı ne kadar sürdürebileceği, güçlü ve zayıf yanları, savaşı sürdürebilecek kritik noktaları, yani ağırlık merkezi tespit edilmek istenmektedir. Bunlara bağlı olarak da savaşı destekleyecek ekonomik durumun ve potansiyelin boyutuna ulaşmak*” olarak ifade edilmektedir.

3.1.5. Siyasal İstihbarat

Günümüzde istihbarat faaliyetleri devletlerin yönetim stratejileri ve uygulayacakları politikalara adeta yön vermektedir. Bu bağlamda siyasal istihbarat

faaliyetleri ülkelerin siyasi yöneticilerinin ülke yönetiminde alacağı kritik kararlar ve uygulayacakları politikaların önceden bilinmesini kapsamaktadır. Daima çıkarların hâkim olduğu uluslar arası politikada, siyasal yönetim ve sistemlerin izleyecekleri politikaların önceden bilinmesi, varlığını devam ettirmek isteyen devletler için hayati bir önem arz etmektedir.

3.1.6. Siber İstihbarat

Günümüzde istihbarat örgütleri ve ordular tüm savaşın kaderini değiştirecek yeni bir silahla tanışmışlardır. Bu silahın adı bilgidir. İstihbarat entelektüalizmi açısından bu yeni silah, tamamı ile stratejiktir. Enformasyonun stratejik bir değer olarak kabulü ve kullanımı, istihbaratın bu güne kadarki evrimi içerisinde, bilinen ve amaç edinilen bir öge olsa da, bilgiyi bu yüzyıla her mücadeleyi kazandırabilecek bir argüman olarak getiren işte bu bilgisayar uydu kolerasyonudur. Bunun bir sonucu olarak da siber istihbarat kavramı ortaya çıkmıştır(Ersanel, 2005: 24).

XXI. yüzyılda teknolojinin ulaştığı boyutlar siber güvenlik olgusunu ulusal güvenliğin korunmasında, oldukça önemli bir noktaya ulaştırmıştır. Siber güvenlik anlayışı sadece siber yollarla elde edilen bilginin korunması yani koruyucu güvenlik kapsamının değil, ülkenin ihtiyacı olan karar verme sürecine doğru, zamanında ve faydalı bilgi ve değerlendirmeler sunma gayretinin de gereğidir. Kısaca böyle bir bütünleştirme hem bilginin üretilmesi yani siber istihbarat, hem de korunması gibi fonksiyonları içermektedir(Çetinkaya, 2011).

Siber istihbarat günümüzde uydu, cep telefonları ve bilgisayarlardan sağlanan bilgi akışının korsan yazılımlar ve bilgisayar uzmanları aracılığı ile elde edilmesidir. Alanında uzmanlaşmış kişilerin bilgisayarların güvenlik duvarlarını ya da şifrelerini kırıp devre dışı bırakmak sureti ile çağımızın yazılım ve işlemci temelli bilgi depolama aygıtlarına ulaşması, muazzam bir enformasyonu siber istihbarat faaliyeti sürdürenlerin önüne sermektedir.

Siber istihbarat, elektronik ortamdaki tehdit ve saldırıların izlenmesi, analiz edilmesi ve karşı önlemlerin alınması sürecidir. Siber istihbarat, casus zekâsının modern bilgi teknolojilerinin savunma gücüyle birleştirilmiş halidir. Siber istihbarat çalışmaları elektronik ortamda özellikle de internet dünyasında, hassas bilgilerin siber teröristler tarafından çalınmasına karşın en etkili yöntemleri kapsamaktadır(Çetinkaya, 2011).

3.1.7. Ekonomik İstihbarat

21. yüzyıla kadar, savaşların sebepleri arasında en öne çıkanı ekonomi iken, savaşanlar ordulardı. Sanayi Devriminden sonra ise, devletlerin dış politikalarında sermaye ve şirketlerin çok uluslu olması, ekonomik sebeplerle yapılan savaşın önemli aktörleri arasına girmesine sebebiyet vermiştir. Durum böyle olunca da 21. yüzyıldan önce devletler ve ordular için önemli olan istihbarat kavramı, artık şirketler ve ekonomi için de önem kazanmıştır. Savaşların değişen doğasıyla birlikte devletler, birbirlerine askeri taarruzlarla zarar vermek yerine, ekonomik saldırıları tercih etmeye başlamışlardır. Bu noktadan hareketle bir devletin ya da şirketin ekonomik zarara uğratılabilmesi için de istihbarat toplamak yüzyılın stratejileri arasına girmiştir(Aşcı, 2013: 18).

Çok uluslu şirket kavramı özellikle Sanayi Devrimi'nden sonra tarih sahnesinde belirmeye başlamıştır. Bu dönemde serbestleşen özel mülkiyet hakkı ile bireylerin sermaye birikimi yapabilmeleri ve birikimlerini bir sonraki nesile aktarabilmeleri, şirketleşmeyi ortaya çıkarmış ve güçlenebilecekleri zemini hazırlamıştır. Bu şekilde başlayan şirketleşmeler günümüze kadar ulaşmıştır. Ancak sermayenin korunması, büyümesi ve büyümesinin sürdürülebilirliği için geniş pazarlara açılması ve bulunduğu sektörden farklı sektörlere de geçiş sağlaması şirketler için önem arz etmiştir. Bu noktada da çok uluslu ve çok sektörlü şirketler doğmuş ve devletler gibi siyasette ve politikada etki göstermeye başlamıştır. Bu durum Lobcilik diye bildiğimiz faaliyetlerin gelişmesine de sebep olmuştur. Tüm bu gelişmeler göz önüne alındığında, ekonomik istihbarat hem şirketler hem de devletler için askeri harekâtlardan daha önemli hale gelmiştir. Ayrıca maliyet ve insani açıdan da neredeyse vazgeçilmez olmaya başlamıştır(Aşcı, 2013: 18).

3.1.8. Bilimsel İstihbarat

İstihbarat servislerinin en önemli görevlerinden birisi de ülkelerinin ekonomilerine katkı sağlamaktır. Özellikle bilimsel verileri elde ederek ülkesinin bilimsel alanda yenilikler yapmasına katkı sağlamayı amaçlayan istihbarat birimleri, ülkelerinin bilim ve teknoloji ihraç eden bir ülke haline gelmesini amaçlamaktadır. İsrail istihbarat topluluğunun en gizli birimlerinden olan ve kısaltması "LAKAM" olan Bilimsel İstihbarat Ajansı'nın (Lishka Le'Kishrei Mada) İsrail istihbarat topluluğunun en gizemli, aynı zamanda en yararlı birimidir. 240 milyar dolara ulaşan

ülke ekonomisine yıllar boyunca önemli katkılar sağlamış ve daha da önemlisi İsrail ekonomisinin ayakta kalmasında hayati roller üstlenmiştir(Şanlı, 2012).

ABD'den nükleer sırların çalınmasında da önemli roller üstlenen, Washington, New York, Boston ve Los Angeles şehirlerinde faaliyet gösteren Lakam'a bağlı İsrail ajanları her yıl binlerce sayfa bilgi ve belgeyi kargoyla İsrail'e gönderdi. Nükleer fizik alanındaki tüm gelişmeleri ve kişileri izleyip Tel Aviv'e rapor ettiler(Şanlı, 2012).

Lakam, ilk büyük operasyonunu 1968'de Fransızların milyarlarca dolar harcayarak geliştirdikleri Mirage III savaş uçaklarının projelerini çalarak gerçekleştirmiştir. Projede görevli İsviçreli mühendis Alfred Frauenknecht'i 200 bin dolar rüşvetle belgeleri satmaya ikna eden İsrail ajanları bu sayede İsrail havacılık endüstrisinin temellerini atmıştır. Elde edilen bilgiler o kadar değerliydi ki, daha önce uçak almak için yabancı ülke ve şirketlerin kapısında bekleyen İsrail halkı kısa zamanda Nesher (akbaba) adını verdikleri ilk yerli savaş uçaklarını imal etmeyi başardılar. Bununla da yetinmediler. Yeni bilgi ve Ar-Ge çalışmalarıyla savaş uçağı satan ülke haline geldiler(Şanlı, 2012).

3.1.9. Biyografik İstihbarat

Biyografi, bilindiği üzere bireylerin yaşadıkları hayatın son noktasına kadar geçen zaman dilimindeki kişisel hayatların akışındaki gelişme, kronoloji ve değişmelerin bir sisteme bağlı şekilde ifade edilmesidir. Hassas vazifeler ifa eden kişiler, devletin gizlilik dereceli işlerini yürüten kişiler ve kamuoyu tarafından önemli sayılan bireylerin hakkında, mazilerine, siyasi etki alanlarına, özel zevk ve ilgi alanlarına yönelik olarak gerçekleştirilen istihbarat faaliyetleridir(Avcı, 2007: 96).

Takibe ve gerektiğinde operasyona konu alınan hedef kişinin; şahsi bilgileri, temel kimlik bilgisi, kısa hayat hikayesi, irtibatları, geçim kaynakları, maddi durumu, akraba ve taallukatı, siyasi ve dünya görüşleri, etnik hüviyeti, adres iletişim numaraları, temel eşkal ve vücut özellikleri, kadın-para-içki-kumar gibi hususlarda zafiyetinin olup olmadığı, istikbal ve tasavvurları, ilgilendiği spor dalları, çevresinde nasıl tanındığı, moral cihetiyle güçlü ve zayıf yönleri, temas ettiği şahıslar, silahlı olup olmadığı, suç işleyip işlemediği, yasadışı örgütlerle bağlantıları gibi önemli bilgilerin elde bulunması yoksa temini standartlarını kapsamaktadır. Örneğin; dünyaca ünlü Çakal Carlos hakkında uluslar arası istihbarat servislerinin uzun bir

müddet, biyografik istihbarat sıkıntısı çekmesi söz konusu olmuştur. Bu da hedefe ulaşmadaki süreyi tabii olarak uzatmıştır(Avcı, 2007: 97).

Benzer şekilde terörist örgütler ve mensuplarına yönelik mücadelede biyografik istihbarat faaliyeti sonuca ulaşmayı kolaylaştırdığı gibi, örgüt de meydana gelebilecek çözümlere dair de fikir vermektedir.

3.2. Toplanma Şekillerine Göre İstihbarat Türleri

3.2.1. İnsan İstihbaratı

İnsana dayalı kaynaklardan derlenen en çok bilinen yöntemlerden biridir. HUMINT diplomatik raporların ele geçirilmesi amacını taşımakta, kendi saha personeli veya yerel halktan yararlanılarak elde edilmektedir(Demirel, aktaran: Kaya, 2012: 23).

İngilizce Human Intelligence olarak tanımlanan bu istihbarat türünde, hedef içine sızmış veya hedef hakkında yeterli bilgiye sahip ajan/eleman kastedilmektedir(Yılmaz, aktaran: Arıbaş, 2007: 41).

3.2.2. Görüntü İstihbaratı

İnsanlar, casus uçaklar ve uydulardan toplanmak suretiyle elde edilen bilgilerdir. Bu bilgiler fotoğraf, radar, kızıl ötesi ve diğer görüntüleme cihazları ile temin edilmektedirler(Demirel, aktaran: Kaya, 2012: 23).

İngilizce Image Intelligence olarak ifade edilen kavramdan (genelde uydular vasıtasıyla) hedefe dair temin edilen istihbarat ifade edilmektedir(Yılmaz, aktaran: Arıbaş, 2007: 41).

3.2.3. Sinyal İstihbaratı

Bu kavram İngilizce Signal Intelligence tabirinden gelmektedir. Hedef tarafından gönderilen sinyallerin ele geçirilmesini ifade etmektedir. Bu kapsamda, iletişim, elektronik, yabancı alet sinyali, lazer, radar ve kızılötesi ışın istihbaratından söz etmek mümkündür(Yılmaz, aktaran: Arıbaş, 2007: 41).

3.2.4. Açık Kaynak İstihbaratı

Dünyada toplanan istihbaratın çoğu açık kaynaklardan elde edilmektedir. Bunun oranı istihbarat servislerine göre değişiklik göstermektedir. Bu tür kaynaklar, istihbarat servislerinin en çok kullandıkları yöntemlerin başında yer almaktadır. Açık

kaynaklar; kolaylıkla ve az bir maliyetle, gizli bir uğraşa gerek duyulmadan elde edilebilecek bilgi kaynaklarıdır. Dergiler, gazeteler, kitaplar, ansiklopediler, broşürler, akademik tezler, radyo, televizyon ve internet gibi kitle iletişim araçlarından rahatça yararlanarak elde edilebilir. Ancak bu kaynakların elde edilmesi yeterli değildir. Bu kaynakların analizi sonucunda istihbarat elde edilir. İstihbarat servisleri de bu kaynakları analiz edebilme özelliğine sahip birimleri kuruluşlarında bulundurmaktadırlar. Günümüzde, dünyanın her yerinde sınırsız bilgi aktarımı yapılmaktadır. Her yerden gelen bilgi önemli olmayabilir. Hangi bilgilerin işe yaradığının, hangi bilgilerin kullanıldığının bilinmesi mümkün değilse de, bu bilgileri birileri kullanmaktadır. Bu kaynaklardan saklananların dışında her türlü bilgiyi öğrenmek mümkündür(Demirel, aktaran: Kaya, 2012: 22).

Her türlü medya organından elde edilen ve herkese açık olan bilgilerin istihbarat amaçlı olarak kullanılmasıdır. Günümüzde istihbaratı oluşturan bilginin %85'inin açık kaynaklardan elde edildiği dile getirilmektedir(Yılmaz, aktaran: Arıbaş, 2007: 41).

3.2.5. Elektronik İstihbarat

Elektronik İstihbarat denilince ilk akla gelen bilgisayar yoluyla elde edilen istihbarattır. Yazılım olarak çok gelişen bilgisayarlar, araştırma, bulma ve istihbarat işlevini arama motorları yolu ile gerçekleştirirler. Telefonlara yerleştirilen dinleme cihazlarından, otomobillere yerleştirilen izleme araçlarına kadar her şey elektronik istihbaratın ürünüdür(Kuzu, aktaran: Kaya, 2012: 23).

3.3. Ölçeklerine Göre İstihbarat

3.3.1. Stratejik İstihbarat

Bir devletin barış zamanında dış politikasını; savaş zamanında kuvvetini ve hedeflerini belirlemek için yapılan istihbarattır(Özdağ, aktaran: Kaya, 2012: 23).

İki kavram arasındaki fark çoğunlukla karıştırılmaktadır. Taktik istihbarat, özellik içeren araştırmaların başarısına doğrudan katkı yapmakta, stratejik istihbarat daha çok genele yönelik sorunlarla, yani planlama ve istihdam gibi konularla ilgilenmektedir. Taktik istihbarat hemen sonuca ulaşmayı öngörürken; stratejik istihbarat, zaman içinde gelişerek, uzun vadeli çözümler sunmaktadır(Peterson, aktaran: Arıbaş, 2007: 35).

Bu yönüyle 11 Eylül'ün gelişini yıllar öncesinden görmek stratejik istihbarat;

saldırıları öncesinde elde edilen emarelerin araştırılması ve değerlendirilmesi ise, taktik istihbarattır(Arıbaş, 2007: 35).

Yine, stratejik istihbarat uluslararası düzeyde politika ve planlamaları oluşturmak için gerekliyken; taktik istihbarat, stratejik seviyeye göre daha sınırlı ve belirli bir konuda daha kısa süreli olarak kullanılan bir istihbarattır. Savaş esnasında bir komutanın ihtiyaç duyduğu bilgiler taktik istihbarat alanı dâhilindedir. Taktik istihbarat anlamında gereksiz görülen bir bilgi stratejik istihbarat anlayışında çok farklı anlamlar taşıyabilir(Yılmaz, aktaran: Arıbaş, 2007: 35).

Bu çerçeveye göre hareket edilmesini öneren bazı kimselere göre tarihin en büyük terörist saldırılarına maruz kalan ABD, taktik istihbaratla terörist planları engellemeli, yine stratejik istihbaratla da terör örgütlerinin özelliklerini, yapılarını ve amaçlarını öğrenmelidir(Ronald aktaran: Arıbaş, 2007: 36).

3.3.2. Taktik İstihbarat

Düşmanın amaç ve kuvvetini anlamak için yapılan istihbarattır(Özdağ, aktaran: Kaya, 2012: 23).

3.3.3. Operasyonel İstihbarat

Belirli bir amaç doğrultusunda birbiri sıra taktik istihbarat eylemlerinden oluşan istihbarat operasyonlarıdır(Özdağ, aktaran: Kaya, 2012: 24).

3.3.4. Entegre İstihbarat

Stratejik, taktik ve oprasyonel istihbaratın aynı istihbarat hedefi doğrultusunda yoğunlaşmasıyla ortaya çıkan istihbarattır. (Özdağ, aktaran: Kaya, 2012: 24).

4. İSTİHBARATA KARŞI KOYMA (İKK)

İstihbarata Karşı Koyma kavramı; “savaş ve barış zamanlarında espionaj, sabotaj ve yıkıcı faaliyetler ile karşı ve yabancı istihbarat servislerinin zararlı faaliyetlerinin tespiti, teşhisi ve etkisiz hale getirilmesi konularını ifade etmektedir. Ulusal Güvenlik için tehlike arz eden düşman ya da düşman olması muhtemel; devlet, muhalif gurup ya da şahısların; casusluk, sabotaj veya yıkıcı faaliyetlerine

karşı; devleti, haberleri, personeli, doküman, malzeme ve tesisleri korumaya yönelik olarak yürütülen faaliyetlerdir’’ demek daha açıklayıcı olacaktır(Avcı, 2007: 98).

Ülkeler kendi güvenliklerini ve vatandaşlarının güvenliklerini temin etmek adına her daim teyakkuzda bulunarak kendilerine gelebilecek fiili saldırı ve casusluk faaliyetlerine yönelik tedbirler almaktadırlar. Bu alınacak tedbirlerin en büyüğü de kendilerine yönelik yapılabilecek casusluk (Espiyonaj) faaliyetlerinin önlenmesidir. Birçok devletin kendilerine rakip gördükleri uluslararası arenadaki bir diğer devlete yönelik bir Espiyonaj faaliyeti yürüttüğü bir gerçektir. Bu tür faaliyetlerin deşifresi ve yok edilmesi Kontr-Espiyonaj olarak da ifade edilen İKK faaliyeti ile engellenmektedir.

İKK faaliyetlerindeki en önemli husus, uluslar arası arenada devletlerin birbirleri hakkındaki sırları öğrenme gayretidir. Aynı yöntemi benzer şekilde terörizm faaliyeti yürüten yasadışı örgütler ve kendilerine düşman kabul ettikleri siyasal iktidarlar birbirlerine karşılıklı olarak gerçekleştirme gayreti içerisindeyler. Devletler örgütlerin gizli faaliyetlerini, planlanan gerçekleşmesi muhtemel eylemlerin bilgilerini ve örgütün zayıf yönlerini tespit etme gayreti içerisinde olup, örgüt yönetimi tarafından alınan kararları engellenmeye çalışılmaktadır. Bunun için örgüt tarafından yapılan şifreli mesajlaşmalar, aracı kuryeler ve kullanılan elektronik sistemler örgütlerin kendilerine hedef kabul ettikleri devletlerin haber alma teşkilatlarına yönelik aldıkları bir tedbirdir. Benzer şekilde örgütlerde, elektronik sistemler yardımıyla veya devlet içerisindeki örgüte sempati duyan kişiler yardımı ile devletin gizli sırlarına ulaşma gayreti içerisindeyler. İKK faaliyeti her daim bu şekilde karşı ataklar ile muhalif güçler arasında devam etmektedir.

Terörist örgütlerin birçoğunun istihbarata karşı Kontr-Espiyonaj faaliyeti amacı ile hücre yapılanmasına gittiği, bu türlü bir yapılanmanın hücre evlerinin deşifresi noktasında terör ile mücadele devlet teşkilatlarının işlerini zorlaştırdığı bilinmektedir. Birbirinden bağımsız ve habersiz yapıların, aradaki köprü vazifesi yapan kuryeler ile haberleştikleri bu yöntem sebebi ile yakalanan örgüt mensuplarının sorgularında bir diğer hücredeki örgüt mensuplarını tanımadıkları gözlemlenmekte, bu durumda güvenlik güçlerinin işlerini zorlaştırmaktadır. İşte bu hücre evlerinin tespiti ve asıl önemli olan aracı kuryelerin tespiti istihbarat kuruluşlarının görevidir. Son dönemde adı ismi anılmayan birçok terör örgütünün pasifize olmasındaki ana temel, tespit edilen ara kuryelerin yakalanmasıdır. Kuryelerin yakalanması sebebi ile hücre yapılarının merkez ile bağlantılarının

kopması sağlanmış, haber alamayan örgüt mensupları eylem kararlarından ve örgüt iletişiminden mahrum kalmışlardır. Kurye ile yapılan sorgular sonucunda örgüt hücreleri deşifreleri sağlanmaya çalışılmış, bunda da kimi zaman başarılar elde edilmiştir.

Öte yandan aşırı radikal tavırlarıyla öne çıkan bazı dini içerikli internet siteleri, cihat militanları için güvenlik kitapçıkları ve eğitim bilgileri ile donatılmış durumdadır. Yine bu sitelerden bazılarının istihbarat eğitimi ile tecrübelerin paylaşımı için üç çeşit kaynak önerdikleri görülmüştür: Büyük Cihat Ansiklopedisi, El-Kaide mensubu “Ebu Yahya El-Libi’nin Mektubu” ile “İstihbarat Sorgu Görevlileri ile Nasıl Mücadele Edilir” ve “Sorguda Nasıl Davranılır” isimli kitaplar. Bunlar arasında olan Büyük Cihat Ansiklopedisi, 2002 yılında ortaya çıkmış ve çeşitli kaynaklardan derlenen istihbarat teknikleri ile militanların edindikleri tecrübeleri ihtiva etmektedir. Kitap, Ebu El-Kaidan kod isimli bir şahıs tarafından yazılmıştır. Kitapta bulunan bölümlerin bazılarında istihbaratın nasıl toplanacağı, analiz edileceği ve gerekli yerlere nasıl sunulacağı konuları yer almakta, takip eden bölümde gizli bilgilerin nasıl korunacağına da yer verilmektedir. Yine kitap, Espiyonaj, Kontr-Espiyonaj, sabotaj ve insana dayalı istihbarat gibi istihbarat literatürüne ait pek çok kavramı ele almaktadır(Bakier, aktaran: Arıbaş, 2007: 48).

5. SONUÇ

Tarihi neredeyse insanlık kadar eski olan terörizm faaliyetlerin en belirgin özelliği, insanlar arasında korku ve panik ortamını tesis edip, bundan istifade etmektir. Terörist örgütlerde, bu oluşmuş kargaşa ortamında kendi propagandalarını yapıp, siyasal sistemi hedef alarak kendilerini ispat etme gayretleri içerisindedir.

Kendisini her daim güçlü olarak kabul eden terörist yapıların hayatta kalmış sadece bir tane militanı, toplum içinde sayıca kalabalık örgütlerden daha yıkıcı etkilere sebebiyet verebilir. Sahip olduğu ideoloji gereği acıma hissini kaybetmiş bu yapılar, tehdit unsuru üzerinden beslenerek siyasal sistemi köşeye sıkıştırıp amaç ve ideallerini pazarlıklar ile gerçekleştirme gayreti içerisindedirler.

Terörist örgütlerin en önemli stratejilerinden biri de mevcut örgüt ideallerini benimsemiş şahısları, etnik köken, dinsel ayrımcı vb. düşünce tarzına sahip, toplumun ayrılmış katmanlarını yanına çekip, örgüt militanlarına aidiyet duygusu kazandırıp, gruptan kopmaları en aza indirmektedir.

Ulus devletlerin ortak kültürel bağları, soy birliği, ortak geçmişi sebebi ile terörizm eylemlerinde ve savaş dönemlerinde ortaya çıkan karamsar havada, daha çabuk bir araya geldikleri, daha dik bir duruş sergiledikleri bu durumun da bir ulus milliyetçiliğinden kaynaklandığı gözlemlenmektedir. Çok uluslu devletlerde ise bu durum tam tersine, bir kümeleşmeye bir ayrılmaya doğru gidildiği, bunun sebebinin de toplumu bir arada tutan ortak değerlerin kısıtlılığından kaynaklandığı tahmin edilmektedir.

Terörist örgütlerin bir diğer taban kazanma biçimi de, siyasal iktidarın ve bağlı yöneticilerinin diktatörel tavırlarıdır. Siyasal iktidarın tabanının sesine kulak vermeden dikte edici tavırları halk içerisinde, kendilerinin temsil edilmediği düşüncesinin oluşmasına, bu durum insanları kimi zaman yasal veya yasadışı olarak bir hak arama mücadelesine itmektir. Bu tutum çoğu zaman olaylara sağduyu ve sükûnet ile yaklaşan insanları bile, kimi zaman kendilerine yakın hissettikleri terörist unsurların kucağına itmektir.

Terörizm olgusu, sosyal ve ekonomik yapı ile yakından ilgilidir. Yapılan araştırmalarda gelir seviyesi ve sosyal imkânları daha yerinde olan kişilerin, terörist örgütlerin katılım çağrısını cevapsız bıraktıklarını göstermektedir. Bunun sebebi ekonomik olarak belirli bir seviye ve statüye erişmiş insanların, rahatını terk edip

kısıtlı imkânlar ile yaşamak istememesinden kaynaklanmaktadır. Tam tersi olarak da, işsizlik sıkıntısı çeken kişiler de bir uğraş olması adına terör yuvalarına giderek örgütün eğitim faaliyetlerine katılmaktadır.

Terörizm faaliyeti, sadece şahısların eline silahı alıp, güvenlik güçleri ile çatışmaya girmesi ya da bir yerleri bombalaması değildir. Yardım yataklık boyutu ile de terör unsurlarının desteklenmesi, lojistik imkânların sağlanması ve istihbarat desteğinin verilmesi de terörizm faaliyeti olarak kabul edilmektedir.

Terörist örgütlere yoğun katılımın toplumsal sebeplerinin başında, zayıf ruhlu kişilerin tek başlarına olduklarında gerçekleştiremedikleri düşünce ve hayallerine, kendisi gibi insanların sayıca çokluğuna inandıkları bir örgüte bağlı olarak, yasadışı faaliyetler ile daha kısa sürede ve kolay bir biçimde ulaşabileceklerine inanmalarından kaynaklanmaktadır.

Devletin terör faaliyetlerine karşı yürüttüğü anti-terör faaliyetlerini de ciddiyet ile takip eden terörist yapılar, devlet gibi bürokratik bir yapıya sahip olmadıkları için, yeni duruma hızlı adapte olabilmekte ve hemen kendilerine yönelik bir savunma stratejisi geliştirmektedir.

Devlet ise, halkı terör ile mücadeleye ikna etmek, bunun sonucunda doğacak maddi ve manevi kayıplara halkını hazırlamak ve uluslararası antlaşmalara ters düşen bir tutum ve davranış sergilememek için daha temkinli ve yavaş hareket etmektedir. Bu durum terör örgütlerinin bu yarışa bir adım önde başlamalarına sebebiyet vermektedir.

Devletin kurumları ve organizasyonları ile büyük bir yapı olması sebebi ile kimi zaman belirtildiği üzere yavaş hareket etmektedir. Fakat hızlı hareket kabiliyetine sahip olsa dahi, devletin terör örgütleri ve onların faaliyetleri ile mücadelesinde haklılığını ulusal ve uluslararası düzeyde çok iyi anlatması gerekmektedir. Uluslararası kamuoyunun dikkatlerinin bu soruna, yani ülkenin terör ile mücadelesine yöneldiğinde insan haklarını ilgilendiren hukuki kurallar ile bu mücadelenin haklılığının anlatılması, konudan mağduriyet yaşadığına inandıkları devlete uluslar arası toplumun da sorunun çözümüne yönelik destek vermelerine sebebiyet verecektir.

Terörist faaliyetlerden devlet tarafından haberdar olursa bile, gayri nizami bir harp yöntemini benimseyen örgütlerin eylem zaman ve şekillerini önceden kestirebilmek ve buna dair tedbirler alabilmek çok güç görünmektedir. Bu durumda süreci iyi yönetemeyen devletler, terör örgütleri tarafından gerçekleşen yıkıcı

eylemlerden sonra terör mağdurlarının yaralarını sarmakla ve maddi kayıpları telafi etmekle yetinmektedir.

Bu çalışmada, etkili bir istihbarat faaliyeti ile süreçte bir adım önde giden terörist örgütlerin, adeta bir adım önüne geçilerek, amaç ve eylemlerini yerine getirmelerinin, devletin imkân kabiliyeti ile doğru orantılı olarak engellenebileceği, ortadan kaldırılabileceği belirtilmektedir.

İstihbarat kavramı genel olarak düşünüldüğünde; “haber alma, bilgilerin toplanıp depolanması, analiz edilmesi, haberin kritik aşamalardan geçirilerek kıymetlendirme çalışması sonucunda, gerçek ve stratejik öz bilginin depolanması” olarak ifade edilmektedir. Asıl önemli aşama devletin ve rejiminin devamlılığı, uluslar arası çıkarların korunması, yabancı istihbarat örgütlerinin zararlı faaliyetlerinin deşifresi ve engellenmesi, milli güvenliği tehdit edebilecek askeri ve istihbari bilgilerin başkalarının eline geçmesinin engellenmesi, milli birlik ve varlığa düşman olan cemiyet ve örgütlerin zararlı faaliyetlerinin tespit edilerek planlamalar, karşı stratejik ataklar ve operasyonların yapılması boyutu ile düşünüldüğünde asıl devlet güvenliği anlamındaki istihbaratı tanımlamış oluruz. Çünkü istihbarat bilgi depolanması değil, bu bilgilerin ışığında ülke menfaatleri doğrultusunda Kotr-Espiyonaj faaliyetlerine yönelik olarak stratejik planlamaların yapılmasıdır. Bu boyutu ile düşünüldüğünde İstihbarat faaliyetleri devletlerin milli güvenlik politikasının ana ögesini oluşturmaktadır.

İstihbarat faaliyetleri yürüten servisler, işlerinin gizliliği sebebi ile herkes tarafından önemli kabul edilip, yapmaya güçleri yetemeyecek hususları bile rahatlıkla yapabilecek olarak görülmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken en önemli husus istihbarat servislerinin ellerinde olan imkân ve kabiliyetleri dünya genelinde kabul edilmiş temel insan hakları sınırlarının dışına çıkmadan ve bu hakları ihlal etmeden kullanmasıdır.

İstihbarat faaliyetleri o ülkenin dünya’ya bakış açısı ve ufku ile doğrudan ilişkilidir. Dünyadaki gelişmelerden çok kendi ülkesinin sorunlarına eğilen ve bunlara yönelik strateji üreten devletler genellikle küçük ve az gelişmiş devletlerdir. Tam tersi olarak uluslararası alanda istihbarat üreten ve bu elde ettiği istihbarata göre, taktik ve stratejik adımlar atan devletler ise, küresel politikalarda söz sahibi olmaya çalışan güçlü devletlerdir.

Ulusal ve uluslararası alanda çok ağır bir değer atfeden istihbarat faaliyetinin öneminin farkında olan devletler, kimi zaman maliyetinin yüksek oranda olmasına

rağmen, istihbarat faaliyetlerine her dönem daha da fazla önem vererek ayırdıkları bütçeyi artırmaktadır. Bunun sebebi ayrılan bütçenin maliyetinin ön planda çok gibi görülse de, engellenmemiş bir terör saldırısının sonucunun da, ortaya çıkan bir maddi zararın kimi zaman onlarca kat daha yüksek boyutlarda olmasından kaynaklanmaktadır.

Bilindiği üzere terör saldırılarının sadece maddi yönü bulunmamaktadır. Halk içerisinde meydana gelen korku ve panik hali neticesinde oluşan psikolojik hasarın telafisi ve maddi olarak karşılığının olmadığı bilinmektedir. Çünkü bu durum yıkılan binalardan, patlayan istasyonlardan daha büyük bir önem atfetmektedir.

Terörist örgütler de zaman içerisinde bir değişim ve gelişim göstermektedir. Önceleri sadece ateşli silahlar ile devam eden bu mücadele günümüzde siber terör, medya terörü vb. gibi birçok yapıya bürünmüştür. Bu şekillenme türü, terörist örgütlerin kendilerine hedef olarak kabul ettikleri siyasal sistemlerin şekillerine ve saldırıya açık unsurlarına göre değişmektedir.

Terörist örgütlerin farklı saldırı yöntemleri ile saldırılar gerçekleştirmesi, branşlaşılması gereken bir istihbarat faaliyetini gerektirmektedir. Sadece duydukları ile yetinen bir istihbarat örgütü, ilerleyen zamanda fonksiyonunu yerine getirmekte güçlük çekerek, terörist yapıların eylem ve faaliyetlerini deşifrede zorlanacaktır. Bu şekilde karşılaşılabilecek bir istihbarat zafiyeti, toplumda maddi ve manevi kayıplara sebebiyet verecektir.

Devletlerin terör ile mücadeleleri incelendiğinde, tüm devletlerin uygulayacağı stratejilerin yazılmış bir reçete gibi hepsinde aynı sonucu vermeyeceği bilinmelidir. Çünkü her toplumun kültürü, coğrafi konumu, kanunları vb. tarzı durumlara göre terörist örgütler ideoloji ve eylem stillerinde farklılıklar göstermektedir. Demokratik toplumlarda kendine daha rahat bir yaşama ve faaliyet alanı bulan terör örgütlerinin amaçları, faaliyetlerinin deşifresi, insan kaynakları, finans kaynakları ve ideolojik unsurlarına yapılacak ciddi müdahaleler ile sonuca yaklaşılabilir. Bu türlü faaliyetlerin tespiti ve yönlendirmesi profesyonel istihbarat teşkilatları ile gerçekleştirilebilir. ABD Kongresi Ulusal Terörle Mücadele Komisyonunca da; *“iyi istihbarat terörle mücadelede en iyi silahtır”* ifadesi kullanılmaktadır. Bu ifade de dünya’da küresel bir aktör olan büyük bir devletin, çalışmamı destekler nitelikteki kanaatini yansıtmaktadır.

İstihbarat oluşumu elde edilen haber niteliğindeki ham bilginin, belli aşamalardan geçirilip kıymet arz eden istihbarat bilgisi haline alana kadar, pek çok

safhalardan geçer. Bu aşamalarda göz ardı edilmeyecek en önemli konu istihbarat toplayıcıları (üreticileri) ve değerlendiricileri arasındaki uyumlu çalışma sistemidir. Aksi takdirde; elde edilmesi istenilen istihbari bilginin sınırlarının çizilmeyerek tam olarak belirtilmemesi durumunda, toplayıcı konumundaki istihbarat ajanları hem gereksiz olarak depolanmış bir bilgi kirliliğine, hem de zaman israfına sebebiyet verir. Bu durumda istihbarat ajanlarının sadece günümüzü düşünerek değil, geleceği de hesaba katarak bilgileri bir eleme ile tasnif etmelidir. Aynı şekilde elde edilen istihbari bilginin ilgili birimlere geç ulaşması halinde de, kıymetli bir maden hükmündeki bilgi, bahse konulu fiilin gerçekleşmesi ile adeta kıymetsiz bir metal hükmünü almaktadır.

Bu çalışmada karşılaşılan en önemli sonuç, terörizm faaliyetleri ile anti-terörizm faaliyeti kapsamında değerlendirilebilecek, istihbarat faaliyetlerinin alanlarının örtüşmesidir. Örneğin; siber terör olarak ifade edilen işlemci temelli ve elektronik sistemler ile gerçekleştirilen terörizm faaliyeti, hemen karşısında siber istihbarat adı altında, bilişim alanında yapılan istihbarat faaliyetlerini bulmaktadır. Bu durum göstermektedir ki, terörizmin konjonktürler gereği değişerek girdiği her alanda, istihbarat faaliyetini bulmaktadır. Devletin istihbarat faaliyetlerine verdiği önem ile terörizm ile mücadelesi ile doğru orantılı olarak değişmektedir. Zaten etkili bir terörizm ile mücadele, terör olgusunun girdiği her ortama devletin uzanan bir elinin de girmesi ile engellenebilir. Bu şekilde her alanda aktif olarak, terörle mücadele yöntemleri ile yapılan müdahaleler, terörist örgütlere hareket kabiliyeti ve alanı bırakmamaktadır.

İstihbarat teşkilatları terörizm ile mücadelede sadece yurt içinde değil, yurt dışında da etkinliğini sürdürmelidir. Küreselleşen ve bunun sonucunda adeta küçük bir köy halini alan dünya üzerindeki terörizm faaliyetleri de küresel bir hal alarak genişlemektedir. Bu yönü ile terörizm faaliyetlerinin deşifresine uygun olarak, gerekirse küresel alanda bilgi paylaşımı ve işbirliği gerçekleştirilmelidir. Çünkü küresel alanda meydana gelebilecek bir terörizm faaliyeti tüm dünya devletleri için bir tehdit oluşturmaktadır.

Sonuç olarak devletlerin sosyal yapıları sebebi ile halkın mutluluk ve huzurunu, güvenliğini ve sosyal ihtiyaçlarını belirli bir standardın üzerinde tutması gerekmektedir. Bunu temin etmekle görevli olan devlet en temel görevlerinden biri olan halkın güvenlik ihtiyacını tam olarak sağlayamaması durumunda devlet tam da sorumluluk görevini yerine getirmemiş olacaktır. Terörizm faaliyetleri ile mücadele

sonucunda maddi ve manevi olarak çok ciddi kayıplara maruz kalmış olan devletler yenilenen konjonktürde, klasik düzenli ordu savaşının dışına çıkamamaları elde edilmesi planlanan sonucu geciktirmiştir. Bilimsel çevrelerin ve akademik alandaki uzmanların fikirlerinin yeterince ciddiye alınmaması ve bunun sonucunda etkili stratejik planlamaların yapılmaması, değişim ve gelişim içindeki terör örgütlerinin yaşama tutunmalarındaki devamlılığı artırmaktadır. Halkının refah ve huzurunu temin etmeye çalışan bir devletin bunu tam anlamı ile sağlaması, güvenlik ihtiyacının karşılanmasından, halkın kendini güvende hissetmesi de, işlevini çok iyi olarak yerine getiren istihbarat faaliyetleri ile mümkün olmaktadır.

KAYNAKÇA

Akalın, A.H. (2009) *Terör ve Terörizm*, Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul: Sosyal Bilimler Enstitüsü

Altuğ, Y. (1995). *Terörün Anatomisi* İstanbul: Altın Kitaplar Yayınları

Arıbaş C. (2007). *11 Eylül Sonrasında Uluslararası Terörizmle Mücadelede İstihbaratın Öne Çıkan Rolü ve Önemi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aşçı, B. (2013) *Savaş ve Rekabetin Değişimi: Ekonomik İstihbarat* Ankara: 21. yüzyıl dergisi, 52. Sayı Ulusal Süreli Yayın

Avcı, G. (2007) *İstihbarat Oyunları* İstanbul: Birey Yayıncılık

Bal, M.A. (2003) *Savaş Stratejilerinde Terör* İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık

Balpmar, Z. (2006) *İsrail'in Terörizm Algısı ve Mücadele Yöntemleri (1987 İntifadası Sonrasında)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü.

Beren, F. (2010) *İç Güvenlik İstihbaratında Saydamlık - Etkililik İlişkisi*, Doktora Tezi, Polis Akademisi, Ankara: Güvenlik Bilimleri Enstitüsü,

Can, A. V. (2010) *Muhasebe Ekonomik Terörün Bir Aracı Olabilir Mi?* Akademik Bakış Dergisi Sayı 19, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi

Cora, N. (2008) *Uluslar Arası Terörizm ve Faaliyetleri* İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları

Dilipak, A. (1988) *Terörizm/ Terörist Kim?* İstanbul: İnkılap Yayınları

Doğan, İ. (2010). *Kapak Yazısı Aksiyon Dergisi Sayı: 835 (6-12 Aralık 2010)*

Durmuş, M. (2006) *Özel Hayatın Korunması Hakkı ve Bu Çerçeve de İstihbarat Faaliyetleri*, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale: Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ersanel, N. (2005). *Siber istihbarat: Küresel ve Nano Casusluğun Anatomisi*. İstanbul: Hayy Kitap

Eslen, N. (2005) *Tarih Boyu Savaş ve Strateji*, Truva Yayınları

Gök, A. (2005). *Türk Ceza Hukukunda Terör Örgütü Suçları Ve Terörizm* Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale: Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gül, T. (2012) *Terör ve Terörizm*, İstanbul: Ark Yayınları

Hacıtahiroğlu, K. (2012) *Türkiye'deki Terörizmin İşsizlik Üzerine Etkileri* İstanbul: Buhara Yayınları

Kaya, A. E. (2012) *Kaçakçılıkla Mücadelede İstihbaratın Rolü: Türkiye Gümrükleri, Genelkurmay Başkanlığı Harp Akademileri Komutanlığı*, İstanbul: Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Müdürlüğü

Kaynak M. (2006) *İstihbarat ve Terör Oyunları* İstanbul: 2006 Selis Kitaplar Yayınları

Kent, S. (2003) *Stratejik İstihbarat*, Özbek B.Y. - Şüküroğlu N. (Çev). Ankara: Asam Yayınları: 55

Kılıç, O. ve Mehmet Ç. (2001). *Türkiye'nin Güvenliği Sempozyumu: (Tarihten Günümüze İç ve Dış Tehditler)*. Elazığ: T.C. Fırat Üniversitesi Rektörlüğü,

Köseli, M. (2009) *Terörle Mücadelede İstihbaratın Rolü* Polis Bilimleri Dergisi Cilt:11 (2),

Mütercimler, E (2009). *Geleceği Yönetmek Ve Kazanmak İçin Stratejik Düşünme* İstanbul: Alfa Yayınları

Onay, Y. (2009). *Etki Odaklı Hareket Terör* İstanbul: Yenyüzyıl Yayınları

Onay, Y. (2013). *İnsanlık Nereye Gidiyor (Terörizm Nedir, Ne Değildir)* İstanbul: Haliç Üniversitesi Ders Notu

Özcan, M. (2004) *Siber Terörizm ve Ulusal Güvenliğe Tehdit Boyutu* (Ekim 2004) Türk Harb-İş Dergisi sayı: 210

Özer Y. (2013) *Yeni Bir İstihbarat Paradigması: Kültürel İstihbarat* Ankara: 21. yüzyıl dergisi, 52.Sayı ulusal süreli yayım

Özsoy, O. (2010) *Propaganda* İstanbul: Özel Kitaplar Yayınları

Taşkın, A. (2004) *Terörizm ve Sivil İtaatsizlik* Ankara: Polis Bilimleri Dergisi Cilt:6(1 -2)

Tezsever, S. (1999) *Milli Güvenliğimiz İçerisinde İstihbarat*, İstanbul 2000

Seçkin, O. (2010) *Devlet Güvenliği Kapsamında İstihbarat Alanında Karşılaşılan Sorunlar* Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul: Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sevinç, Ö. (2009) *Emniyet Genel Müdürlüğü'nce Düzenlenen Hizmet İçi Eğitim Etkinliklerine İlişkin Katılımcı Görüşleri (İstihbarat Birimi Örneği)* Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara: Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Soyvural, M. (1997) *Terörizmin Anatomisi*, Ankara: Lazer Ofset

Şahinoğlu, S. (2005) *Avrupa Birliği Güvenlik ve Terör* Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Avrupa Birliği ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü.

Şimşek, E. (2012) *Türkiye’de İstihbarat Savaşları ve Mit* İstanbul: Destek Yayınevi

Yayla, A. (1990) *Terörizm: Kavramsal Bir Çerçeve*, AÜSBFD C.45

YÖK (1985) *Türkiye’de Anarşi ve Terörün Sebepleri ve Hedefleri*, 12 Nisan 1985
Günü YÖK Merkez Binasında Verilen Konferansın Kitapçığı, Ankara

İNTERNET KAYNAKLARI

Perinçek M. (2012) *Askeri istihbarat neyin bilgisini toplar?* Erişim Tarihi: 5 TEMMUZ 2013, Aydınlık Gazetesi
<http://www.aydinlikgazete.com/yazarlar/mehmet-perncek/17268-askeri-istihbarat-neyin-bilgisini-toplar.html>

Yıldırım, Ö. (2005) *Nihilizm* Düşünce Platformu, Erişim Tarihi: 6 Mayıs 2013
http://www.felsefe.gen.tr/nihilizm_hiccilik_nedir.asp

Çetinkaya Ş. (2011) *Terörizm ile Mücadele: Siber Terör ve Siber İstihbarat* Erişim Tarihi: 25 Haziran 2013, 21. Yüzyıl enstitüsü,
<http://www.21yyte.org/arastirma/terorizm-ve-terorizmle-mucadele/2011/09/23/6309/siber-teror-ve-siber-istihbarat>

Türk Dil Kurumu Sözlüğü, (TDK), (2013). “*İstihbarat*” Erişim Tarihi: 9 Mayıs 2013, <http://www.tdk.gov.tr>

Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT), (2013). “*İstihbarat*” Erişim Tarihi: 14 Mayıs 2013, <http://www.mit.gov.tr/giris.html>

Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT), (2013). “*İstihbarat Oluşumu*” Erişim Tarihi: 23 Haziran 2013, <http://www.mit.gov.tr/isth-olusum.html>

Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT), (2013). “*İstihbaratın Tarihçesi*” Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2013, <http://www.mit.gov.tr/tarihce/giris.html>

Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT), (2013). “*Mit Müsteşarlığı Teşkilat Yapılanması*” Erişim Tarihi: 9 Mayıs 2013, <http://www.mit.gov.tr/teskilat.html> Şekil: 8

Emniyet Genel Müdürlüğü, İstihbarat Dairesi Başkanlığı (İDB), 2013) ‘‘*Teşkilat Yapılanması ve Tarihçesi*’’ Erişim Tarihi: 20 Mayıs 2013,
<https://www.egmidb.gov.tr/index.php?page=establishment&act=preamble>

Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), (2013) ‘‘*Tarihçesi*’’ Erişim Tarihi: 23 Mayıs 2013,
http://www.tsk.tr/1_tsk_hakkinda/1_1_tarihce/tarihce.htm

Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), (2013) ‘‘*TSK'nın Görevleri*’’ Erişim Tarihi: 23 Mayıs 2013,
http://www.tsk.tr/1_tsk_hakkinda/1_3_gorevi/gorevi.htm

Dış İşleri Bakanlığı (DİB), (2013) ‘‘*DİB'in Görevleri*’’ Erişim Tarihi: 5 Mayıs 2013,
<http://www.mfa.gov.tr/turkiye-cumhuriyeti-disisleri-bakanligi-tarihcesi.tr.mfa>

Jandarma Genel Komutanlığı (JGK), (2013) ‘‘*Jandarma'nın Görevleri*’’ Erişim Tarihi: 14 Haziran 2013, <http://www.jandarma.tsk.tr/>

Şanlı, U (2012) *İsrail'in en gizemli istihbarat birimi Lakam*, Vatan Gazetesi Haberi, Erişim Tarihi: 14 Temmuz 2013, <http://www.gazeteciler.com/medya-kosesi/israil-istihbaratinin-en-gizemli-birimini-yazdi-55370h.html>

KANUNLAR

2559 sayılı *Polis' in Hukuki Olarak İletişimin Tespiti Ve Dinleme Yapma Yetkisi*, Polis Vazife ve Salahiyet Kanununun ek 7 nci maddesi.

2803 sayılı *Jandarma'nın Hukuki Olarak İletişimin Tespiti Ve Dinleme Yapma Yetkisi*, Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Kanununa 7'nci maddesinin (a) bendi.

2937 sayılı *MİT'in Hukuki Olarak İletişimin Tespiti Ve Dinleme Yapma Yetkisi*, Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Millî İstihbarat Teşkilatı Kanununun 6'ncı maddesinin birinci fıkrası.

2945 sayılı *MGK ve MGK Genel Sekreterliği Kanunu*, Kanun Kabul Tarihi: 09/11/1983 Birinci Kısım, Amaç ve Tanımlar (Madde 2)

3713 sayılı *Terörle Mücadele Kanunu Kanunu* Kabul Tarihi: 12.04.1991 Birinci Bölüm, Amaç ve Tanımlar (Madde 1)

5397 sayılı *TBMM, Kanun Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun* (İletişimin tespiti ve dinlenmesine dair) Kanun Kabul Tarihi: 3.7.2005 (Madde 1,2,3,4 ve 5)

EKLER

1.TÜRKİYE'DE YASAL OLARAK İSTİHBARAT YAPAN KURUMLAR

Türkiye’de istihbarat yapmakla görevli beş kurum vardır. Bunlar; MİT, Polis, Jandarma, Genelkurmay Başkanlığı ve Dışişleri Bakanlığı’dır. Bu kurumlara verilen istihbarat yetkisi, genel anlamda devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü, anayasal düzen ve genel güvenliğe ait önleyici ve koruyucu tedbirler almayı ve emniyet ile asayışı sağlamayı kapsamaktadır (Yenisey, aktaran: Kaya 2012)

1.1. Emniyet Genel Müdürlüğüne Bağlı İstihbarat Dairesi Başkanlığı

4 Haziran 1937 yılında Teşkilat Kanununun 16.maddesinin (a) bendi 5.fıkrasına göre, doğrudan emniyet müdürüne bağlı, ajanlarla alakalı iş ve işlemler ile umum müdürünün verdiği hususi görevleri yapmakla görevli olan, “Önemli İşler Müdürlüğü” kurulmasıyla mevcut İstihbarat Daire Başkanlığının temelleri atılmıştır (EGM, İstihbarat Dairesi Başkanlığı (İDB), 2013).

Türkiye Cumhuriyetin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk’ün, “*yalnız ufku görmek kafi değildir, ufkun ötesini de görmek ve bilmek gerekir*” vecizesinden hareketle, önleyici iç güvenlik istihbaratı çalışmalarını sürdüren İstihbarat Dairesi Başkanlığı, vatandaşlarımızın huzur ve güvenliğini tehdit eden her türlü faaliyetle mücadelesine kararlılıkla devam etmektedir(EGM, İstihbarat Dairesi Başkanlığı (İDB), 2013).

1951 yılına kadar Önemli İşler Müdürlüğü’nün taşra birimi bulunmamaktadır. 1951 yılında doğrudan Emniyet Genel Müdürüne bağlı, ideolojik akımlar kontr-espionaj ve her türlü kaçakçılık konularında haber toplamak üzere “Özel Büro” teşekkül ettirilmiş, çeşitli illerde de bu büroya bağlı birimler faaliyete geçirilmiştir. Yine bu yılda, ilk istihbarat eğitimi olan “*Yeraltı ve Yıkıcı Faaliyetlerle Mücadele Kursu*” düzenlenmiş; *ilk defa İstihbarat hizmetlerinde çalışacak personel “istihbarat branşına“ geçirilmeye başlanmış; Önemli İşler Müdürlüğü personelinin yapacağı “görevler” kurs sonrasında netleşmiş; ilk defa Önemli İşler Müdürlüğüne bağlı taşra birimleri Özel Büro ya da Küçük Grupların oluşturulmasına başlanmış; ilk defa merkez ve taşra birimleri ile polis istihbarat birimince kurumsallığa doğru yeni adımlar atılmıştır*(EGM, İstihbarat Dairesi Başkanlığı (İDB), 2013).

1958 yılında açılan “İstihbarat Elemanı Sevk, İdare ve İstihbarat Operasyonu Düzenleme Kursu”nu müteakip Hatay, Ankara, İstanbul ve İzmir illerinde İstihbarat Üniteleri teşkil edilmiş, kontr-espiyonaj ve terör faaliyetleri konusunda çalışmışlardır. 1958 yılına kadar farklı mekanlarda ve farklı isimler altında faaliyet gösteren taşra birimleri, bu tarihten sonra İl Emniyet Müdürlüklerinde“Özel Büro” ya da “Küçük Gruplar” olarak faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. 1958 yılından sonra polis istihbarat teşkilatı hem idari yapılanma hem de çalışma, görev ve sorumluluk yönünden sürekli yenilenip gelişmiştir(EGM, İstihbarat Dairesi Başkanlığı (İDB), 2013).

27 Mayıs 1960 yılında gerek Özel Büro, gerekse Küçük Gruplar lağvedilmiş, bu defa Teşkilat Kanununa göre bir kuruluş olan Önemli İşler Müdürlüğü ele alınmış ve teşkilatın kuruluş amaçlarına uygun hale getirilmesine çalışılmıştır. 15 Kasım 1960 tarihli tamime bağlı olarak taşra birimlerinde İstihbarat Kısmı ya da İstihbarat Büroları kurulmuştur(EGM, İstihbarat Dairesi Başkanlığı (İDB), 2013).

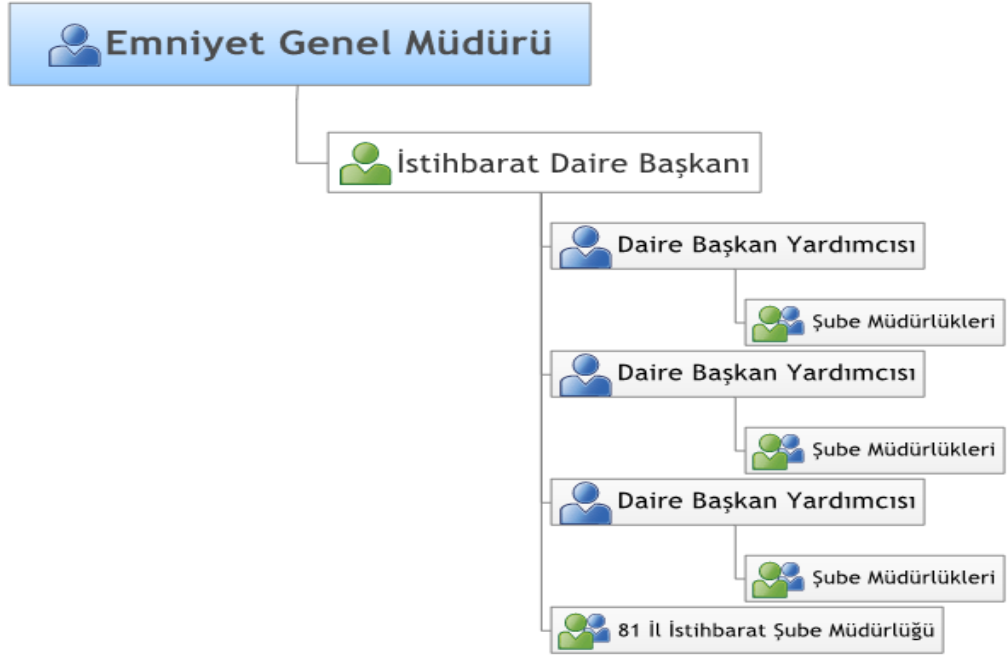
1963 yılında Önemli İşler Müdürlüğü tarafından hazırlanan bir talimatla, kısım ve büroların yeterli olmaması nedeniyle, (10) ilimizde kurulması kararlaştırılan İstihbarat Grupları için Vilayetlere tamim yapılarak, talimatın aradığı şartlara haiz personelin seçilip gönderilmesi istenmiş ve kurslar açılmıştır. Bu suretle “Temel Kurs” diyeceğimiz kurslarla İstihbarat Gruplarında çalışan personelin eğitim birliği temin edilmiştir. Önemli İşler Müdürlüğü kısa sürede gelişmiş ve bir İstihbarat örgütü olma niteliği kazanmıştır(EGM, İstihbarat Dairesi Başkanlığı (İDB), 2013).

1970’li yıllara gelindiğinde ülkedeki ideolojik olayların artması üzerine, Önemli İşler Müdürlüğü, 24 Nisan 1971 yılında dönemin İçişleri Bakanının onayıyla, Daire Başkanlığı statüsüne dönüştürülerek Önemli İşler Daire Başkanlığı adını almış, onayda Daire Başkanlığının doğrudan Genel Müdüre bağlandığı özellikle ifade edilmiştir(EGM, İstihbarat Dairesi Başkanlığı (İDB), 2013).

1975 yılında, Önemli İşler Daire Başkanlığının ismi İstihbarat Başkanlığı’na çevrilerek, ilk defa yaptığı göreve paralel olarak isminde “istihbarat” kelimesi geçmiştir. 1983 yılında ise İstihbarat Daire Başkanlığı adını almış, bütün illerde Emniyet Müdürlükleri bünyesinde İstihbarat birimlerinin oluşturulması ise ancak 1983 yılında mümkün olabilmıştır(EGM, İstihbarat Dairesi Başkanlığı (İDB), 2013).

Emniyet Genel Müdüre doğrudan bağlı olarak faaliyet gösteren İstihbarat Dairesi Başkanlığı, kendisine özgü ilk kanun maddesine 1985 yılında PYSK’ya eklenen Ek-7. Madde ile kavuşmuş, 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanununa göre

düzenlenmiş ve 13 Şubat 1989 tarihinde çıkartılan Yönetmelik hükümlerine uygun olarak teşkilatlandırılmıştır(EGM, İstihbarat Dairesi Başkanlığı (İDB), 2013).

Şekil 5.5. : İstihbarat Dairesi Başkanlığı Teşkilat Yapılanması

Küreselleşmeyle değişen tehdit algılamaları, devletleri, güvenliğini sağlayabilmek ve vatandaşlarının refahını devam ettirebilmek amacıyla, yeni tedbirler almaya yöneltmiştir. Günümüzde terörizm ve organize suçlar, ülke güvenliğini tehdit eden en önemli sorunların başında yer almaktadır. Zira bu sorunların, doğrudan ülkenin birlik ve bütünlüğünü etkilemekle kalmadığı, aynı zamanda bireylerin yaşam kalitelerini de olumsuz etkileyerek, huzur ve güvenliği zedelediği bir gerçektir(EGM, İstihbarat Dairesi Başkanlığı (İDB), 2013).

Devlet, güç kullanma yetisini hukuktan alan bir yapı olarak, bireylerin huzur ve güvenliğini sağlamakla sorumludur. Örgütlü suçlarla etkin mücadelede, devletin istihbarat örgütlerinin başarılı çalışması önemlidir. İstihbarat sayesinde, güvenlik birimleri suç ve suçluları tespit ederek, önleyici odaklı güvenlik uygulamalarını yaşama geçirebilirler.(EGM, İstihbarat Dairesi Başkanlığı (İDB), 2013).

Suçların önlenmesi yanında, meydana gelen olayların hızlı bir şekilde çözülmesi ve sorumluların adalete teslim edilmeleri noktasında da, istihbaratın yaşamsal bir önemi vardır. Günümüzde, uluslararası güvenliği tehdit eden sorunların

yanında, yerel düzeydeki problemlerin de küresel ölçekte etkilerinin görülmesiyle birlikte, önleyici istihbaratın önemi daha da artmıştır(EGM, İstihbarat Dairesi Başkanlığı (İDB), 2013).

İç güvenlik istihbaratının karşılanmasında önemli bir rolü bulunan Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Dairesi Başkanlığı, 1951 yılından itibaren, ülkemizde istihbarat çalışmalarını yürütmektedir. Ülkemizi hedef alan örgütlü suçlarla mücadelede ülke genelinde istihbarat toplama görevini, merkez ve taşra birimleri yapılanmasıyla yürüten İstihbarat Dairesi Başkanlığı, Emniyet Genel Müdüre doğrudan bağlı olarak çalışmaktadır(EGM, İstihbarat Dairesi Başkanlığı (İDB), 2013).

Emniyet İstihbarat Birimleri, suç örgütleri hakkında bilgi toplar, değerlendirir, analizler sonucunda istihbari içerikte operasyonel planlar hazırlar ve bu süreçlere ilişkin sonuçları ilgili birim ve mercilere sunar. Yürütülen çalışmalar, önleyici istihbarat ile sınırlı olduğundan, adli bir nitelik taşımamaktadır (EGM, İstihbarat Dairesi Başkanlığı (İDB), 2013).

1.1.1. Polis’ in Hukuki Olarak İletişimin Tespiti Ve Dinleme Yapma Yetkisi

Emniyet Genel Müdürlüğüne bağlı Polis teşkilatımızın, hukuki olarak iletişimin tespiti ve dinleme yapma yetkisi yasada belirtildiği üzere;

“MADDE 1.- 4.7.1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanununun ek 7 nci maddesine aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

Birinci fıkroda belirtilen görevlerin yerine getirilmesine yönelik olarak, 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun, casusluk suçları hariç, 250 nci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentlerinde yazılı suçların işlenmesinin önlenmesi amacıyla, hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Emniyet Genel Müdürü veya İstihbarat Dairesi Başkanının yazılı emriyle, telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişim tespit edilebilir, dinlenebilir, sinyal bilgileri değerlendirilebilir, kayda alınabilir.

Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde verilen yazılı emir, yirmidört saat içinde yetkili ve görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını en geç yirmidört saat içinde verir. Sürenin dolması veya hâkim tarafından aksine karar verilmesi halinde tedbir derhal kaldırılır. Bu halde dinlemenin içeriğine ilişkin kayıtlar en geç

on gün içinde yok edilir; durum bir tutanakla tespit olunur ve bu tutanak denetimde ibraz edilmek üzere muhafaza edilir.

Yetkili ve görevli hâkim, talepte bulunan kolluk biriminin bulunduğu yer itibariyle yetkili olan ve 5271 sayılı Kanununun 250 nci maddesinin birinci fıkrasına göre kurulan ağır ceza mahkemesinin üyesidir.

Kararda ve yazılı emirde, hakkında tedbir uygulanacak kişinin kimliği, iletişim aracının türü, kullandığı telefon numaraları veya iletişim bağlantısını tesbite imkân veren kodundan belirlenebilenler ile tedbirin türü, kapsamı ve süresi ile tedbire başvurulmasını gerektiren nedenler belirtilir. Kararlar, en fazla üç ay için verilebilir; bu süre aynı usûlle üçer ayı geçmeyecek şekilde en fazla üç defa uzatılabilir. Ancak, terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde devam eden tehlikelere ilişkin olarak gerekli görülmesi halinde, hâkim üç aydan fazla olmamak üzere sürenin müteaddit defalar uzatılmasına karar verebilir.

Uygulanan tedbirin sona ermesi halinde, dinlemenin içeriğine ilişkin kayıtlar en geç on gün içinde yok edilir. Durum bir tutanakla tesbit olunur ve bu tutanak denetimde ibraz edilmek üzere muhafaza edilir.

İstihbarat faaliyetlerinde, bu maddede belirtilen suçların önlenmesi amacıyla ve hâkim kararı alınmak koşuluyla, teknik araçlarla izleme yapılabilir. Ayrıca, kamu kurum ve kuruluşları ile kamu hizmeti veren kuruluşların ihtiyaç duyulan bilgi ve belgelerinden yararlanabilmek için gerekçesini de göstermek suretiyle yazılı talepte bulunulabilir. Bu kurum ve kuruluşların kanuni sebeplerle veya ticari sır gerekçesiyle bu bilgi ve belgeleri vermemeleri halinde ancak hâkim kararı ile bu bilgi ve belgelerden yararlanılabilir.

Bu madde hükümlerine göre yürütülen faaliyetler çerçevesinde elde edilen kayıtlar, birinci fıkrada belirtilen amaçlar dışında kullanılamaz. Elde edilen bilgi ve kayıtların saklanması ve korunmasında gizlilik ilkesi geçerlidir. Bu fıkra hükümlerine aykırı hareket edenler hakkında, görev sırasında veya görevden dolayı işlenmiş olsa bile Cumhuriyet savcılarınca doğrudan soruşturma yapılır.

Hâkim kararları ve yazılı emirler, Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Dairesi Başkanlığı görevlilerince yerine getirilir. İşlemin başladığı ve bitirildiği tarih ve saat ile işlemi yapanın kimliği bir tutanakla saptanır.

Bu maddede yer alan faaliyetlerin denetimi, sıralı kurum amirleri, Emniyet Genel Müdürlüğü ve ilgili bakanlığın teftiş elemanları ve Başbakanın özel olarak yetkilendireceği kişi veya komisyon tarafından yapılır.

Bu maddede belirtilen işlemler ile 5271 sayılı Kanununun 135 inci maddesi kapsamında yapılacak dinlemeler, Telekomünikasyon Kurumu bünyesinde, Kurum başkanına doğrudan bağlı “Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı” adıyla kurulan tek bir merkezden yürütülür. Oluşturulan bu Başkanlık bir başkan ile teknik, hukuk ve idari olmak üzere üç uzmandan oluşur. Bu Başkanlıkta Millî İstihbarat Teşkilatı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığının ilgili birimlerinden birer temsilci bulundurulur. Verilen görevleri yerine getirmek üzere yeteri kadar da personel istihdam edilir. Telekomünikasyon İletişim Başkanı, Telekomünikasyon Kurumu Başkanının teklifi üzerine Başbakan tarafından atanır.

Telekomünikasyon İletişim Başkanı, Kurul üyelerinin sahip olduğu özlük haklarına sahiptir. Ulaştırma Bakanlığı bu merkezle ilgili alt yapıyı hazırlamakla yükümlüdür. Bu merkezin kuruluş giderleri Telekomünikasyon Kurumu gelirlerinden karşılanır. Bu merkezin kuruluşu ile ilgili her türlü mal ve hizmet alımları ile yapım işleri, ceza ve ihalelerden yasaklama işleri hariç 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu hükümlerinden muaftır.

Bu maddede belirlenen usûl ve esaslara aykırı dinlemeler hukuken geçerli sayılmaz ve bu şekilde dinleme yapanlar hakkında 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu hükümlerine göre işlem yapılır.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin esas ve usûller Adalet, İçişleri ve Ulaştırma bakanlıklarının görüşü alınarak Başbakanlık tarafından üç ay içinde çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir’’ şeklindedir.

1.2. Jandarma

Jandarma işleyiş olarak görev, hizmet ve özlük hakları itibariyle İçişleri Bakanlığına, silâh ve silahı, mühimmatı, eğitim, öğretim, ödenek, konularında Genelkurmay Başkanlığına, ve dolayısıyla da Milli Savunma Bakanlığına bir kurumumuzdur.

Dünya milletleri ile karşılaştırıldığında, düzenli ve uzun ömürlü devletler kurma yeteneğini ve gücünü göstermiş olan Türkler, tarih sahnesinde gördükleri günden bu yana düzenli devlet anlayışlarının yanı sıra, ülkelerinde emniyet ve asayişin sağlanması yolunda koydukları yasalar ve töreler ile de dikkat çeken bir millet olmuştur. Eski Türklerde Başbuğ, Kağan, Hakan diye anılan hükümdarlar aynı zamanda emniyet ve asayiş hizmetleriyle bizzat uğraşmışlardır. Orhun Kitabeleri’nde

Yargan olarak geçen ve Hakanların emrinde, emniyet ve asayişini sağlayan bir zabitanın bulunduğu bilinmektedir. Selçuklularda Surtta, Osmanlılarda Subaşılar, daha sonraları Zaptiyeler ve yakın tarihte Jandarma, emniyet ve asayiş hizmetlerini yürüten askeri kolluk teşkilatları olarak görülmektedirler(Jandarma Genel Komutanlığı (JGK), 2013).

Osmanlı Devleti'nde; kazalarda Kadılar emrindeki Subaşılarla, sancaklarda Mirliva veya Sancak Beyleri, eyaletlerde ise Mir-i Miran veya Beylerbeyi askeri ve mülki birer otorite olarak emrindeki askerlerle emniyet ve asayiş hizmetlerini yürütmüşlerdir. Devletin başkenti İstanbul'da ise emniyet ve asayiş hizmetleri farklı bir teşkilat tarafından yürütülmüştür. Bu amaçla İstanbul'un içinde ve dışında asayiş karakolları açılmış ve bu karakollarda Karakullukçu denen Yeniçeriler görev almıştır. Yeniçeri Ağası, Cebecibaşı, Cebeciler, Kaptan Paşa, Topçubaşı ve Topçular, Bostancibaşı ve Bostancılar, devletin emniyet ve asayişinin sağlanmasında görevli ve sorumlu isimler olarak tarihe geçmişlerdir(Jandarma Genel Komutanlığı (JGK), 2013).

18 Haziran 1826'da Yeniçeriliğin ortadan kaldırılmasından sonra emniyet ve asayiş hizmetleri; 'Asakir-i Muntazama-i Mansuri', 'Asakir-i Muntazama-i Hassa' ve 1834 tarihinde Anadolu ve Rumeli'nin bazı eyaletlerinde 'Asakir-i Redife' adı altında kurulan askeri teşkilatlar tarafından yürütülmüştür. 03 Kasım 1839'da ilan edilen Tanzimat Fermanı (Tanzimat-ı Hayriye – Gülhane Hattı Hümayunu) ile halkın can ve mal emniyetinin korunması görevi, eyalet ve sancak valilikleri emrine gönderilen subaylar tarafından yürütülmüştür(Jandarma Genel Komutanlığı (JGK), 2013).

16 Şubat 1846 tarihinde Zaptiye Müşirliği kurulmuş, eyalet ve sancaklardaki Umuru Zaptiye hizmetleri doğrudan doğruya bu makama bağlanmıştır. Bu devreye, 'Tevhidi Zabıta' (zabitanın birleştirilmesi) devresi de denilmektedir. Zaptiye Müşirliği, bir üst seviyedeki askeri bir makam olan 'Seraskerlik' makamına bağlanmıştır. Böylece asıl görevi iç güvenlik ve düzeni sağlamak olan ve tek elden sevk ve idare edilen yeni bir askeri zabıta sınıfı doğmuştur(Jandarma Genel Komutanlığı (JGK), 2013).

14 Haziran 1869 tarihinde teşkilatın ilk nizamnamesi olan Asakir-i Zaptiye Nizamnamesi yürürlüğe konmuştur. Bu nizamname ile zabıta görev ve hizmetleri, yetki ve sorumlulukları hukuki bir çerçeveye içine alınmıştır. Yönerge uyarınca her ilde bir Zaptiye Alayı kurulmuş, personeli piyade ve süvarilerden oluşmuştur. Ayrıca,

alay, tabur, bölük ve takım teşkilatlanmasına gidilmiştir(Jandarmanın Genel Komutanlığı (JGK), 2013).

Arşivlerde, 1839 yılından itibaren “Jandarmanın” adına ve muhtelif “Jandarmanın tayin kararlarına” rastlanılmış olduğundan; Türk Jandarmanın Teşkilatının 1839 yılında kurulduğu anlaşılmış ise de araştırmalarda kuruluş ay ve gününün tespiti mümkün olmamıştır. Bu nedenle Asakir-i Zaptiye Nizamnamesi’nin kabul tarihi olan 14 Haziran 1869 tarihinin 14 Haziranı alınarak, “14 Haziran 1839” tarihi Jandarmanın Teşkilatının kuruluş günü olarak kabul edilmiştir(Jandarmanın Genel Komutanlığı (JGK), 2013).

1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı’ndan sonra Sadrazam Sait Paşa, modern bir zabıta teşkilatı kurmak için İngiltere ve Fransa’dan subaylar getirtmiş, teşkilatlanmada değişiklik yapılmış ve 20 Kasım 1879’da Seraskerlik makamına bağlı Umum Jandarmanın Merkeziyesi kurulmuştur(Jandarmanın Genel Komutanlığı (JGK), 2013).

Jandarmanın, 1908 yılında II'nci Meşrutiyet’in ilan edilmesinden sonra özellikle Rumeli’de büyük başarılar göstermiştir. Bunun üzerine teşkilat 1909 yılında yeniden düzenlenerek Harbiye Nezareti’ne bağlanmış ve Umum Jandarmanın Kumandanlığı adını almıştır(Jandarmanın Genel Komutanlığı (JGK), 2013).

Jandarmanın Birlikleri; 1914 yılında başlayıp 1918 yılında biten Birinci Dünya Savaşı ile 1919 yılında başlayıp 1922 yılında biten Kurtuluş Savaşımızda, hem iç güvenlik görevlerini sürdürmüşler, hem de bir çok cephede Silahlı Kuvvetlerin ayrılmaz bir parçası olarak yurt savunmasına iştirak etmişlerdir. Jandarmanın Birliklerinin bu savaşlarda gösterdiği kahramanlıklar ve yararlılıklar her türlü övgünün üzerindedir(Jandarmanın Genel Komutanlığı (JGK), 2013).

29 Ekim 1923’te Cumhuriyet’in ilanından sonra, devletin birçok kuruluşunda olduğu gibi, Jandarmanın Teşkilatı’nda da reorganizasyon çalışmalarına bir plan çerçevesi içerisinde başlanılmıştır. 1918 yılında kapatılan Jandarmanın Astsubay Okulu İzmit’te yeniden açılmıştır. Sabit Jandarmanın Bölge Müfettişlikleri ve İl Jandarmanın Alay Komutanlıkları yeniden teşkilatlandırılmış, Seyyar Jandarmanın Birlikleri güçlendirilmiştir(Jandarmanın Genel Komutanlığı (JGK), 2013).

10 Haziran 1930 tarihinde 1706 sayılı Kanun çıkarılmış ve Jandarmanın Teşkilatı bu günkü hukuki statüsünü kazanmıştır. 1935 yılında Jandarmanın Subaylarının Harp Okulu’nda yetiştirilmesi esası kabul edilmiştir. 1937 yılında

Jandarma Teşkilat ve Vazife Nizamnamesi' yürürlüğe girmiştir(Jandarma Genel Komutanlığı (JGK), 2013).

1939 yılında Jandarma Teşkilatı; Sabit Jandarma Birlikleri, Seyyar Jandarma Birlikleri, Jandarma Eğitim Birlikleri ve Okullar olmak üzere üç grup halinde yeniden düzenlenmiştir. 1956 yılında yürürlüğe konan 6815 sayılı Kanun ile, bu tarihe kadar Gümrük ve Tekel Bakanlığı'na bağlı tümen seviyesinde askeri bir kuruluş olan Gümrük Umum Kumandanlığı tarafından yürütülen sınır, kıyı ve karasularımızın emniyet ve korunması ile gümrük bölgelerinde kaçakçılığı men, takip ve tahkik görev ve sorumluluğu Jandarma Genel Komutanlığı'na verilmiştir(Jandarma Genel Komutanlığı (JGK), 2013).

1957 yılında Jandarma Sınır Birlikleri tugaylar haline dönüştürülmüş, ayrıca Jandarma Eğitim Tugayları kurulmuştur. 1961 yılında Jandarma Bölge Komutanlıkları kurulmuştur. 1963 yılında Foça'da Jandarma Komando Okulu açılarak, komando eğitimine başlanmış, buna bağlı olarak jandarma komando birlikleri teşkil edilmiştir. 1961 yılında İlk Jandarma Bölge Komutanlığı Ankara'da kurulmuştur(Jandarma Genel Komutanlığı (JGK), 2013).

1968 yılında Diyarbakır'da Hafif Helikopter Bölük Komutanlığı adı altında ilk Jandarma Havacılık Birliği kurulmuştur. 1974 yılında Jandarma Komando Birlikleri ile Jandarma Havacılık Birlikleri Kıbrıs Barış Harekatı'na katılmış ve Kıbrıs Türkü'nün bağımsızlık mücadelesinde de ön saflarda yerini almıştır. 1983 yılında 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu yürürlüğe girmiştir(Jandarma Genel Komutanlığı (JGK), 2013).

1988 yılında 3497 Sayılı Kanun ile kara sınırlarımızın korunması ve güvenliğinin sağlanması görevi Kara Kuvvetleri Komutanlığına verilmiştir. 2011 yılı itibarıyla Irak sınırının bir kısmı dışında diğer sınır koruma hizmetleri Kara Kuvvetleri Komutanlığı sorumluluğuna devredilmiş bulunmaktadır(Jandarma Genel Komutanlığı (JGK), 2013).

Sorumluluk sahasında meydana gelen olaylarla ilgili olarak, suç ve suç delillerinin bilimsel yollarla araştırılması ve yargıya götürülmesi amacıyla 23 Mart 1989 tarihinde başlatılan bir çalışma ile 1993 yılında Ankara'da Jandarma Kriminâl Daire Başkanlığı (JKDB), 1994 yılında Van, 1998 yılında Bursa, 2005 yılında ise Aydın Jandarma Bölge Kriminâl Laboratuvar Amirlikleri kurulmuştur. Laboratuvarların kuruluş faaliyetlerine paralel yürütülen çalışmalar kapsamında:

(81) İl ve (196) İlçe Jandarma Komutanlığı bünyesinde Olay Yeri İnceleme Timleri(OYİT),

(34) İl Jandarma Komutanlığı bünyesinde Patlayıcı Madde İmha Unsurları,

(14) Jandarma Bölge Komutanlığı bünyesinde Parmak ve Avuç İzi Kısımların Amirlikleri teşkil edilmiştir(Jandarma Genel Komutanlığı (JGK), 2013).

Mahkeme kararı neticesinde, adli olarak yapılan dinlemeler ile kaçakçılık ve insan ticareti gibi faaliyetlerin de önüne geçmeye yönelik uygulamaları olan jandarma, özellikle uyuşturucu sevkiyatlarının önlenmesine yönelik çalışmaları ile örgütlerin gelir kaynaklarına ağır darbeler indirmişlerdir. Terörist örgütlerin kırsal alandaki mücadele ve faaliyetleri jandarma'nın teknik izleme ve dinleme faaliyetleri ile etkili bir güvenlik örgütü olması sağlanmıştır.

Jandarma, 1984 yılından günümüze kadar geçen süre içerisinde, ülkemizin bölünmez bütünlüğüne kasteden başta PKK/KONGRA-GEL olmak üzere tüm terörist örgütlere karşı, özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri ve Karadeniz Bölgesi ile bütün ülke sathında terörle mücadelenin en önemli unsuru olmuştur. Bu uğurda binlerce şehit ve yaralı veren Jandarma, bundan sonra da her ne pahasına olursa olsun ülkemizin birlik ve beraberliğini korumaya devam edecektir (Jandarma Genel Komutanlığı (JGK), 2013).

1.2.1. Jandarma Teşkilatımızın Hukuki Olarak İletişimin Tespiti Ve Dinleme Yapma Yetkisi

Jandarma Teşkilatımızın kurumumuzun hukuki olarak iletişimin tespiti ve dinleme yapma yetkisi yasada belirtildiği üzere;

“MADDE 2.- 10.3.1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanununa aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

EK MADDE 5.- Jandarma, bu Kanunun 7 nci maddesinin (a) bendine ilişkin görevleri yerine getirirken önleyici ve koruyucu tedbirleri almak üzere, sadece kendi sorumluluk alanında 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun, casusluk suçları hariç, 250 nci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentlerinde yazılı suçların işlenmesinin önlenmesi amacıyla, hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Jandarma Genel Komutanı veya istihbarat başkanının yazılı emriyle, telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimi tespit edebilir, dinleyebilir, sinyal bilgilerini değerlendirebilir, kayda alabilir.

Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde verilen yazılı emir, yirmidört saat içinde yetkili ve görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını en geç yirmidört saat içinde verir. Sürenin dolması veya hâkim tarafından aksine karar verilmesi halinde tedbir derhal kaldırılır. Bu halde dinlemenin içeriğine ilişkin kayıtlar en geç on gün içinde yok edilir; durum bir tutanakla tespit olunur ve bu tutanak denetimde ibraz edilmek üzere muhafaza edilir. Bu işlemler, 4.7.1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanununun ek 7 nci maddesinin onuncu fıkrası hükmüne göre kurulan merkez tarafından yürütülür. 5271 sayılı Kanunun 135 inci maddesi kapsamında yapılacak dinlemeler de bu merkez üzerinden yapılır.

Yetkili ve görevli hâkim, talepte bulunan kolluk biriminin bulunduğu yer itibariyle yetkili olan ve 5271 sayılı Kanunun 250 nci maddesinin birinci fıkrasına göre kurulan ağır ceza mahkemesinin üyesidir.

Kararda ve yazılı emirde, hakkında tedbir uygulanacak kişinin kimliği, iletişim aracının türü, kullandığı telefon numaraları veya iletişim bağlantısını tespitte imkân veren kodundan belirlenebilenler ile tedbirin türü, kapsamı ve süresi ile tedbire başvurulmasını gerektiren nedenler belirtilir. Kararlar, en fazla üç ay için verilebilir; bu süre aynı usûlle üçer ayı geçmeyecek şekilde en fazla üç defa uzatılabilir. Ancak, terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde devam eden tehlikelere ilişkin olarak gerekli görülmesi halinde, hâkim üç aydan fazla olmamak üzere sürenin müteaddit defalar uzatılmasına karar verebilir.

Uygulanan tedbirin sona ermesi halinde, dinlemenin içeriğine ilişkin kayıtlar en geç on gün içinde yok edilir; durum bir tutanakla tespit olunur ve bu tutanak denetimde ibraz edilmek üzere muhafaza edilir.

Bu maddede belirtilen suçların önlenmesi amacıyla ve hâkim kararı alınmak koşuluyla, teknik araçlarla izleme yapılabilir. Ayrıca, kamu kurum ve kuruluşları ile kamu hizmeti veren kuruluşların ihtiyaç duyulan bilgi ve belgelerinden yararlanabilmek için gerekçesini de göstermek suretiyle yazılı talepte bulunulabilir. Bu kurum ve kuruluşların kanuni sebeplerle veya ticari sır gerekçesiyle bu bilgi ve belgeleri vermemeleri halinde ancak hâkim kararı ile bu bilgi ve belgelerden yararlanılabilir.

Bu madde hükümlerine göre yürütülen faaliyetler çerçevesinde elde edilen kayıtlar, birinci fıkrada belirtilen amaçlar dışında kullanılamaz. Elde edilen bilgi ve kayıtların saklanması ve korunmasında gizlilik ilkesi geçerlidir. Bu fıkra

hükümlerine aykırı hareket edenler hakkında, görev sırasında veya görevden dolayı işlenmiş olsa bile Cumhuriyet savcılarınca doğrudan soruşturma yapılır.

Hâkim kararları ve yazılı emirler, Jandarma Genel Komutanlığı İstihbarat Başkanlığı görevlilerince yerine getirilir. İşlemin başladığı ve bitirildiği tarih ve saat ile işlemi yapanın kimliği bir tutanakla saptanır.

Bu maddede yer alan faaliyetlerin denetimi, sıralı kurum amirleri, Jandarma Genel Komutanlığı ve ilgili bakanlığın teftiş elemanları ve Başbakanın özel olarak yetkilendireceği kişi veya komisyon tarafından yapılır.

Bu maddede belirlenen usûl ve esaslara aykırı dinlemeler hukuken geçerli sayılmaz ve bu şekilde dinleme yapanlar hakkında 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu hükümlerine göre işlem yapılır.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin esas ve usûller, Adalet, İçişleri ve Ulaştırma bakanlıklarının görüşü alınarak Başbakanlık tarafından üç ay içinde çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir” şeklindedir.

1.3. MİT

Milli istihbarat teşkilatı Türkiye Cumhuriyeti devletine içten ve dıştan gelebilecek devletin birlik ve beraberliği, vatanın bölünmez bütünlüğünü korumakla görevli, bunun için her türlü istihbaratı toplamak ve siyasi otoriteye sunmakla yükümlü bir teşkilattır.

Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT) 2937 sayılı “Devlet İstihbarat Hizmetleri ve İstihbarat Teşkilatı Kanunu’na göre kurulmuştur. 2937 sayılı kanun, devlet istihbarat faaliyetlerinde tek kanundur. Bu kanun, devlet istihbaratının üretimi ve kullanılması ile Milli İstihbarat Teşkilatı’nın kuruluş, görev ve faaliyetlerine ait esas ve usulleri düzenlemektedir(MİT, aktaran: Seçkin, 2010).

Şekil 6.6. : Mit Müsteşarlığı Teşkilat Yapılanması

MİT kuruluşundan bu yana Başbakanlık' a bağlıdır. 2937 sayılı Yasa ile Teşkilatın kuruluşu ve ana görevleri genel hatlarıyla belirlenmiş; birimlerin sayısı, adları, ayrıntılı görevleri ve iç örgütlenme ile ilgili diğer hususlar Başbakanın onaylayacağı gizli yönetmeliklere bırakılmak suretiyle, hem gizlilik sağlanmış, hem de değişken koşullarda hızlı hareket edebilme olanağına kavuşulmuştur. Bu kanuna göre Milli İstihbarat Teşkilatı'nın görevleri özetle aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- Ulusal güvenlik istihbaratını devlet çapında oluşturmak ve bu istihbaratı Cumhurbaşkanı, Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Milli güvenlik Kurulu Genel Sekreteri ile gerekli kuruluşlara ulaştırmak.
- Devletin ulusal güvenlik politikası ile ilgili planların hazırlanması ve yürütülmesinde; Cumhurbaşkanı, Başbakan, Genelkurmay Başkanı, MGK Genel Sekreteri ile ilgili bakanlıkların istihbarat istek ve ihtiyaçlarını karşılamak.
- Kamu kurum ve kuruluşlarının istihbarat ve istihbarata karşı koyma faaliyetlerine teknik konularda müşavirlik yapmak ve koordinasyonun sağlanmasında yardımcı olmak.
- Genelkurmay Başkanlığı'nca Silahlı Kuvvetler için lüzum görülecek haber ve istihbaratı, yapılacak protokole göre Genelkurmay Başkanlığı'na ulaştırmak.
- Milli Güvenlik Kurulu'nda belirlenecek diğer görevleri yapmak(MİT, aktaran: Seçkin, 2010).

Devlet çapında güvenli bir istihbaratın sağlanabilmesi ve ilgili makamlara tam ve sağlıklı bilgi verilebilmesi için, MİT'in kamu kurum ve kuruluşları ile kamu hizmeti

veren kuruluşlarda mevcut bulunan bilgi işlem merkezleri ile arşivlerden yararlanabilmesi, sorumlu kişilerle doğrudan ilişki kurarak koordinasyon yöntemleri uygulayabilmesi ve gerekli dokümanları alabilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle MİT; Bakanlıklar ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile bu kuruluşların yöneticileri ve istihbarat hizmetlerinden sorumlu kişileriyle istihbaratın tevcihi, istihbaratın ve istihbarata karşı koyma konularında doğrudan ilişki kurmaya, uygun koordinasyon yöntemlerini uygulamaya, bakanlıklar ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile kamu hizmeti veren kuruluşlara ait arşivlerden ve elektronik bilgi işlem merkezlerinden kendi görev sahasına giren konularda yararlanmaya yetkilidir(MİT, aktaran: Seçkin, 2010).

Bunlarla birlikte MİT mensupları, 2937 sayılı Kanunda belirtilen görevlerin yerine getirilmesi sırasında genel zabıtaya tanınan hak ve yetkileri, tesis ve mensupların korunması ile K/Esp. Konularında kullanabilmektedir. MİT'in görevlerini gerektiği gibi yerine getirebilmesi için Bakanlıklar ve diğer kamu kuruluşları da;

- Görevlerinin gerektirdiği istihbaratı oluşturmak,
- MİT tarafından istenecek haber ve istihbaratı elde etmek,
- İstihbarata karşı koymak,
- Elde ettikleri milli güvenliğe ilişkin haber ve istihbaratı anında MİT'e ulaştırmakla görevlidir. (MİT, aktaran: Seçkin, 2010)

İstihbarat kuruluşları arasındaki ilişkiler, söz konusu kuruluşların yasal görev sınırları, ulusal çıkarlar ve siyasi otoritenin kararları çerçevesinde şekillenmektedir. MİT' de bu çerçevede Türkiye çıkarlarının gerekli kıldığı ihtiyaçlara göre diğer ülkelerin istihbarat kuruluşları ile ilişki kurabilmektedir(MİT, aktaran: Seçkin, 2010).

MİT'in Hukuki Olarak İletişimin Tespiti Ve Dinleme Yapma Yetkisi

Milli İstihbarat Teşkilatı kurumumuzun hukuki olarak iletişimin tespiti ve dinleme yapma yetkisi yasada belirtildiği üzere;

“MADDE 3.- 1.11.1983 tarihli ve 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Millî İstihbarat Teşkilatı Kanununun 6 ncı maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddeye bu fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

Millî İstihbarat Teşkilatı;

a) Bakanlıklar ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile kamu hizmeti veren kuruluşların yöneticileri ve istihbarat hizmetlerinden sorumlu kişileri ile istihbaratın tevcihi, istihsali ve istihbarata karşı koyma konularında doğrudan ilişki kurabilir, uygun koordinasyon yöntemlerini uygulayabilir.

b) Bakanlıklar ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile kamu hizmeti veren kuruluşlara ait arşivlerden, elektronik bilgi işlem merkezlerinden ve iletişim alt yapısından kendi görev sahasına giren konularda yararlanabilmek, bunlarla irtibat kurabilmek, bilgi ve belge almak için gerekçesini de göstermek suretiyle yazılı talepte bulunabilir.

Bu Kanunun 4 üncü maddesinde sayılan görevlerin yerine getirilmesi amacıyla Anayasanın 2 nci maddesinde belirtilen temel niteliklere ve demokratik hukuk devletine yönelik ciddi bir tehlikenin varlığı halinde Devlet güvenliğinin sağlanması, casusluk faaliyetlerinin ortaya çıkarılması, Devlet sırrının ifşasının tespiti ve terörist faaliyetlerin önlenmesine ilişkin olarak, hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde MİT Müsteşarı veya yardımcısının yazılı emriyle telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişim tespit edilebilir, dinlenebilir, sinyal bilgileri değerlendirilebilir, kayda alınabilir. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde verilen yazılı emir, yirmidört saat içinde yetkili ve görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını en geç yirmidört saat içinde verir. Sürenin dolması veya hâkim tarafından aksine karar verilmesi halinde tedbir derhal kaldırılır. Bu halde dinlemenin içeriğine ilişkin kayıtlar en geç on gün içinde yok edilir; durum bir tutanakla tespit olunur ve bu tutanak denetimde ibraz edilmek üzere muhafaza edilir. Bu işlemler, 4.7.1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanununun ek 7 nci maddesinin onuncu fıkrası hükmüne göre kurulan merkez tarafından yürütülür. 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 135 inci maddesi kapsamında yapılacak dinlemeler de bu merkez üzerinden yapılır.

Yetkili ve görevli hâkim, talepte bulunan birimin bulunduğu yer itibarıyla yetkili olan ve 5271 sayılı Kanunun 250 nci maddesinin birinci fıkrasına göre kurulan ağır ceza mahkemesinin üyesidir.

Kararda ve yazılı emirde, hakkında tedbir uygulanacak kişinin kimliği, iletişim aracının türü, kullandığı telefon numaraları veya iletişim bağlantısını tespitte imkân veren kodundan belirlenebilenler ile tedbirin türü, kapsamı ve süresi ile tedbire başvurulmasını gerektiren nedenler belirtilir. Kararlar, en fazla üç ay için verilebilir; bu süre aynı usûlle üçer ayı geçmeyecek şekilde en fazla üç defa

uzatılabilir. Ancak, terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde devam eden tehlikelere ilişkin olarak gerekli görülmesi halinde, hâkim üç aydan fazla olmamak üzere sürenin müteaddit defalar uzatılmasına karar verebilir.

Uygulanan tedbirin sona ermesi halinde, dinlemenin içeriğine ilişkin kayıtlar en geç on gün içinde yok edilir; durum bir tutanakla tespit olunur ve bu tutanak denetimde ibraz edilmek üzere muhafaza edilir.

Bu madde hükümlerine göre yürütülen faaliyetler çerçevesinde elde edilen kayıtlar, bu Kanunda belirtilen amaçlar dışında kullanılamaz. Elde edilen bilgi ve kayıtların saklanması ve korunmasında gizlilik ilkesi geçerlidir. Bu madde hükümlerine aykırı hareket edenler hakkında, görev sırasında veya görevden dolayı işlenmiş olsa bile Cumhuriyet savcılarınca doğrudan soruşturma yapılır.

Hâkim kararları ve yazılı emirler, MİT Müsteşarlığı görevlilerince yerine getirilir. İşlemin başladığı ve bitirildiği tarih ve saat ile işlemi yapanın kimliği bir tutanakla saptanır.

Bu maddede yer alan faaliyetlerin denetimi, sıralı kurum amirleri, Başbakanlık teftiş elemanları ve Başbakanın özel olarak yetkilendireceği kişi veya komisyon tarafından yapılır.

Bu maddede belirlenen usûl ve esaslara aykırı dinlemeler hukuken geçerli sayılmaz ve bu şekilde dinleme yapanlar hakkında 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu hükümlerine göre işlem yapılır.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin esas ve usûller Adalet, İçişleri ve Ulaştırma bakanlıkları ile MİT Müsteşarlığının görüşü alınmak suretiyle Başbakanlık tarafından üç ay içinde çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir” şeklindedir.

1.4. Genel Kurmay Başkanlığı

Tarih sürecinde siyasi düzeni, askerî düzenle birlikte doğup gelişen Türklerin tarihi, beş bin yıl öncesine dayanır. Orta Asya'da başlayan uzun öykü, büyük göçlerin neden olduğu hareketlilikle tüm ana karalara yayılmıştır. Doğuda, Hun, Göktürk ve Uygur ulusları, Batıda ise 1040 yılında Oğuz kökenli Türklerin kurduğu ilk Türk devleti Selçuklu imparatorluğu, Türkleri dünyaya tanıtmıştır(Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), 2013).

Türklerin gerek Orta Asya'da gerekse Orta Asya dışındaki geniş sahalarda ve çeşitli yabancı kavimler üzerinde hâkimiyet kurmaları ancak güçlü orduları sayesinde olabilmıştır. Kişi olarak askerliğe gönül veren Türkler tüm dünyaya ordu-millet

olduklarını kanıtlamışlardır. Orta Asya'daki Türk uluslarından başlayarak, her Türk savaşçı durumunda olduğundan askerliğe özel meslek gözü ile bakılmamıştır. Göktürk Kitabeleri'nde belirtilen tanrı vergisi askerlik misyonu, Türklerin bütün zamanlarda ülküsü kabul edilmiştir(Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), 2013).

Asya Hun İmparatorluğu'nda İmparator Mete tarafından MÖ 209 yılında ilk defa teşkilatlı bir ordu kurulmuş olup bu tarih Türk ordusunun ve Türk Kara Kuvvetlerinin kuruluş tarihi olarak kabul edilmiştir. Mete Han tarafından kurulan ilk daimi Türk ordusu 10'lu teşkilat sistemine göre oluşturulmuştur. Bu teşkilatta en büyük birlik 10.000 kişilikti ve bu birliğe "tümen" adı veriliyordu. Tümenler de 1000'li, 100'lü ve 10'lu olmak üzere kademeli olarak küçülen birliklere ayrılıyordu. Söz konusu bu teşkilat, ufak değişikliklerle bütün Türk devletlerinde varlığını sürdürmüştür(Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), 2013).

1071 yılında Malazgirt Zaferi'yle kapıları açılan Anadolu topraklarına giren Türkler, Anadolu Selçuklu Devleti'ni kurmuşlardır. Türklerde deniz kuvvetlerinin tarihi Anadolu Selçuklu Devleti ile başlamıştır. 1071 Malazgirt Zaferi'nden sonraki on yıl içinde öncü Türk beyleri, Ege ve Marmara kıyılarına ulaşmıştır. Türkleri açık denizlerle tanıştıran ilk öncü beyi Emir Çaka (Çağa Bey) Bey olmuş ve ilk Türk donanması onun zamanında (1081) denize indirilmiştir. 19 Mayıs 1090 tarihinde Çaka Bey'in Bizans donanmasını yendiği Koyun Adaları Zaferi, Türk Deniz Kuvvetlerinin kuruluş tarihi olarak kabul edilmiştir(Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), 2013).

Anadolu Selçuklu Devleti, ömrünü tamamladığında yerini Anadolu Beyliklerine bırakmış; Türklüğün yaşama azmi ve var olma iradesi, kurulan beyliklerle tarih sahnesinde yeniden ortaya çıkmıştır. Bu beylikler arasında Osmanlı Beyliği, kısa sürede en kuvvetlisi hâline gelmiş ve imparatorluğa geçiş sürecinde ordu büyük rol oynamıştır. Gazilerden kurulu beylik ordusundan, yeniçeri ve tımarlı sipahilerden oluşan daimi orduya geçiş, Osmanlı Devleti'nin yapı taşlarını oluşturmuştur. Osmanlı İmparatorluğu, Türk ordusunun savaşma azim ve gücü, yeni savaş teknolojilerinin takibi ve adil devlet idaresi ile batıda Macaristan'a, kuzeyde Kafkaslar'ın yarısına, doğuda Mezopotamya ve Arabistan'a, güneyde Mısır'a ve Akdeniz adalarına ulaşarak üç kıtada hüküm sürmüştür(Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), 2013).

Osmanlı'nın "İmparatorluk" niteliği kazanmasında kara kuvvetleri ile beraber deniz gücü de önemli rol oynamıştır. Bu kapsamda Gelibolu Deniz Üssü'nün 1401

yılında tamamlanması ile birlikte "Kaptan-ı Derya/Kaptan Paşa" terimi de Osmanlı Deniz Kuvvetlerinde yerini almıştır. Saruca Paşa Türk deniz tarihinin ilk Kaptanıderyası olmuştur. Osmanlı donanması Kanuni Sultan Süleyman zamanında ise en parlak dönemini yaşamıştır. Barbaros Hayrettin ve Turgut Reis gibi kıymetli denizcilerin tecrübelerinden yararlanılarak Akdeniz ve Kızıldeniz'de üstünlük Osmanlı İmparatorluğu'na geçmiştir(Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), 2013).

Osmanlı İmparatorluğu'na havacılık teşkilatının girişi ise 1 Haziran 1911'de kurulan "Tayyare Komisyonu" ile olmuştur. Bu tarih günümüzde Hava Kuvvetlerinin kuruluş günü olarak kutlanmaktadır. Bu komisyon, Balkan Harbi'ne girilmesinden sonra dağılmış, harp sonrasında ıslahat çalışmalarına yeniden başlanmıştır(Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), 2013).

Jeopolitik ve jeostratejik koşullar sonunda zayıflayan Osmanlı İmparatorluğu, en zayıf döneminde Birinci Dünya Savaşı'na katılmış, Türk askerî tarihinde yeni ve destansı sayfalar açılmıştır. Dünya coğrafyası ve siyasal düzeni üzerinde yaşamsal rol oynayan Çanakkale Muharebeleri, Türk milletinin yeniden doğuşunu simgelemiştir. Birlikte yola çıktıkları müttefiklerinin yenilgisi, Osmanlı İmparatorluğunun da sonu olmuş, ülke toprakları işgal edilerek ordu dağıtılmıştır(Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), 2013).

Birinci Dünya Savaşı'nın ardından tarihe karışan bu köklü imparatorluğun topraklarında doğan yeni bir güneş, sonsuza dek sürecektir Türk Cumhuriyeti'nin temellerini atmıştır. Karanlık bulutları yırtan bu güneş, XX.yüzyılın büyük asker ve devlet adamı olan Mustafa Kemal ATATÜRK'tür. Mustafa Kemal Paşa'nın, 19 Mayıs 1919'da yalnız Türk ulusuna güvenerek başlattığı mücadele ordu-millet dayanışması sonucu zaferle taçlandırılmış ve bu zaferin ardından Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluşu gerçekleştirilmiştir. Asker kökenli bir reformist olan ATATÜRK, kurduğu devleti ileri götürerek, dehasını tüm uluslara kanıtlamıştır. Sınırları kanla çizilen Türkiye toprakları üzerinde artık yepyeni bir cumhuriyet vardır(Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), 2013).

İkinci Dünya Harbi sonrasında dünya üzerinde yaşanan değişimler neticesinde Türkiye, Kore Harbi'ne katılmış, Türk birlikleri savaşın en can alıcı bölgelerinde görevlendirilerek harbin seyrini değiştirmiş; Türk askeri, azmi ve kahramanlığıyla pek çok ülke ordusuna örnek gösterilmiştir(Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), 2013).

18 Şubat 1952'de NATO'ya katılan Türkiye Cumhuriyeti, Silahlı Kuvvetlerinde modernizasyon çalışmaları başlatmıştır. Caydırıcılık gücü sürekli artan Türk ordusu 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı'nda güç ve yeteneğini bir kez daha kanıtlamıştır. Türk Silahlı Kuvvetleri, 1980'li yılların sonunda yeniden yapılanma sürecine girmiştir. TSK, caydırıcılık niteliğinin korunmasının yanı sıra, terörden klasik harbe kadar çok geniş bir yelpazedeki risk ve tehditlere karşı hazır olmak amacı ile kendisini dinamik bir şekilde yeniden yapılandırmaktadır(Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), 2013).

Günümüzde birbirlerinden farklı siyasi rejimlerin, dinlerin, ekonomik sistemlerin ve askerî güçlerin karşı karşıya geldiği bir bölgede yer alan Türkiye; Karadeniz'e, Ege'ye, Akdeniz'e, Balkanlar'a ve Orta Doğu'ya hâkim olan konumu ile üç kıta arasında kara ve deniz ulaşım yollarının kesiştiği Cebelitarık Boğazı'ndan başlayıp Orta Doğu ve Orta Asya'ya uzanan stratejik halkalar zincirinin odak noktasını oluşturmaktadır. Türk Boğazları'na sahip olan Türkiye, Süveyş'i ve dolayısıyla bölgedeki deniz ulaştırmasını kontrol edebilecek bir mevkidedir(Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), 2013).

Türkiye'nin Orta Doğu, Kafkas ve Hazar havzasındaki enerji kaynaklarına yakınlığı ve enerji ulaşım halkasının merkezinde olması sebebiyle stratejik önemi daha da artmıştır. Stratejik önemi bu denli büyük olan Türkiye'nin bulunduğu bölgede köklü değişiklikler oluşmakta, büyük değişikliklerin yaşandığı bu süreç beraberinde birçok sarsıntı getirmektedir. Değişimin kapsam ve süresi belirsizliğini sürdürmekte, Türkiye bölgede bir güven unsuru olarak varlığını devam ettirmektedir(Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), 2013).

Bu belirsizlik ortamında, Türkiye'nin güvenliğine yönelik tehlikeler, eskiden olduğu gibi yalnızca bölgedeki askerî güçleri değil bu ülkelerdeki politik, ekonomik ve sosyal dengesizlikler, sınır anlaşmazlıkları, iktidar ve güç mücadeleleri ile terörizmi de kapsamaktadır(Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), 2013).

Türk Silahlı Kuvvetleri, bölgesindeki krizlerin yanı sıra politik kararlara bağlı olarak dünya barışını tehdit eden krizlere de müdahaleye hazır olmak zorundadır(Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), 2013).

Büyük ATATÜRK'ün "Yurtta barış, dünyada barış" ilkesine bağlı olan Türkiye Cumhuriyeti Silahlı Kuvvetleri; saldırgan emeller gütmmez; ancak, bağımsızlığı, ülkesi, milleti, onuru tehlikeye maruz kaldığında ve üyesi bulunduğu

uluslararası kuruluşların müşterek idealleri doğrultusunda, gücünü kullanır(Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), 2013).

Türkiye Cumhuriyeti, NATO Savunma Paktına dahil bulunmakla savunma güvencesini arttırmış, aynı zamanda global dengenin korunmasına katkıda bulunmuştur. Değişen dengeler sonucu büyük güç olarak kalan ABD ile savunma ve ekonomik işbirliği içerisinde olan Türkiye, Silahsızlanma ve Silahların kontrolü girişimlerini desteklemekte, silahsızlanmanın hiç bir ülkenin güvenliğini olumsuz yönde etkilemeyecek bir biçimde ve etkin denetim altında gerçekleşmesi gereğini savunmaktadır(Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), 2013).

Türkiye belirsiz tehdit ve risklerin bulunduğu bir bölgede, barış zamanından itibaren millî savunma olanaklarını güçlü bulundurmak ve Silahlı Kuvvetlerini olası tehditlere karşı hazır ve güçlü bir yapıda bulundurmak zorundadır(Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), 2013).

Türkiye'nin savunma politikasının unsurları; millî savunma için kararlılık ve irade, Türk Silahlı Kuvvetleri ve NATO dayanışmasıdır(Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), 2013).

Türk Silahlı Kuvvetleri, Soğuk Savaşın bitiminden sonra Balkanlar, Kafkaslar, Orta Doğu, Afrika ve Asya'da meydana gelen krizlerin çözümü için Birleşmiş Milletler ve NATO'nun şemsiyesi altında barışı koruma harekâtlarına ve diğer harekâtlara katılmıştır ve katılmaya devam etmektedir(Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), 2013).

Jeopolitik ve jeostratejik önemi bu denli büyük olan Türkiye Cumhuriyeti'nin Silahlı Kuvvetleri Genelkurmay Başkanlığına bağlı olan Kara, Hava, Deniz Kuvvetlerinden oluşmaktadır. Barış zamanında iç güvenlik kuvvetlerinin bir parçası olarak görev yapan Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı, savaş zamanında Kara ve Deniz Kuvvetleri komutası altına girmektedir(Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), 2013).

Genelkurmay Başkanı; Silahlı Kuvvetlerin komutanıdır. Savaşta Başkomutanlık görevini Cumhurbaşkanı adına yerine getirir. Silahlı Kuvvetlere komuta etmek, savaşa hazırlanmasında personel, istihbarat, hareket, teşkilat, eğitim-öğretim ve lojistik hizmet ilkeleri ve programları Genelkurmay Başkanlığının sorumluluklarıdır(Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), 2013).

Genelkurmay Başkanlığı ayrıca Türk Silahlı Kuvvetlerinin NATO ve diğer ülkeler ile askeri ilişkilerini yönlendirir(Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), 2013).

TSK'nin vazifesi, Anayasa ve yasalarla belirlenmiş olup, 21'inci yüzyılda Türk Silahlı Kuvvetleri, yeni güvenlik sorunlarına ve krizlere uygun şekilde reaksiyon göstermek, belirsizliklere karşı hazır olmak, dış tehdit ve risklere karşı ülkenin güvenliğini sağlayabilmek için;

- Caydırıcılık,
- Güvenlik / Harekât Ortamının Şekillendirilmesi,
- Savaş Dışı Harekât (Barışı Destekleme Harekâtı, talep edildiğinde Doğal Afet Yardım Harekâtı ve İç Güvenlik Harekâtına destek sağlamak),
- Kriz Yönetimi,
- Sınırlı Güç Kullanımı,
- Konvansiyonel Harp

gibi faaliyetleri icra etmektedir(Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), 2013).

Bu bağlamda, değişik görevleri ifa edebilecek, çok rollü elastiki birliklerin teşkil edilmesine, sayısal fazlalık yerine gelişmiş teknoloji ürünü silah ve sistemlere sahip olunmasına, bu silah ve sistemlerin etkinliğini artıracak komuta-kontrol, erken ihbar ikaz, elektronik harp, gelişmiş mühimmat, her türlü hava şartında harekât icra edebilme imkân ve kabiliyeti gibi kuvvet çarpanlarına sahip olunmasına önem ve öncelik verilmektedir(Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), 2013).

Global ve bölgesel dengelerin henüz tam olarak oluşmadığı içinde bulunduğumuz politik ve askerî ortamda, bölgemizde ve dünyada barış ve istikrara katkıda bulunmanın yanı sıra dış tehditlere karşı ülke savunmasını sağlayacak Türk Silahlı Kuvvetlerinin, yeniden yapılanmasında aşağıdaki kabiliyetlerin idame edilmesi ve geliştirilmesi hedeflenmektedir.

- Caydırıcı askerî gücün idamesi,
- Komuta, Kontrol, Muhabere, Bilgisayar, İstihbarat, Keşif ve Gözetleme Sistemleri,
- Üstün hareket kabiliyeti ve ateş gücü,
- Silahlı kuvvetlerin nicelikten çok niteliği esas alan, ileri teknoloji ürünü silah ve sistemler ile teçhiz edilmesi,
- Her hava ve her ortamda gece ve gündüz şartlarında harekât icra etme kabiliyeti,

- Kitle imha silahlarına karşı hava/füze savunma ve KBRN korunma kabiliyeti,
- Stratejik intikal,
- Müşterek ve birleşik harekât icra etme kabiliyeti,
- Klasik savaşın yanında, barışı destekleme, terörle mücadele, doğal afetlerde yardım, kriz yönetiminin desteklenmesi, sınırlı güç kullanımı, abluka, ambargo, insani yardım, göçü önleme gibi değişik harekât türlerini ifa etme kabiliyeti.

TSK yeniden yapılanma faaliyetlerini, soğuk savaş sonrası oluşan yeni politik-askerî stratejik ortam, Türkiye'nin güvenliğine yönelik dış tehdit, Anayasa ve yasaların kendisine verdiği görevler çerçevesinde sürdürmektedir(Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), 2013).

1.5. Dışişleri Bakanlığı

Türkiye Cumhuriyeti'nin hariciyesi, uzun bir geçmişe dayanan köklü Osmanlı diplomasisi geleneği üstüne kurulmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nun yüzyıllar boyu geniş bir coğrafyada hüküm sürmesinin önemli sebeplerinden birisi güçlü diplomasi geleneğini etkin bir araç olarak kullanmış olmasında yatmaktadır(Dış İşleri Bakanlığı, (DİB), 2013).

19. yüzyıla kadar Osmanlı İmparatorluğu'nun dış işleri Reis-ülKüttap'ın yönetiminde idare edilmekteydi. Ancak Reis-ülKüttap aynı zamanda devlet yazışmalarını yapmak ve Devletin ana kayıtlarını tutmak gibi başka görevler de üstlenmişti. 1793'te III. Selim döneminde ilk sürekli Büyükelçilik Londra'da açılmış ve Yusuf Agah Efendi ilk sürekli Osmanlı Büyükelçisi olarak atanmıştır. Böylece Osmanlı Devleti de sürekli temsil ve karşılıklılık esaslarına dayalı diplomasiyi uygulamaya başlamıştır. Avrupa ülkelerinde görev yapan Osmanlı Büyükelçileri, ikili ilişkilerin yürütülmesine ek olarak atandıkları ülkelerle ilgili bilgiler aktarmak suretiyle İmparatorluğun Batılılaşma ve reform sürecini hızlandırıcı rol oynamış, devlette modernleşmenin öncüleri olmuşlardır(Dış İşleri Bakanlığı, (DİB), 2013).

Reis-ülKüttaplık sisteminin günün diplomatik ihtiyaçlarına ve koşullarına uygun olarak yapılandırılması çerçevesinde II. Mahmut döneminde önce Tercüme Odası kurulmuştur. 1836 yılında ise Padişah, harici işlerin çok artmış ve önem kazanmış olması sebebiyle, Reis-ülKüttaplık makamını nezaret seviyesine

yükseltmiştir. Son Reis-ülKüttap Yozgatlı Akif Efendi, müşirlik rütbesiyle ilk Umur-ı Hariciye Nazırı yapılmıştır(Dış İşleri Bakanlığı, (DİB), 2013).

Cumhuriyet dönemi dış politikamızın temelleri Milli Mücadele yıllarında atılmıştır. 23 Nisan 1920’de Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin açılışının hemen ardından oluşturulan ilk Milli Hükümetle birlikte “Hariciye Vekaleti” de 2 Mayıs 1920 tarihinde resmen kurulmuş ve başına Bekir Sami Bey getirilmiştir. Son derece kısıtlı imkanlarla kurulan Hariciye Vekaleti, Milli Mücadele döneminde dış temasların artan yoğunluğuyla birlikte, tüm zorluklara rağmen özverili biçimde görev yapmış ve Lozan’a giden süreçte önemli rol oynamıştır(Dış İşleri Bakanlığı, (DİB), 2013).

Cumhuriyetin kurulmasının ardından Hariciye Vekaleti, hem iç hem de dış teşkilatını geliştirmeye başlamıştır. 1927 yılında Hariciye Vekaleti teşkilatına dair ilk kapsamlı hukuki düzenleme yapılmış ve 1154 sayılı Kanun’la Bakanlığımızın günümüzdeki yapısının temelleri atılmıştır(Dış İşleri Bakanlığı, (DİB), 2013).

Türkiye Cumhuriyeti’nin 1923 yılında kuruluşundan bu yana büyük önder Atatürk’ün görüş ve ilkeleri Türk Dış Politikasının yürütülmesinde rehber olmuş, “Yurtta barış, dünyada barış” özdeyişi Türk Dış Politikasının temel hedefini oluşturmuştur. Bu doğrultuda ülkemiz, 1930’lu yıllardan itibaren aktif ve barışçı bir dış politika izleye gelmiştir. Türkiye’nin II. Dünya Savaşı’nın içine çekilmesi ve bunun ülkemize getireceği yıkım, tüm baskılara rağmen ülkemizin çıkarlarını gözetken etkin bir diplomasi sayesinde engellenmiştir(Dış İşleri Bakanlığı, (DİB), 2013).

II. Dünya Savaşı sonrasında oluşan uluslararası ortam, Türk Dış Politikasını ve dolayısıyla Bakanlığımızın yapısını ve faaliyetlerini de önemli ölçüde şekillendirmiştir. 1945 sonrasında artan dış iktisadi ilişkiler ve uluslararası ekonomik kuruluşların yaygınlaşmasıyla birlikte bu alandaki çıkarlarımızın gözetilmesi de Bakanlığımızın uhdesine alınmıştır(Dış İşleri Bakanlığı, (DİB), 2013).

Aynı şekilde 1945 sonrası giderek yaygınlaşan uluslararası siyasi ve ekonomik işbirliği ve örgütlenme çabalarına uygun olarak, ikili ilişkilerin yürütülmesinin yanı sıra Bakanlığımızın işlevleri arasında çok taraflı siyasi ve ekonomik işler de ağırlıklı bir yer almıştır. Çok taraflı diplomasi faaliyetlerinin ve uluslararası örgütlerin çoğalması çerçevesinde daimi temsilciliklerimizin sayısı da arttırılmıştır(Dış İşleri Bakanlığı, (DİB), 2013).

II. Dünya Savaşı sırasında kapanmak zorunda kalan dış misyonların yeniden açılması ve buna yeni misyonların ve anılan daimi temsilciliklerin de eklenmesiyle birlikte 1950’li yıllardan itibaren dış teşkilatımız önemli ölçüde büyümüştür(Dış İşleri Bakanlığı, (DİB), 2013).

1970’li yıllarla birlikte dış teşkilatımızda görevli memurlarımızı ve aile mensuplarını hedef alan planlı ve organize Ermeni terörü yaşanmıştır. Ermeni terör örgütü ASALA’nın gerçekleştirdiği suikastlerine, Yunanistan’da faaliyet gösteren 17 Kasım terör örgütüne hedef olan Türk diplomat ve görevlilerimiz de eklendiğinde, Dışişleri şehitlerimizin sayısı beşi Büyükelçi olmak üzere 39’a ulaşmaktadır(Dış İşleri Bakanlığı, (DİB), 2013).

Soğuk Savaşın bitişiyle birlikte Bakanlığımızda önemli gelişmeler yaşanmış ve teşkilat şemasında yapısal değişikliklere gidilmiştir. Bu dönemde ortaya çıkan yeni devletlerle birlikte dış misyonlarımızın sayısı artmıştır. Öte yandan, 1990’larda içinde bulunduğumuz coğrafyada yaşanan değişim, Türk Dış Politikası açısından çeşitli risk ve fırsatları beraberinde getirmiş ve ülkemizin bu hassas coğrafyada barış, istikrar ve refahın sağlanması yönündeki önemini ve görevlerini daha da arttırmıştır(Dış İşleri Bakanlığı, (DİB), 2013).

1924 yılında 39 dış temsilciliğe sahip olan Türkiye Cumhuriyeti, bugün yurtdışında 204 misyonla temsil edilmektedir. Bu dış misyonlarımızın 120’si Büyükelçilik, 11’i Daimi Temsilcilik ve 73 tanesi Başkonsolosluktur(Dış İşleri Bakanlığı, (DİB), 2013).

Dışişleri Bakanlığı halen merkezde ve dış teşkilatımızda 1978 diplomatiyle görev yapmaktadır (3 Aralık 2012 itibariyle) . Türk hariciyesi, kısıtlı kaynaklarına ve personel sayısına rağmen uluslararası siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkilerimizin ikili çerçevede ve çok taraflı platformlarda yürütülmesi ve daha da geliştirilmesi yönündeki çabalarını günümüzde de sürdürmekte ve başta kendi coğrafyamız olmak üzere tüm dünyada barış, istikrar ve refaha katkıda bulunmaktadır(Dış İşleri Bakanlığı, (DİB), 2013).

ÖZGEÇMİŞ

İbrahim SÖNMEZ, 1985 yılında İstanbul'da doğmuştur. İlk, orta ve lise öğrenimini İstanbul'da tamamlamıştır. 2003 yılında Gazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Fizik bölümünde öğrenim görmüş, sonrasında 2005 yılında Polis Akademisi Başkanlığı Güvenlik Bilimleri Fakültesi'ne bağlı Aksaray Polis Meslek Yüksek Okulunda öğrenimine devam etmiş, akabinde Eskişehir Anadolu Üniversitesi'nde Kamu Yönetimi bölümünden mezun olmuştur.

2007 yılından itibaren İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı çeşitli şubelerde görev almaya devam etmektedir. 2008 yılında "Yılın En Başarılı Polisleri" arasına seçilerek, ödüllere layık görülmüştür. Polis Savunma Taktikleri Eğiticiliği, Aikido eğitmenliği yapmış olan Sönmez, 2011 yılında Haliç Üniversitesinde Yüksek Lisans eğitimine başlamıştır. Evli ve 2 çocuk babasıdır. Sönmez'in mesleki ve kültürel alanlarda birçok kurs ve sertifikası mevcuttur.